

**LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ
SPOLEČNOSTI V PRAZE**

**ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA**

5. ŘADA

Prosinec 1977

PRÁCE ČLENŮ, MATERIÁLY

SLOVO K HERALDIKŮM

Jiří Jareš

Na poslední "Valné hromadě GHS" bylo řečeno mnoho slov pochvalných, i ne zcela kladných hodnocení práce heraldiků v GHSP. Je nutné ovšem znovu zopakovat, že základem činnosti naší společnosti je nezíštná práce členů a co si sami neuděláme, nebude.

Zájemci o heraldiku se pravidelně schází každou první a třetí středu v měsíci (s výjimkou prázdnin) v klubovně v Holečkově ulici č. 7, Praha - Smíchov v 16,30 hodin. V roce 1978 budou schůzky přeloženy na vhodnější termín, tj. každý první a třetí čtvrtok v měsíci.

Naším záměrem je přispět především k rozšíření obecného zájmu o heraldiku. Vítáme proto každého zájemce, který se chce aktivně podílet na tomto záměru.

Není a nebylo naším úmyslem separovat se od ostatního dění a ocenujeme i činnost dalších s kupy heraldiků, pracujících pod jinými institucemi a jsme ochotni s nimi navázat spolupráci ve prospěch společné věci.

Míru profesionality vědění zná každý jistě ze svého zaměstnání, v němž mnozí naši členové dosahli slušných úspěchů. Pak se mnohdy podivuje tomu, jaké vysoké úrovňě lze dosáhnout i v tomto oboru, který je pro většinu zálibou. Vyžaduje to dlouholetou práci, nezměrnou plíli, cestu polem nadějí, zkla-mání i dílčích úspěchů. Skromnost a ochota těch, co vědí, je pro nás oporou a pomocí v naší práci. Někdy je mi ale líto toho, že mnoho souborných prací těch, kteří věnovali své zálibě celý život, má zůstat zapomenuto, když odcházejí z našeho středu. Mělo by být naším společným cílem, aby přínosy soukromého studia byly zaktivizovány, předánny co nejširšímu okruhu zájemců. Může to být impulzem k další návazné práci, mezník již vykonané cesty, nebo možná i předmět polemiky, která může vést k výšším cílům. Proto bych chtěl z tohoto místa vyzvat naše příznivce ke spolupráci. Pište nám o své práci i o tom, čím můžete přispět k obecné popularizaci heraldiky.

Naše záměry i program vyplývají z dosavadní činnosti v roce 1977:
 V říjnu a listopadu 1977 proběhla II. část "Kurzu heraldiky" s tímto programem:

- 26. 10. 1977 - Církevní heraldika
- 2. 11. 1977 - Symbolika v heraldice
- 16. 11. 1977 - Vexilologie
- 23. 11. 1977 - Městská a cechovní heraldika
- 30. 11. 1977 - Falérística
- 5. 12. 1977 - Sbírky pečetí v PNP Strahov

Zúčastnilo se ho 20 zájemců a lze ocenit vysokou odbornou úroveň přednášejících i nevšední ochotu, s kterou se ujali svého úkolu.

V rámci publikační činnosti jsme doporučili výboru GHS k vydání knihu

Dr. Viktora Palivce: "Heraldická symbolika". Je to práce svým pojetím nová, objevná, zcela netypická, dotýkající se hlubších základů obecné heraldiky. Je přehledně zpracována a domnívám se, že je skutečným přínosem literatury tohoto obooru.

Jako příloha GH-Listů bude vydáván tzv. "Heraldický zásobník". Budeme pravidelně otiskovat jako přílohu našeho časopisu asi šestnáctistránkové tématicky uzavřené celky, které budou tvořit 3 - 4 stránky textu a 12-13 stránek erbů. Tato příloha bude tištěna na lepším papíře, aby zájemci o heraldiku si mohli případně erby vybarvit, vyjmout a postupně vytvářet svou sbírku, případně použít pro další účely. Tímto se zároveň nabízí všem badatelům možnost, seznámit veřejnost s výsledky své práce a není vůbec podstatné, byl-li některý obrázek použit a otisknut i jinde. Pro kreslíře se zároveň nabízí možnost uveřejnění svých monografií. Je nutné ovšem dbát na to, aby zaměření celku bylo k určitému jednotlivému tématu.

Pro představu uvádím názvy připravovaných celků:

- Méně známé erby z Lanškrounska
- Znaky rodu Leskovců
- Kohout v heraldice
- Znaky na náhrobcích v chrámu P. Marie před Týnem
- Několik znaků moravských měšťanů ze 14. a 15. století
- Několik občanských znaků z 19. a 20. století
- Znaky laureátů Nobelovy ceny

V nejbližší době budete moci posoudit realizaci našeho záměru v GH Listech. Velice rádi uvítáme i Vaši účast na této akci. Budete-li mít zájem, napište nám a uveděte téma uvažovaného celku.

Při zpracování dbejte těchto pravidel:

- a/ na 1 listu A4 pouze 1 znak, v záhlaví s popisem (jméno majitele)
- b/ prokreslená plocha nemá přesahovat rozměr 25 x 17 cm,
- c/ kresba jen černobílá
- d/ v textové části uvést souhrnné údaje o majitelích, ale i podrobný popis znaku (blason).

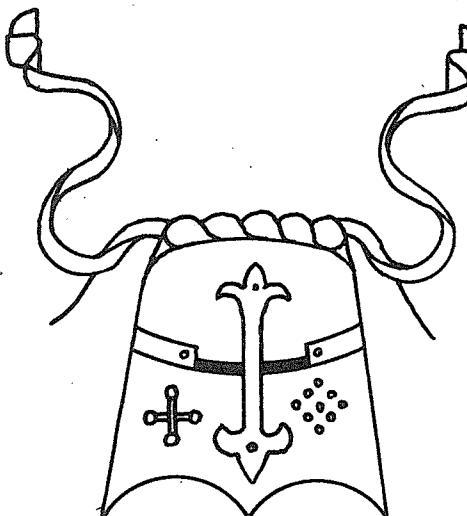
Mezi největší kulturní dědictví našich zemí patří bezesporu velké množství stavebních památek, nezřídka zdobených heraldickými prvky. Mělo by být i naši cíti tento odraz minulosti chránit a uchovat pro budoucnost. Proto by bylo vhodné, aby každý ve svém okolí přispěl k tomuto účelu. Chtěli bychom s Vaší pomocí dokumentovat tyto heraldické památky na území ČSR. Zamyslete se nad tím a máte-li, či budete-li mít snímky některé z těchto památek, prosíme o zaslání příslušných fotografií formátu 9 x 13 cm, s těmito údaji:

- a/ vlastník erbu
- b/ místo, kde se znak nachází, okres
- c/ datum vzniku
- d/ stav ke dni
- e/ jméno a adresa dárce
- f/ případnou bližší historii či doplnění předchozích údajů na přiloženém listě,

Jsme si vědomi, že předkládaný program je náročný. Přesto jsme si tyto úkoly vytýcili s přesvědčením, že cíle jsou splnitelné. Žádám Vás všechny, kteří máte zájem se aktivně zúčastnit, o podání pomocné ruky. Posloužíte dobré věci.

ROMANCE ROZLETITÝCH FEFLÍKŮ

Viktor Palivec

Jednou přišla chvíle, kdy se psaly balady. Balada o erbu města Litomyšle a možná i o velbloudech ve znaku města Plzně.

A pak se také lidé usmívali. Ale, co znamená tenhle trojzub, pták noh či hlava divočáka, a co tahle loďka, již řískají korka a co tahle utáta ruka a hlava mouřenína? Může vůbec mít kohout lidskou vousatou hlavu, vy to jistě víte, českotřebovští...

Tady někde začíná velké zrakové dobrodružství. Dobrodružství dramatizované v přísném rádu barev a čar, kdy se na malé ploše tří rovných a jedné proložené odehrává niterné napětí rozvinované do celkové harmonie a úměrnosti. A odtud řetěz myšlenek a citových záchravů až k tomu, co lze jen tušit, vnímat, ale těžko vyslovit.

A pro tuto krásu zřetězenou s tušenými minulými ději řadíme heraldiku do dějin umění.

Dějiny umění ruší čas a obnovují život pro většinu lidí zašlý. Jejich působením vyvstává člověk minulých dob a jeho tvorba dále účinkuje. Ale také: "Analýza forem může vést k uvědomění základních společenských rysů a kmenových složitostí a odlišností, vést k pochopení hromadných nebo ojedinělých projevů, jinak skrytých a ukazovat vnitřní spojitosti, osvětlovat psychologii kmene či národa, charakterizovat jednání a rozhodování na jiných polích (V.V. Štech)."

Nuže, zapalme vyžehlé ohně, plameny jen zdánlivě zhaslé, hudbu doznívající, nebot život neskončený a nekončící k tomu dává příležitost. Dotkněme se

Nevím, snad to bylo na povídce ctihoném Točníku před vstupní bránou s plastickými erby, nebo na starém Rožmberku před obrazy zasmušilých účastníků kruciát a možná také na výhaslé vojenském hřbitově pod baštou svatého Františka ve Střešovicích v Praze před obráceným erbem na náhrobku posledního z posledních, ale jistě tenkrát, skoro magickou mocí vzdálenou době, učarovalo umění heroltského krále a jeho perzant.

Rozverná milenka Klaretka, nevím už, z kterého rodu slávou věnčeného a možná i proklínávaného, tam spíš věčný sen mezi dvěma výbojnicky, padlými v souboru pro své srdce nerohodné, srdce preciozky, podobné holubici s černým zobáčkem ozývajícího se moru.

slohouých dobrodružství minulého života a obdivujme, neboť "každé poznání a tvůrčí čin zmnožují náš lidský cit a mění poměr člověka ke světu" (V. V. Štech). Vedme tiché, ale dramatické rozhovory s herolti, na jejichž oční výčka už dávno usedl smrtilav, slyšme hudbu harf, louten, gamb a viol d'amour z dalek staletí, v nichž uplyná čas jak šalebný měsíc, ale zůstává okouzlující, těžko napodobitelný vid. Učme se heraldicky cítit z plastického či plošného svědeckví o lidech a jejich touhách, přáních, lásce, nenávisti, hrdinství, zradě i smrti.

Avšak nestačí se jen dívat, ale je třeba i myslit, domyšlet, srovnávat, dějově prožívat, tvorit osobní zážitek, vidět souvislosti společenské s pokusy o vyrůvnaní, rovnováhu. Přihlížet k změnám obsahu doby a ke komplikacím vztahů. Hle, normanský štíť, zbran obranná, jistě vrcholně užitková a přece i tu zůstává symbol muže bojovníka, s níž nechtěl se rozloučit ani po smrti. Jako s mečem nalezeným v hrobě keltského brenna. Hrad lze chápát jako hmotné zjevení ducha středověku, jeho plnosti a rozmanitosti v územním sjednocovacím procesu. Výtvarné projevy tohoto soustředování moci nalézámé nejen na hradech a zámcích, v reliéfech, na náhrobcích, v užitkovém nářadí, ale i v myšlení a pojímání života, překrývajícího a odlišujícího jedince. Jak nesmyslně vtipkovat erbu něco z dneška, co tehdy nebylo a nemohlo být. To, co společnost vyslovovala svými potřebami, bažením, mocenskou vůlí, přecházejíc v následnost času a přeměnu kultur.

Plastická dematerializace erbu uvede do středověkého rozkvětu heraldiky, který rostl z nadosobních vztahů a náboženského citu. Hle, první výrazost plošné čáry, výmluvná prostota, umocněná až k spirituálním vztahům, jež tak dobře pochopil Břetislav Štorm, jednoduché formy, zakládající řadu pocitů, vztahů a představ.

Dobová vlnění dávají v staletích další vrstvení k slohouvé výraznosti. Nikoli, nelze přitakat k obehranému názoru, že dochází v 16. století k úpadku heraldiky. Jen nová překrývání, nový poměr k hmotám a účelům v nových souvislostech a služebnosti. Naopak, snad počátek vidu s tušenými infra a ultra na okrajích krydlového spektra, které dovedeno v našem století až k absurdnímu a černému umění. Nepřidávejme však, ale také neubírejme. Jestliže rozkvetly balustrády a arkády v renesanci, které snížily gotické ruce sepjaté k modlitbě a vtipknuté do oblouků oken a veřejí, duch znovuzrození vanoucí životem nemohl vynechat ani erb, nejspíše v jeho okrasné honosných kusech. Hle, i symbolika znamení v tom čase jak prudce roste, mluví a provokuje. K starým vrstevnicím jde nová a účinná dalšího stupně.

Posun času dává baroku a rokoku novou slohouvu koncepci. Pohyb ve stavebnictví se zásaží do plastiky je odrazem lehce se unavující tělesné duše, hovící si v zlacených lenoškách a salonech titerných filigránů s maximálním pohodlím, vše lidské a lidský používané při rozprostření do široka po vzoru svatohorské residence. I bůh se mění v adorační pachole pražského jezulátku, na jehož šatičkách bohatě vyšperkovaných a vyzlacených se musí, pochopitelně, vkus doby odpovídající, skví v vyšlechtěný erb donátorův v bohaté kartuši. Nestačí už jedna prostá železná lebka v klenotu, ale dvě, čtyři i více. A také slovo, věta, vstupuje suverénně na zvlněnou pásku devize, honosící se ve vyvážené úměrnosti pod vypulérovaným erbem, doplnujíc to, co starí herolti dovedli a chtěli vyjádřit jen obrázkem, který měl mluvit sám i za jméno nositele.

Vlnění času dospívá k břehům 18. a 19. století. Tvorba se více odděluje od myšlenek a citů a jestliže v empiru dochází k náhražkám a napodobeninám bez poměru k výtvarnému citu s přínosem zdobnosti, efektní skvělosti, je to 19. století, jež kropí chápání byronovským děstem romantiky, doba, která sice zpívá ody a dithyramby na slávu hrdinů znova obutých do škorní rytířskosti, nicméně erb ztotožňující se s faktickým činem a činností je zasut v prachu neúměrně se vrstvíčích listin. A do znaku se hadovitě plíží charakteristický atribut povolání. Aeskulap, fasces, lovecký roh a jiné. Ač jsme zde rozhodně blíže rozkladu heraldického cítění vnímání, přece přiznejme době, což její jest. Přiznejme to i dalšímu vývoji a nazíráni, kdy hon na majetek, dědictví končivá až v krutých křečích falše a napodobování, od konstruování umělých genealogických souvtažností až k naivně přisvojovaným predikátům, vonícím "pýchou urozenosti" občanských Houžviců, Sekerků či Straků.

Tady, někde na sklonku 19. století, prolíná milovníky starého umění intenzivnější vlna sběratelství. Z kabinetů kuriozit, vytahují se pečetní prsteny s rodovými znaky, oprášují erbovní listy za třicetiletou službu se zbraní v ruce, kreslí znaky z náhrobků a štambuchů, tehdy však se cítí také nutnost už nikoli jen žít s erbem a v erbu, ale vysvětlit jej, popsat, rozlišit. Tehdy píše Král z Dobré Vody svou úctyhodnou knihu, poučenou cizími vzory v této věci předběhnoucí české nebe co do systematicnosti, metody a blasonu - a osuhly čas se skláni do světových změn, vytvárá novými dveřmi válkami, v nichž erb, nošený landsknechty je vystřídán novými barvami a tvary emblémů vojáckých i společenských.

Leč, zdánlivě vystydlé staré umění v druhé polovici našeho století kupodivu, snad navzdory proklamované nečasovosti, vyčichlosti, jednostrannému zdůrazňování feudálních závislostí v staletích neblaze ryjících do sociálních struktur lidství, počíná kvéstí, zprvu v spekulačním trendu aukcí, nová vlna sběratelství objevuje i erby, které společenské platnosti svou funkci dále plní jak v starých tak nově vznikajících městech, ceny sporého českého heraldického písemnictví závratně stoupají, objevují se hodnoty těžko penězi měřitelné a trvají stranou vědecko technického pokroku a civilizačních účinků. Památečné relikty minulosti předávají ducha zašlých časů, objevují svět, vtělený do hmotných památek, jimž dán jméno starožitnosti, neklid přelomu ideí a struktur vrací jako v oddechu k souvtažnosti člověka a jeho dílo i činy, lapidárne zaznamenané čím hlouběji, tím názorněji a výmluvněji do obrazu, znamení. Jak silné to umění vizme z přetravávání štírového tvaru svou krásou a ušlechtilostí tažené čáry, formou a vyváženosťí i v dnešku stále působící. Byť jen užitkově, dekorativně, v napodobení starého motivu.

Snad i v tom je nový závan romantiky. I revoluce mají svou romantiku. Nezříkejme se jí halasními slovy, když srdce cítí jinak, nehledejme ve staré heraldice jen a jen podpůrkyne odeznělých feudálních řádů, které opravdu byly a nelze je vyrádryovat žádným zmizíkem, právě tak, jako staré Římany či Inky z dějin. Vyklád ejme heraldiku historicky poučeně, ale vykládejme ji také jako velké a často zapomínané umění tvarů a barev, harmonicky nedostížné komponovaných účinné regule. Heraldika jako nauka o speciálním uměleckém dílu je zároveň svědectvím o lidech a lidstvu, lidských hnutích v soumráčných dálkách staletí, l z ní je možno se učit, domýšlet tak jako z kteréhokoliv obrazu holandského či italského mistra cinquecenta. Nechťejme jen třídit, klasifikovat, popisovat, ale hledejme v tvarových rysech a barvách (jak symbolických!) i člověka, společnosti, kulturu v životních souvislostech. Jdeme v pro-

nikání, pochopování až k mezi méně proniknutelným snad jen intuicí. Konfrontujme vztahy minulosti a přítomnosti, ale nenutíme starý výraz a styl, aby byl poplatný. Pojmově neurčitelná vzrušení a vzplanutí uvádějí do nových poloh nezáludné romantiky, svědčící protipólu uspchané doby infarktů a trublů, Hargraveově říkající se civilizaci z disperzní radioaktivnosti. Jen tak lze být hodný jména homo sapiens.

MÉNĚ ZNÁMÉ ZNAKY LANŠKROUNSKA Z LET 1267 - 1780

Petr Marek

Území panství Lanškrounsko-Lanšperského je prvně zmínováno v darovací listině knížete Vladislava II. premonstrátskému klášteru v Litomyšli jako "les markový" (1). Do osudu panství zasáhlo mnoho osob. Tento článek popisuje erby několika z nich: jsou překresleny do Znakového zásobníku č. 1-14

Za Přemysla Otakara II. bylo lokační právo uděleno bratřím Oldřichu z Drnholce a Heřmanu z Oštěhu z rodu Kouniců. Za jejich panství byl snad postaven i menší hrádek v Ústí. Později daroval král Václav II. Lanškrounsko Záviši z Falkensteiny (2) a jeho synu Ješkovi (1285 - 1290).

V neklidných dobách po vymření Přemyslovci sužovaly panství nájezdy okolní šlechty, jak o Petra ze Žampachu, Vítka Heřmanského ze Švábenic, Bohumila ze Šumperka a dalších (3) ..

V roce 1409 se stal hejtmanem panství Jan Stryček ze Stryčkova, který zároveň držel část zboží jí ko zástavu (1).

Za panství Lichtensteinů zde působilo několik úředníků, na jejichž pečetích jsou dosud zachovány osobní či rodové znaky. Patří sem duchodní písar Fridrich Stanislav Kelbich (1647 - 1694) a rentmistr Bohumil Khüfer z Libina (1642). Od roku 1694 zde působil Kašpar de Suenne (3), který pocházel ze starého belgického rodu. Jeho syn Kryštof Kašpar zde působil jako regent od r. 1703. Jinak neznámou osobu J. G. A. Bartoschka, kvestora lanškrounského, připomíná znak na božích mukách u Mezilesí, datovaný do r. 1780.

V Lanškrouně se narodil r. 1594 Jan Marek Marci z Kronlandu, později osobní lékař císaře Ferdinanda III., rektor Karlo-Ferdinandovy univerzity, fyzik království Českého a alchymista (4).

Roku 1624 byla k panství přičleněna ves Petrovice. Poprvé se připomínají r. 1540, kdy je od vladků z Petrovic koupil Jan Strachota z Královic. Jeho dědic Burian Strachota ves a tvrz prodal Hynkovi Blíživskému z Blíživ, po kterém držel toto zboží jeho syn Adam. Adama a jeho rodinu připomíná náhrobník v kostele v Dolní Čermné.

Poslední znak připomíná Medíky z Kunčiny, z nichž Jan a jeho syn Petr drželi v letech 1490 - 1518 nedalekou ves Lubník (1). Pilnáček je však uváděn pod jménem Šedík (3).

Popis 14 znaků v příloze (kresby J. Jareš, J. Oulík a J. Kec) ZZ :

z Drnholce: v červeném poli stříbrné lekno, na přílbě s červenostříbrnou točenicí dvě červená křídla, pokrytá týmž leknem, pokryvadla červeno-stříbrná (znak č. 1)

Z Falkenštejna: ve zlatém štítu na třech zelených kopcích sokol provázený v levém horním rohu zelenou růží, která byla i nad helmou v klenotu.
Pokryvadla zeleno-zlatá. (znak č. 2)

Petr ze Žampachu: stříbrný štít, na něm černá trubka se zlatou šňůrou.
Na přílbě s černostříbrnou točenici stejná černá trubka. Přikrývadla černo-stříbrná. (znak č. 3)

ze Švábenic: v modré poli zlatá rozletitá střela, na přílbě s modrozlatou točenicí zlaté rohy, pokryvadla modro-zlatá. (znak č. 4)

Ze Šumperka: v červeném poli stříbrný paroh, který se nachází i v klenotu, pokryvadla červeno-stříbrná. (znak č. 5)

Strýček ze Strýčkova: v modrém štítu stříbrná podkova se zlatým křížkem, na korunované přílbě hnědý jestřáb, pokryvadla modro-stříbrná. (znak č. 6)

F. S. Kelbich: štít dělený břevny do tvaru Y, v každém poli štítu růže. Barvy a klenot neznámé. (znak č. 7)

Khüfer z Libina: hrotem dělený štít, v jeho středu půlměsíc, po stranách vzepjatý lev. Barvy a klenot neznámé. (znak č. 8)

De Suenne: ve štítu meč provázený po každé s traňkou půlměsícem, klenot tři pštrosí pera. Barvy neznámé. (znak č. 9)

Polepšený znak (24.12.1700): čtvrcený štít, 1. a 4. pole červené se zlatým levem, držícím kornetský prapor, v 2. a 3. modré poli bílé kosočtvercové mříže. Klenoty dva, první rostoucí lev s praporcem, provázený za každé strany půlměsícem, druhý tři pštrosí pera (modré, zlaté, stříbrné), přikrývadla vpravo stříbrno-červená, vlevo modro-stříbrná.

J. G. A. Bartoschek: v stříbrném štítu zlatá saň s mečem v pravém a zvoncem v levém pařátu. Z korunované turnajské přílbě roste táz saň. Pokryvadla zřejmě zlato-stříbrná (znak č. 10)

Marek Marci z Kronlandu: štípený štít, v pravé stříbrné půli zlatá koruna, v levé modré půli stříbrná orlice se zlatým sluncem na hrudi, přes obě půly ve hlavě štítu duha o pěti obloucích (zelený, červený, zlatý, červený, zelený). Na korunované turnajské přílbě otevřená orličí křídla stříďavě stříbrno-modré (ta pak stříbrně lemovaná) dělená. Pokryvadla modro (stříbrně lemovaná) - stříbrná. (znak č. 11)

Strachota z Královic: modro-zlaté štípený štít s kotoučem stříďavých barev v každé polovici, klenot zlatý kotouč, pokryvadla modro-zlatá. (znak č. 12)
Dle Krále z Dobré Vody měli však Strachotové v modrém štítě dvě zlaté kaliny kosmo, klenot šest modrozlatých per stříďavě.

Blíživský z Blíživy: v modrém štítu zlaté parohy, které jsou i na přílbě v klenotu, pokryvadla modro-zlatá. (znak č. 13)

Medík z Kunčiny: v poli štítu hradební věž, na přílbě v klenotu jedno pštrosí pero. Barvy neznámé. (znak č. 14)

LITERATURA:

1. Průvodce po sbírkách okr. archivu Lanškroun, 1959
2. Hrad Lanšperk, Ústí nad Orlicí 1946
3. J. Pilnáček: Staromoravští rodové, StA Brno, 1972
4. Král z Dobré Vody: Der Adel Böhmen, Mähren und Schlesien

HERALDIKA A GENEALOGIE LESKOVCŮ Z LESKOVCE

Jiří Jareš

1. Specifické postavení Leskovců v české genealogii a heraldice

Akademik Josef Dobiaš, profesor filosofické fakulty University Karlovy v Praze (nar. v Pelhřimově 26. 8. 1888, zemř. v Praze 20. 1. 1972) po sobě zanechal vedle významných vědeckých prací ve svém oboru řeckých a římských dějin ještě neméně významné dějiny města Pelhřimova, které nemají v české historiografii obdobu svým rozmahem (4299 stran textu, XXVII stran úvodu a příloh) a šíří své archivní prameny základny.⁽¹⁾ Objemný pátý svazek Dobiaše o jednotlivých držitelích statků na Pelhřimovsku z rodu pánů ze Stráže a ze Šelnberka v letech 1415 - 1623⁽²⁾ vydaný před 20 lety⁽²⁾ dokazuje, jak hluboce si vážil akademik Josef Dobiaš i české šlechtické genealogie a heraldiky a jak správně vyjádřil jejich nepominutelnost a význam při poznávání dějin významného českého regionu Pelhřimovská. Autor v tomto svazku shrnul všechny dosažitelné zprávy o jednotlivých držitelích statků na Pelhřimovsku z rodu pánů ze Stráže a ze Šelnberka v letech 1454 - 1497 (str. 9 - 32), sestavil rozrod rytířů Vojslavských z Vojslavic v letech 1418 - 1549 (str. 33) a v 13 kapitolách vypsal životy, osudy a působení všech členů rodu rytířů a pak pánů Leskovců z Leskovce⁽³⁾ od roku 1411 do jejich vymření roku 1680 (str. 34 - 828). Tato leskovcovská monografie spolu s textovými přílohami (str. 829 - 864), s datky, opravami a se 32 stranami fotografií pečeti, znaků a dokumentů Leskovců i s doprovodným textem (str. 865 - 872) je českou nejvýznamnější a nejrozšířejší monografií, věnovanou jednomu šlechtickému rodu a spolujiící problematiku heraldickou s genealogickou. I když totiž rody Lobkoviců, Kinských, Karlíků z Nežetic, Hodějovských z Hodějova, Šlechtů ze Všehrd, Horů z Ocelovic i další dostaly při různé příležitosti též ve značném rozsahu své dějiny, nemohou se rovnat Dobiašovým Leskovcům svým užším pojetím bez ohledu na znak a majetek rodu. Na více než 800 stránkách podal akademik Dobiaš životopis zakladatele rodu a jeho 31 mužských a 26 ženských potomků a v příloze jejich znaky a pečeti díky své systematické práci s prameny od desk zemských obou řad a starou manipulací až po jednotlivé městské archivy a vydané prameny v Archivu českém. Nejnáročněji je přenos Dobiašův ke genealogii Leskovců patrný ve srovnání s 25 členy rodokmenu, sestaveného Augustem Sedláčkem⁽⁴⁾ a s nejnovější prací Romana Procházky o 16 Leskovcích⁽⁵⁾, nehledě k daleko neúplnejšímu dílkům Bohuslava Balbína, Antonína Rybičky a Josefa Teige⁽⁶⁾. A tak na genealogickém završení leskovcovské genealogie z pera historika, který nikdy genealogem nebyl a nechtěl být, se ukazuje, že více než genealogická rutina zkušených českých genealogů od B. Balbína přes A. Rybičku a A. Sedláčka po R. Procházku platí a ovlivní solidnost a syntetičnost genealogické a heraldické práce poctivá dřína s prameny a neukvapenosť při jejich systematickém zpracování.

Jestliže se k dílu akademika Dobiaše o jeho Leskovcích po 20 letech vraci-
me, vede nás k tomu úcta k autorovi, potřeba připomínat si neustále jeho pří-
rostnost a náročnost v heuristické i zpracovatelské fázi monografie jeho milované-
ho Felhřimovska i profilujícího rodu Pelhřimovska, snaha napodobovat jeho
Leskovce metodicky i technicky i při dalších genealogickoheraldických mono-
grafích, i když jen jako těžko dosažitelný příklad a maximalistický požadavek a pří-

ležitost k položení otázky, zda jeho Leskovcové by nemohly posloužit jako vzor a příklad pro statě o rodech středně velkého rozsahu pro připravovaný Genealogický a heraldický atlas rodů a rodin v českých zemích 1453 - 1945. Statě o Leskovcích pro tento atlas s budou vycházet jako všechny ostatní z dosavadní publikované literatury a nepředpokládá další shromažďování archivních pramenů, protože v atlase mají být soustředěny naše znalosti o jednotlivých civilních a šlechtických rodech z historických, vlastivědných, slovníkových, genealogických a heraldických děl. Díky všeobecně známé akribii akademika Dobiaše při práci s prameny a při soustředění pramenných podkladů totiž odpadají další pochybnosti a nedvěděra o naprostou konečnost. Jeho soud o jednotlivých Leskovcích a statě o Leskovcích pro atlas může být v zásadě převzetém Dobiašových znalostí o 32 Leskovcích a 26 Leskovcovnách. Nové musí být ovšem zpřehlednění Dobiašovy monografie, vystížení publikovatelného schematu rodu a seznamu jeho dospělých mužských a ženských členů, doplnění kresebné části o obrazy znaků a pečetí jednotlivých členů rodu, shrnutí s statistických spolehlivých životních dat o narození, snatku a úmrtí a o dětech každého dospělého člena rodu technikou, zaručující použitelnost i pro nasazení výpočetní techniky a předeším přizpůsobení technickým a redakčním potřebám Atlasu, které se v zásadě shodují s požadavky Listu GHSP: potud je proto statě o Leskovcích i ověřovacím pokusem o únosnosti projektu atlasu pro typ středně rozsáhlého a významného rodu, lišícího se od zatím publikovaných statě rodů malých (Bořanovský z Bytýšky, Svítkovský ze Škudl, Brysl z Bryslu aj.).

Z jednodušená problematika statě o Leskovcích, zásadně vycházející z Dobiašovy monografie, tedy nebude řešit otázky, které si dosud žádný z autorů včetně akademika Dobiaše nepoložil: význam velkostatku Stříteže pro mocenské postavení Leskovců, konta když Leskovců s Trčkou a se Šternberkem, rozsah leskovcovských velkostatků na Pilečním, záhadný Bohuchval a Chval Leskovec roku 1523, vnitrorodová opatření ve formě závěti, suplující zřízení leskovcovského fideikomisu, důsledky ztráty velkostatku Řečice a Rychnov pro degradaci Leskovců r. 1595, okolnosti udělení panského stavu Janovi Leskovovi, návrat Leskovců do řad faktických malých zemanů v poslední fázi po roce 1600 a možnosti zachování rodinného archivu Leskovců u Voračických z Paběnic.

2. Leskovcové v českých dějinách a jejich rodový vývoj a znak

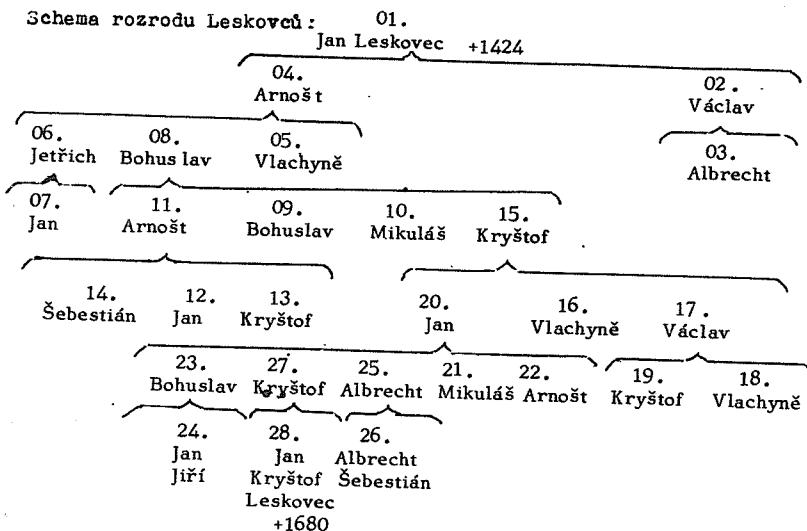
Leskovec z Leskovce je jméno českého šlechtického rodu, jehož první člen se připomíná roku 1329, s úplným sledovatelným vývojem od poloviny 15. století, vymřelý roku 1681. Svůj přídomek si vzal od vsi jménem Léskovec (4 km SV od města Počátek), která byla v jejich majetku trvale a rozšířili ji o příjmení formou zdvojení podle přídomeku.

Leskovcové získali politický vliv uprostřed 15. století díky pánum z Hradce a z Rožemberka, jimž sloužili jako správci jejich statků i spojenci v jejich mocenských aspiracích, podrželi jej však jen do příchodu Habsburků r. 1526, kteří učinili konec různým seskupením šlechty bojujícím o výhody, moc a úřady. Vystoupili mezi velmi bohaté rytířské rody získaným hradu Kamenice nad Lipou a pozdějších velkostatků Červená Řečice a Nový Rychnov roku 1498, i když současně ztratili starší velkostatky rodu Humpolec a Střítež-Štoky. Přes několikeré dělení této získaných i starých zbylých velkostatků vynucené početním růstem rodových liníí zůstali v 16. století Leskovcové stále mezi přední rytířskou šlechtou, protože vymírající rodové linie vracejí své statky formou závětí svým příbuzným Leskovcům. Po smrti bezdětného rytíře Kryštofa Leskovce roku

1595 však jeho velkostatky, tvořící většinu někdejšího majetku, získaného roku 1498, přešly podle jeho závěti do rodu jeho švagrů pánů z Říčan. Zbylá dále pokračující linie Leskovců, která zatím získala r. 1583 přijetí do panského stavu, rozdrobila nebo zcela ztratila své statky, klesla mezi nejchudší české pány a vymřela r. 1681. V 15. století zastávali dva členové rodu úřad nejvyššího písáře a podkomorního království českého a před přijetím do panského stavu získal přední politické i kulturní postavení mezi českou šlechtou Jan Leskovec. Společenské postavení rodu Leskovců, měřeno jejich velkostatky a výběrem jejich životních partnerek, nepřesáhlo ani po roce 1583 pozice zámožného rytířského rodu; Leskovcové získali nevěsty z panských rodů z méně významných chudších linií Berků, Lobkoviců a Slavatů. Významným rysem rodu Leskovců je zásadní a militantní katolictví, zesílené zřejmě spojenectvím Leskovců s Rožmberky a s Hradci a neopuštěné ani v období reformace. Výjimkou, rozehodnou však pro další vývoj rodu, byl Kryštof Leskovec, jemuž jako protestantovi vyhraněně katolické smýšlení bratranců bylo roku 1595 důvodem k jejich vydědění a k převodu jmění do rodu protestantských příbuzných pánů z Říčan. Pobělohorské konfiskace let 1621 - 23 se zbytku leskovcovských velkostatků díky věrnosti Leskovců církvi a Habsburkům nedotkly.

Leskovcové podrželi původní prostý vladycký znak dvou stříbrných vidlic křížem přeložených na červeném štítě jako rytíři do poloviny 16. století, kdy své katolické přesvědčení vtělili do znaku tak, že do 2. a 3. modrého pole čtvrceného štítu přijali dva skřížené zlaté pápežské klíče a původní leskovcovské vidlice opakovali na 1. a 4. poli. Po své cestě do Svaté země užíval Šebestián Leskovec ke svému znaku zkřížených vidlic ještě heraldický jeruzálemský kříž. Čtvrcený znak Leskovců přešel podle závěti posledního Leskovce do znaku premonstrátského kláštera v Želivě.

Schema rozrodu Leskovců:

Nepočetnou literaturu o rodu a znaku Leskovců antikoval svým dílem Josef Dobiáš, snesl nový a neznámý materiál o jednotlivých členech rodu a o jejich znacích a sestavil spolehlivý rodokmen Leskovců. Podobné schema dospělých mužských členů rodu Leskovců, založené na jeho rodokmenu předsazuje jednotlivým Leskovcům pořadová čísla v kombinovaném logickém a chronologickém pořadí, která pak budou v textu sloužit pro orientaci a jsou proto neměnná.⁽⁷⁾

3. První tři generace Leskovců

Nelze pochybovat o tom, že Chval z Leskovce připomenutý roku 1329 patří do rodu Leskovců: svědčí o tom i shodné oblibené křestní jméno i jeho sídlo, východisko rodu Leskovců. Stejně tak sem patří další Chval r. 1367, Jan r. 1394 připomenutý, a Arnošt, připomenutý s otcem Janem roku 1402. Jiným Janem pak začíná již souvislá řada Leskovců s nespornou spojitostí.

01. Jan. nar. ok. 1385, zemř. 19. 8. 1424

Manž. snad Žofie ze Sovince (doložena jen v mladších rodokmenech)

Děti: 1. Arnošt, nar. ok. 1415; 2. Václav, nar. ok. 1420

Rozšířil majetek rodiny o statek Horní Cerekev (koupě), Humpolec s hradem Orlík (koupě od dcery Hynka z Dubé) a snad Střítež s městem Štoky a Martínkov. Nekompromisně na straně katolické v husitských válkách aktivně bojoval od roku 1420 a v bitvě u Želivského kláštera padl. Ojedinělým rozhodnutím udělit poddaným svého velkostatku Střítež 30. 3. 1411 právo pořizovat o majetku poslední vůli, vešel do českých dějin, protože obdobná privilegia, zlepšující poddanské právo nejsou známá. Rodina a její majetek zůstal patrně pod ochranou katolických Rožmberků. Znak i znak manželky a znak jeho města Horní Cerekev jest překreslen pro ZZ 15, 16 a 21.

02. Václav. Nar. ok. 1420 (otec 01. Jan), zemř. 1473, Manž. Dorota z Jenštejna (doložena jen starými genealogiemi). Syn Albrecht nar. ok. 1445 (dále 03)

Z gotechovského majetku, kteří díky jeho zletilosti spravoval starší bratr 04. Arnošt, dostal Horní Cerekev a Leskovec. Zvětšil majetek jen o koupenou Horní Ves r. 1448 a o ves Dolní Cerekvice formou zástavy od sekularizovaných arcibiskupských statků r. 1466. Byl od 1447 ručitelem v dlužních úpisech za pány z Hradce podobně jako starší bratr 04. Arnošt. Po vymření této linie pánu z Hradce r. 1453 byl však v tábore krále Jiříka z Poděbrad a r. 1461 purkrabím královského hradu Hluboká nad Vltavou. Dožil značně vysokého věku a v posledních letech vystupuje již se svým dospělým jediným synem 03. Albrechtem. Jeho znak zachován na pečeti k listině ze 13. 3. 1447 (J. Dobiáš přísl. XXIX), překreslené v ZZ 19.

03. Albrecht. Nar. ok. 1445 (otec 02. Václav), zemř. 1507. Manž. Jitka ze Šternberka nar. ok. 1450, zemř. ok. 1500. Dcery 1. Markéta nar. ok. 1470, zemř. 1514, odd. ok. 1490 Diviš Malovec z Malovic (Libějovice); 2. Veronika nar. ok. 1475, zemř. 19. 3. 1537, odd. I. 1498 Ctibor z Landštejna, II. 1510 Jan z Vartenberka; 3. Lidmila nar. ok. 1480, zemř. ok. 1539, odd. 1500 Mikuláš z Donína (Grabštejn); 4. Eliška nar. ok. 1485, zemř. 1518, odd. Vilém z Vršovic a 5. Jitka nar. ok. 1490, zemř. ok. 1540, odd. ok. 1510 Mikuláš Malovec z Pacova (Sedlec u Blatné)

Po otci zdědil jako jediný syn rozšířený velkostatek Horní Cerekev a Leskovec. Sňatkem se svagrem s nejvyšším kancléřem (od 1479) Janem ze Šternberka a jmenován podkomořím královských měst a soudcem komorního soudu v Praze r. 1485. Trvalý vzestupvlivu v těchto funkčích jej vynesl na přední místo v rytířském stavu a jmenován jedním ze zemských hejtmanů pro případ králové nepřítomnosti v zemi (1490, 1492, 1494 a 1499). Rozsáhlá písemná agenda podkomořského úřadu (berné z královských měst, jmenování městských rad, zdanění židů) dokumentována jeho zachovanou korespondencí zvl. s městem České Budějovice. Zřejmě pro častý pobyt v Praze zakupuje dům se zahradou. R. 1497 kupil pro sebe a spíše pro rodiny svých tří bratranců (8. Bohuslav, 05. Vlachyně a zemřelý 06. Jetřich) od svého švagra J. Šternberka panský velkostatek Kamennice nad Lipou a zápisný někdejší arcibiskupský velkostatek Řečice. Vlastní statek Horní Cerekev (staví zde městský kostel před r. 1500) nedědí dcery, ale jeho tři bratranci.

Znak na přivěšené pečeti k moravskému landfrýdu 30. 7. 1484 (otisklena J. Dobiaděm XXIX a překreslena J. Pilnáčkem 435). Znak jeho a manželky vytesán na konzolách v kostele v Horní Cerekvi (J. Dobiadě XIX). Úplný znak překreslen do ZZ č. 20.

04. Arnošt. Nar. ok. 1415 (otec 01. Jan), zemř. 1457. Manž. Anna N. Synové 1. Jetřich nar. ok. 1440 (dále 06); 2. Bohuslav nar. ok. 1445 (dále 08) a 3. Vlachyně (dále 05).

Převzal otcovský statek Humpolec a statky na Moravě od stejnějmenného strýce, s nímž zaměňován a v roce 1437 od krále Zikmunda získal privilegia pro své městečko Humpolec i pro Horní Cerekvě nezletilého bratra 02. Václava. Za své a strýcovy zásluhu získal r. 1439 zápisné velkostatky Zvěřinec (u Sedlčan) a hrad Znojmo. Aktivně se účastnil politických jednání o smíření stran v době bezkráloví po roce 1442 (stoupenec Albrechta Rakouského), prosazoval přijetí krále Ladislava a podporoval od r. 1452 proto Jiříka Poděbradského jako zemského správce. Odpodal velkostatek Červený Martinkov na Moravě r. 1447 a vrátil králi hrad Znojmo r. 1453. Jmenován nejvyšším písařem království českého, ačkoliv desky zemské a soud zemský ještě plně neobnoveny. Po vymření mladší linie pánu z Hradce r. 1453 spoluopručníkem jejich statku Jindřichův Hradec 1453 - 57, ale donucen k předání poručnictví a k vyučování pro údajné porušení zájmů dědiců (od prodeje statku Velhartice aj.). Prosadil r. 1454 dodatečně uznání koupě Humpolce svým otcem r. 1420 a zanechal velkostatek Humpolec s hradem Orlík třem synům jako nedíl. Jeho znak na kachli, nalezeném na Orlíku u Humpolce (reprodukce u J. Dobiadě XVII) a znak jeho města Humpolce překreslen do ZZ 18.

05. Vlachyně. Nar. ok. 1450 (otec 04. Arnošt), zemř. asi 1506, Manž. Markéta z Frýdštejna (doložena ve starých genealogiích) Spolumajitelem statku Humpolec se staršími bratry a s bratrem 03. Albrechtem a společně jej prodává Trčkům, aby zaplatili koupené velkostatky Kamenice nad Lipou a Řečice. Výprosou či jinak získanou část velkostatku Vysoké Chvojno (Býšť u Hradce Králové) a svůj podíl na obou koupených velkostatcích odkázal bratranci 03. Albrechtovi a dětem bratra 08. Bohuslava. R. 1497 byl připomenut jako předsedící zemského soudu, jinak se veřejného života neúčastnil.

06. Jetřich. Nar. ok. 1440 (otec 04. Arnošt), zemř. asi 1490. Manž. Johanka Černohorská z Boskovic odd. a si 1465, Syn 1. Jan nar. ok. 1480 (dále 07). Dcery 1. Afra nar. ok. 1465 zemř. ok.

1530, neprovdaná; 2. Anna nar. ok. 1470 zemř. ok. 1515, odd. Pavel Malovec z Pacova (Pacov) a 3. Kateřina nar. ok. 1475, zemř. asi 1538, odd. Jindřich Kropáč z Nevědomí (Hranice na Moravě)

Spravuje jako nejstarší syn s tatkou zemřelého otce 04. Arnošta a se strýcem 02. Václavem likviduje poručnickou správu na Jindřichově Hradci r. 1458. Ostrý kurz propapežský a katolický od r. 1463 a sňatek s dcerou katolického moravského Václava z Boskovic, člena třetího řádu františkánů. Vlastní majetek neměl, jen spoluúřadněm nedilného velkostatku Humpolec, který pak pro děti spravuje vdova Johana od r. 1490 a s ostatními členy rodu prodává, aby byl získán statek Kamenice a Řečice r. 1498 pro rodinu. Jeho znak na pečeti z 13.7. 1485, reprodokované J. Dobiášem XXIX.

07. Jan. Nar. ok. 1480 (otec 06. Jetřich), zemř. 1545. Manž. 1. Anna Borynová ze Lhoty zemř. asi 1544; 2. Mandalena Trčková z Lípy, vdova po Janovi Zajímačovi z Kunštátu. Dcery 1. Dorota nar. ok. 1515, zemř. 1564, odd. Ladislav Vostrovec z Kralovic zemř. 1551; 2. Mandalena nar. ok. 1520, zemř. 1547, odd. 1545 Zdeněk Malovec (Chýnov)

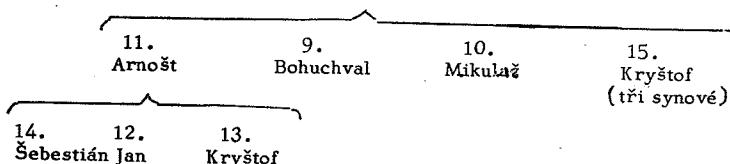
Při zrušení nedilného vlastnictví statku Kamenice, Řečice a Horní Cerekve r. 1510 přejímá od synů strýce 08. Bohuslava velkostatek a hrad Kamenice nad Lipou. V letech 1514 - 26 byl spojencem Rožemberků, aktivně vystupuje proti straně Zdeňka Lva z Rožmitálu, prosazuje opatření proti ní na dvoře krále Vladislava a Ludvíka, ale odstraněn po roce 1526 z politického života. Přikoupil ke Kamenici velkostatky Božejov a Proseč a manželka Mezný, ale po ovdovění spory s dcerami o statek Mezný a nový sňatek. Dcery likvidují v soudním sporu finanční nároky macechy a dělí si otcovské statky (Kamenici mladší dcera, Mezný, Božejov a Proseč starší dcera). Znak na náhrobku v kostele v Kamenici (J. Dobiáš XXII).

08. Bohuslav. Nar. ok. 1445, zemř. asi 1505 (otec 04. Arnošt). Manž. 1. Zdina z Kunemil. Synové 1. Arnošt (dále 11) nar. ok. 1478; 2. Bohuchval (dále 09), nar. ok. 1480, 3. Mikuláš (dále 10), nar. ok. 1485 a 4. Kryštof (dále 15), nar. ok. 1490.

Po otci zdědil jen statek Humpolec v nedílu s oběma bratry. Sňatkem získal statek Kunemil u Časlavi mimo nedil. Společně s bratry odprodal Humpolec a s bratrancem 03. Albrechtem koupili za to statky Kamenice a Řečice r. 1497. Nedil včetně zděděných Horní Cerekve, domu v Praze a Býště (po 03. Albrechtovi a 05. Vlachynovi) ve společném majetku s 07. Janem do 1510, kdy čtyři synové Bohuslavovi volí za vlastní společný díl statky Řečici, Horní Cerekve, Býšt a dům v Praze a matčin statek Kunemil, část odprodávají (Býšt, Kunemil, pražský dům) a o zbytek se dělí r. 1517.

Rod Leskovců v letech 1411 - 1545 vytěžil z vnitrostátních zmatků řadu výhod, protože aktivně a věrně podporovali umírněného Menharta z Hradce a jeho syna do r. 1458, krále Vladislava po r. 1484 a Rožemberky do r. 1526. Získali díky příbuzenství s bohatým a mocným Janem Šternberkem pro rod velký komplex velkostatků, za cenu odprodeje Humpolce, o který se r. 1510 rozdělili. Zatím co polovice s hradem Kamenicí pak přešla do rukou zetě Jana Leskovce, na zbylé polovici s původním leskoveckým sídlem Dolní Cerekví a hradem Řečicí se usazují r. 1517 dvě přežívající linie Leskovců.

Bohuslav Leskovec
+ 1505

4. Nové velkostatky Leskovců na Řečicku 1517 - 1582

Zklamání rodu Leskovců roku 1545, když 07. Jan Leskov se odkázal své jmění drahám a druhé manželce, a když tak celá kamenická polovice velkého leskovcovského majetku byla pro rod ztracena, bylo veliké a nezměnitelné. Rozpad rodového společenství byl důsledkem nesouhlasu s dělením získaného šenberského komplexu Kamenice - Řečice a starého rodového sídla Horní Cerekve s Leskovcem a dvou získaných menších celků Býště a Kunemilu roku 1510 a oba partneři dědičkého sporu se již nesmířili. Čtyři dospělí synové zemřelého 08. Bohuslava se tak museli spokojit s nesourodou polovicí dílu, který navíc zme nášli zřejmě pro nastalou potřebu hotových peněž o odprodanou Býště a Kunemilu. Po tvrdém dělení s bratrancem 07. Janem r. 1510 jím r. 1517 nastalo stejně nesnadné dělení otcovského dědictví na čtyři díly a budování tří nových sídel, protože kromě Horní Cerekve nebylo na celém komplexu téměř 30 poddanských vsí žádné šlechtické sídlo a třem bratrům nezbylo než pro sebe je vystavět.

09. Bohuchval. Nar. ok. 1480 (otec 08. Bohuslav), zemř. 1553, Manž. Dorota Trčková z Lípy odd. ok. 1530, zemř. asi 1535

Na zděděné části statku Horní Cerekve a Řečice staví nové sídlo v Horním Hradu a přejímá dům někdy podkomořího 03. Albrechta v Praze. Od roku 1523 soudcem zemským a členem polského poselstva, díky svému ochránci Jindřichovi Rožmberkovi, ale po roce 1526 se stahuje na své statky. Po pozdním snátku s dcerou podkomořího Trčky ovdověl a 1532 - 35 spor s rodinou Trčků o manželčino véno, pak i s rodinami mladších bratrů 10. Mikuláše a 15. Kryštofa. Závěti odkazuje proto Horní Hrad ne jím, ale synovi staršího bratra 11. Arnošta. Znak na jeho pečeti ze 23. 7. 1524 otiskl J. Dobiáš XXIX.

10. Mikuláš. Nar. ok. 1485, zemř. 1536 (otec 08. Bohuslav). Dcera Anna nar. ok. 1530, zemř. asi 1547 neprovdaná. Manž. Alžběta Vojslavská z Vojslavic (po ovdovění ok. 1540 manž. Zdeněk Žampach z Potštejna)

Otcovský díl, polovinu statku Horní Cerekve, krátce po oddělení prodal bratrovi 15. Kryštofovi, zato snátkem s dědičkou statku Loutkov (s městem Hořepník) spolužitelem Loutkova. R. 1523 prosazeno jeho jmenování purkrabím hradec-kého kraje vlivem Jindřicha Rožmberka, ale platné jen do r. 1526. Jediná dědička udržela jen zápisnou část ma třína Loutkova (ostatní dědí otčím Žampach), která připadla pak jejímu poručníkovi a strýci 09. Bohuchvalovi.

11. Arnošt. Nar. ok. 1475 (otec 08. Bohuslav), zemř. 18. 2. 1535. Manž. Johana Růtová z Dírného. Synové 1. Šebestián (dále 14) nar. ok.

1515; 2. Jan (dále 12) nar. ok. 1520, a 3. Kryštof (dále 13) nar. ok. 1525. Dcery 1. Krescericie nar. ok. 1520, zemř. 1555, odd. Jan Zahrádecký ze Zahrádek a 2. Juliana nar. ok. 1525, zemř. 1575, odd. 1. Václav Chroustenský z Malovar a 2. Adam Vítá ze Rza-vého.

Převzatou čtvrtinu majetku leskovcovské řečicko-hornocerekevské sekundogenitura, skupinu zápisných vsí s centrem v Červené Řečici, uchoval svým třem synům a zlepšil ji o nové panské sídlo v Červené Řečici. Jinak se však, ač k tomu jako senior a reprezentant sekundogenitura, neuplatnil, nevyužil spojenectví rodu Leskovců a Rožemberků a stal se v rámci bechynského kraje typickým pravnickým šlechticem s funkcemi omezeného krajského formátu (berník, hejtman). Není jasno, proč dožil a byl pochřben v Kamenici nad Lipou a ne v Červené Řečici. Jeho sochařský portrét a znak je zachován na jeho kamenickém náhrobku a další forma znaku na jeho pečeti z 26. 11. 1511 (J. Dobiaš, přílohy XX a XXIX*).

12. Jan. Nar. ok. 1520 (otcem 11. Arnošt), zemř. asi 1544, Zemřel mladý, neženatý, aniž by dočkal rozdělení otcovského dědictví.

13. Kryštof. Nar. ok. 1525 (otcem 11. Arnošt), ze mř. asi 1549. Zemřel patrně tragicky během cesty do Svaté země a o místě a době úmrtí nezískali informace ani jeho bratr a příbuzní k projednání dědictví.

14. Šebestián. Nar. ok. 1515 (otcem 11. Arnošt), zemř. 1582. Manž. Žofie Benedová z Nečtin, zemř. 1586.

Rozšířil podstatně otcův majetek, který po smrti obou bratrů zdědil celý sám, sídlo na Červené Řečici a získal k ní dědictví po strýci 09. Bohuchvalovi statek Horní Hrad a koupí od bratrnice 17. Václava čtyři vsi kdysi patřící k Loutkovu. Byl výraznou osobností v rodu Leskovců, uskutečnil pout do Svaté země a přivezl odtud jako věřící katolík drahocenný zlatý kříž děděný pak postupně v rodu Leskovců. Jazykové a diplomatické znalosti jej předurčily k dvorským funkcím, které však nepřijal s výjimkou jednorázových pověření ve formě poselství (Italie, Polsko) a žil na rozšířeném zámku Červená Řečice. Využil svých kontaktů k právnímu upevnění zástavních statků, které převedl do svého neomezeného majetku jako allodní formou dokoupení od krále Ferdinanda. Majetek odkázal téměř vcelku jednomu ze svých sedmi prasynovců 19. Kryštofovi. Znak Šebestiánův z let 1552 - 1560 představuje druhou fázi vývoje leskovcovského znaku (J. Dobiaše příl. XXVIII na žulovém kruhu v zámku Červená Řečice a v textu popsané sekerty pozn. 21 na str. 140): jeruzalémský kříž a zkřížené vidlice ve svisle děleném štítu. Druhým znakem Šebestiánovým (třetí fáze vývoje leskovcovského znaku) byl asi od r. 1563 čtvrtcený štít se zkříženými vidlicemi a se zkříženými papežskými klíči (J. Dobiaše příl. XX) doprovázený po stranách v pečetním poli nad znakem jeruzalémským křížem a zkříženými papežskými klíči s tiarovou např. z 13, 9. 1574 (J. Dobiaše příl. XXX a XXXI zvětšeno). Znak druhé fáze byl překreslen do ZZ pod č. 22.

15. Kryštof. Nar. ok. 1490 (otcem 08. Bohuslav), zemř. 1521, Manž. Anna Popelová z Vesce, zemř. 29. 4. 1540. Synové 1. Jan nar. ok. 1510 (dále 20); 2. Vlachyně nar. ok. 1515 (dále 16) a 3. Václav nar. ok. 1520 (dále 17). Dcery 1. Kateřina nar. ok. 1511, zemř. 1560, odd. Jan nejst. z Ríčan; 2. Markéta, nar. ok. 1512, zemř. asi 1560, odd. Lipolt Krajíř z Krajku; 3. Lidmila

nar. ok. 1516, zemř. asi 1570, odd. Albrecht Vojkovský z Vojkovic; 4. Mariana nar. ok. 1518, zemř. ok. 1540 neprovdaná, 5. Dorota nár. ok. 1519, zemř. ok. 1540, neprovdaná a 6. Veronika nár. ok. 1521, zemř. 1654, odd. Jan Kropáč z Nevědomí.

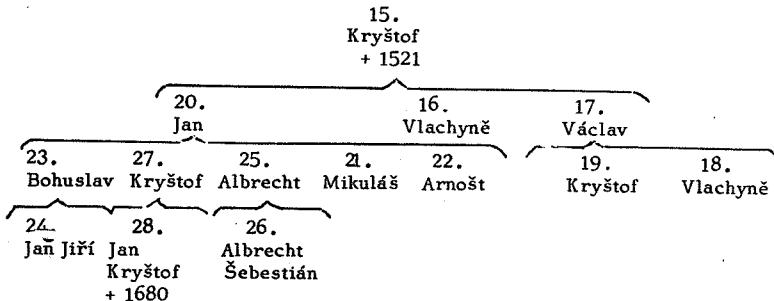
Po otci zdědil půl statku Horní Cerekev a teprve jeho vdova jej koupí od švagra 10. Mikuláše zcelila a vybudoval si nové sídlo Novou Cerekvici. Celý majetek bezzrát byl pro tři syny udržen díky energii jeho vdovy. Jego znak podle pečeti ze 14. 9. 1511 a znak vdovy z jejího náhrobku (J. Dobiáš příl. XXIX)

Uprostřed 16. století byly ekonomické perspektivy Leskovců jednoznačně dané rozpadem a dalším dělením zbylého komplexu soustředěného okolo zámku Červená Řečice a Horní Cerekev a jen tragická smrt dvou synů 11. Arnošta zabránila dalšímu dělení a tím naprostému sestupu rodu mezi chudší rytířskou českou šlechtu. Při zachovaném celozemském berním soupisu šlechty podle majetku v roce 1557, který zastihl již tři syny 15. Kryštofovy jako samostatné držitele svých statků, se Leskovcové jeví stále ještě jako zámožní rytíři.

držitel	sídlo	zdaněný majetek kopy gr.	
		vlastní	poddanský
14. Šebestián	C. Řečice	5 000	2 250
20. Jan	H. Cerekev	5 000	neuvezen
16. Vlachyně	N. Rychnov	3 000	730
17. Václav	Střela	5 000	620

5. Marný boj Leskovců o ekonomickou a biologickou záchrannu

Injekcí, která mohla zachránit ekonomické pozice Leskovců v druhé polovici 16. století, bylo dědictví po bezdětném 14. Šebestiánovi Leskovcově a výhodný snatek 17. Václava s dědičkou jihočeského velkostatku Střela. Oba zisky se ukázaly zcela krátkodobé a pomíjivé; již roku 1591 musela být prodána jihočeská leskovecká enkláva jako neudržitelná a roku 1595 byl ekonomicky zpečetěn osud Leskovců jako ekonomicky významného rodu tím, že dědictví po bezdětném strýci 14. Šebestiánovi se závěti dostalo pánům z Ríčan, Zchudlí Leskovcové, ironí osudu právě povýšení mezi panské rody království českého a vybavení zkrášleným znakem neměli sil na to, aby svá dědictví po otcích a dětech rozšířili či uchovali a poslední kapitola dějin jejich rodu je proto líčením neodvratné katastrofy.

16. Vlachyně. Nar. ok. 1515 (otcem 15. Kryštof), zemř. 1574, 1. manž. Žofie Lukavecká z Lukavce odd. 1549, zemř. 11.11.1552, 2. Barbora Skuhrovská ze Skuhrova (jako vdova odd. 19. Kryštof Leskovec z Leskova)

Ke zděděným poddanským vesnicím po otci vystavěl zámek Nový Rychnov, který po něm dědil jeho synovec 19. Kryštof, manžel jeho vdovy.

17. Václav. Nar. ok. 1520 (otcem 15. Kryštof), ze mř. 1573. 1. Manž. Marjana Kraselovská z Kraselova odd. 1542, zemř. 1566; 2. manž. Kateřina Kokořovcová z Kokořova odd. 1568 (po ovdovění odd. 1575 Vojtěch Hořčice z Prostého). Synové 1. Kryštof starší nar. 1550 (dále 19) a 2. Vlachyně nar. ok. 1555 (dále 18). Dcery 1. Apolená nar. ok. 1545, zemř. 1572, odd. 9. 1. 1565 Vilém Markvart z Hrádku; 2. Anna nar. ok. 1548, zemř. ok. 1600, odd. 1. 10.2.1567 Albrecht z Gutštejna zemř. 1570; 2. Jiří Zajíc z Hazmburka, zemř. 1580; 3. odd. 18.2.1590 Jan Šlejnic ze Šlejnic a 3. Kateřina nar. ok. 1553, zemř. ok. 1590, odd. Jiří z Říčan.

Z otcovského dědictví dostal půl statku Horní Cerekev a zástavní vesnice, získané dědictvím od velkostatku Loutkov po dceri 10. Mikuláše, ale nevytvořil z nich novou správní jednotku a prodal je 14. Šebestiánovi a 20. Janovi. Krátce držel od 1545 ve formě zástavy velkostatek Loutkov (s Hořepníkem), ale pak se zaměřil na jihočeský velkostatek Střela, patřící z poloviny jeho manželce a dokoupil druhou polovici Střely od své švagrové. Znak jeho manželky Kraselovské překreslen pro ZZ 24.

18. Vlachyně. Nar. ok. 1555 (otcem 17. Václav), zemř. 1588.

Otcův a matčin velkostatek Střela zdědil celý sám, protože starší bratr byl vyhlednut za dědice bohatého prastrýce 14. Šebestiána (Červená Řečice) a strýce 16. Vlachyně (Nový Rychnov). On sám byl z dědictví vyloučen výslovně. Směnil velkostatek Střelu za sousedící statek Dub od Boubínských z Újezda a ten pak po něm dědil starší bratr 19. Kryštof.

19. Kryštof starší. Nar. ok. 1550, (otcem 17. Václav), zemřel 1595. Manž., odd. 11. 11. 1577 Barbora (roz. Skuhrovská ze Skuhrova) vdova po 16. Vlachyně Leskovec z Leskovce.

Odlišen přívlastkem starší od 27. Kryštofa (oba vnuci 15. Kryštofa). Bohatý díky dědictvím po bezdětných strýcích (Červená Řečice po 14. Šebestiánovi a Nový Rychnov po 16. Vlachynovi), kteří zcela ponechali stranou rodinu 20. Jana. Zaokrouhlil své spojené velkostatky Řečici a Rychnov příkupováním sousedících statků a jejich částí a odprodal jihočeský velkostatek Dub zděděný po bezdětném bratrovi 18. Vlachynovi r. 1591. Velkostatkový komplex doplnil o dům v Praze r. 1585, o trvalé právní zastoupení (advokát Ropal) a o kvalifikovanou správu (úředník Katarýn), ale zemřel právě na začátku významnější účasti na veřejném životě (jmenování JMC radou r. 1595). Po náhlé smrti bez závěti oba dědici ze zákona (sestra Anna t.č. provdaná Šlejnicová a vdova Barbora) převádějí svá práva na Heřmana staršího z Říčan (švagr vdovy Barbory), který je ve sporu se syny 20. Jana pro svou rodinu uhnájil: jádro leskoveckého majetku tak bylo pro Leskovce zcela ztraceno. Znak na pečeti z 30. 5. 1591 (J. Dobiáš, přl. XXX).

20. Jan. Nar. ok. 1510 (otcem 15. Kryštof), zemř. 1584. Manž. 1. (synové 1

až 4, dcera 1) ok. 1550, Magdalena (rozená Berková z Dubé), vdova po Petrovi Vančurovi z Řehnic a II po Janovi Špetlovi z Janovic, zemř. ok. 1560, II. odd. 30. 11. 1562 Alena Benedová z Nečtin (syn 5 a dcery 2 - 4), zemř. 1590. Synové 1. Bohuslav (dále 23) nar. ok. 1553; 2. Kryštof mladší (dále 27) nar. ok. 1555; 3. Albrecht (dále 25) nar. ok. 1558; 4. Mikuláš (dále 21) nar. 1560 a 5. Arnošt (dále 22) nar. ok. 1565. Dcery 1. Kateřina nar. ok. 1550, zemř. 1577 neprovdaná; 2. Magdalena nar. ok. 1563, zemř. ok. 1600, odd. 1585 Václav Zahrádecký ze Zahrádky; 3. Zuzana nar. ok. 1575, zemř. ok. 1630, odd. I. ok. 1608 Jáchym starší Španovský z Lisova; II. ok. 1615 Jan Konrád z Amštatu a 4. Voršila nar. ok. 1580, zemř. ok. 1610 neprovdaná.

Zdědil po otci 15. Kryštofovi Horní Cerekvi a podstatně otcovské dědictví rozšířil, aby zabezpečil své čtyři syny. Proto příkoupil r. 1556 statek Líšno u Brna, od své sestry Lidmily Vojkovské z Milhostic, r. 1574 Horní Hrad od svého bratra 14. Šebestiána a r. 1579 Božejov od příbuzného Viléma Vostrovce z Kralovic. Sňatkem s členkou rodu Berků (méně významná linie Kuřívodská) a kontakty s královským dvorem postoupil mezi vlivné šlechtice a zaštával řadu funkcí (soudce komorního soudu od 1565 a defensor konsistoře pod obojí od 1575), hostí arcivévodu Ferdinanda, stává se členem poselství a komisi (Slezsko, Morava, korunní archiv na Karlštejně) a staví nový zámek v Nové Cerekvici. Zásluhy jeho i ostatních členů rodu Leskovců vzatý v úvahu při kládném vyřízení jeho žádosti o přijetí do panského stavu i se čtyřmi syny (starší slouží u dvora císaře Rudolfa II.) v květnu 1583, ale onemocněl týž rok zimnici a zemřel. Stal se ústřední postavou dějin rodu Leskovců. Jeho znak na pečeti z 26. 4. 1558 (J. Dobiaš XXX), v průjezdu zámku v Božejově z roku 1567 (příloha XXIV) a s aliančním znakem manželky Magdaleny Berkové v nadpraží zámku Horní Cerekvi (příl. XIX) a v zahradě v Horní Cerekvi (příl. XIX) a překreslen pro ZZ 23.

21. Mikuláš. Nar. ok. 1560 (otcem 20. Jan), zemř. 1608. Neženatý.

Z otcovského majetku dostal velkostatek Líšeň u Brna r. 1586, ale stačil jej zadlužit a prodal r. 1588 Bohuslavovi Bořitovi z Budče a byl proto pod trvalým dohledem svých bratrů jako nesváprvný a dožil jako bezzemek. Jeho znak na pečeti z 15. 10. 1583 (J. Dobiaš příloha XXX).

22. Arnošt. Nar. ok. 1565 (otcem 20. Jan), zemř. 1617. Manž. odd. 1590

Mandalena Španovská z Lisova zemř. ok. 1630.

Zdědil po otci r. 1586 statek Novou Bukovou a staví si tu panské sídlo, ale pro dluhy odprodává postupně od r. 1592 části svého statku na krytí narůstajících dluhů a nakonec r. 1615 i Novou Bukovou bratranci 26. Albrechtovi Šebestiánovi. Náhradní malý rytířský statek Veselé Hradiště po něm zdědila vdova. Jeho znak na pečeti z 30. 5. 1592 (J. Dobiaš příl. XXX).

23. Bohuslav. Nar. ok. 1553 (otcem 20. Jan), zemř. 1603. Manž. I. odd. ok.

1580 Margareta Zajícová z Hamzburka, II. odd. 1603 Anna Marie Lobkovicová zemř. ok. 1610. Syn 1. Jan Jiří nar. ok. 1588 (dále 24) a 2. Václav Jiří nar. ok. 1605, zemř. ok. 1615. Dcera Magdalena Praxida nar. ok. 1585, zemř. ok. 1600.

V mládí byl krátce u dvora císaře Rudolfa II. ve Vídni (1568) a v Praze (kraječ 1577), pak se vrací na zděděný statek Novou Cerekvici a Horní Hrad po otci r. 1586 jako zásadní katolík s programem provést tu rekatolizaci. Dosáhl přeměnu zápisného majetku v dědičný doplatením rozdílu mezi zápisnou částkou a cenou statku r. 1585 a alodifikovaný statek Horní Hrad odkázal druhé manželce po krátkém manželství; léčil se dlouho na podagru.

24. Jan Jiří. Nar. ok. 1588 (otcem 23. Bohuslav), zemř. 1619. Manž. odd. 1615 Lidmila Špetlová z Janovic (po ovdovění odd. 28. Jan Kryštof Lescovec z Leskovce). Syn 1. František Bernard nar. ok. 1618 zemř. ok. 1623 a 2. Jiří Václav nar. ok. 1620, zemř. ok. 1623.

Žije z hotových peněz v Praze bez vlastního statku. R. 1611 obžalován pro zabítí J. Trmala z Toušic a oženil se v Praze, zadlužil i manželčin majetek. Jeho znak na pečeti z 4. 3. 1612 (J. Dobiáš příloha XXI).

25. Albrecht. Nar. ok. 1588 (otcem 20. Jan), zemř. 1584. Manž. odd. 1583 Johana (rozená Dašická z Barchova) nar. ok. 1560, zemř. 1592 vdova po zemř. Jaroslav z Martinic, III. odd. 1586 Jan Václav z Lobkovic (Horní Jiřetín). Syn Albrecht Šebestián nar. 1585 (dále 26).

V mládí u císařského dvora v Praze (1581 komorník ve stříbrné komoře, 1583 truksas), ale pak návrat na otcovy statky, svatba s vdovou Martinicovou, a získání pro katolickou církev v době nemoci krátce před smrtí. Statek Horní Cerekvě a Horní Hrad a syn zůstal v poručenství staršího bratra 23. Bohuslava.

26. Albrecht Šebestián. Nar. r. 1585 (otcem 25. Albrecht), zemř. 1655. Manž. odd. 1613 Dorota Slavatová z Chlumu, zemř. 1614.

Po otci a strýci zdědil statky Horní Cerekvě a Horní Hrad, ale oba zadlužil a stěží zachránil před prodejem věřitelům. Po ovdovění se neoženil a nevyužil svých příbuzenských kontaktů (jeho nevl. bratrem je místodržitel Jaroslav Martinic a nevl. sestra Marie Benigna Lobkovicová, manželka presidenta apelačního soudu Frydrycha z Talmberka) a vyhraněného katolického smýšlení (základ pražských jezuitů). Zbytek jeho jmění zdědili děti jeho neylastní sestry Talmberkové. Za jeho správy statku Božejova, patřícího jeho nezletilému bratranci 28. Janovi Kryštofovi dal poddaným podnět k povstání proti jeho tvrdému postupu.

27. Kryštof mladší. Nar. ok. 1555 (otcem 20. Jan), zemř. 1607. Manž. I. odd. 1591 Anna (rozená z Vartenberka, zemř. 26. 11. 1594) vdova po Janovi z Martinic, II. odd. 1598 Eliška Krollová z Kynštejna a III. odd. 1604 Anna vdova po Jaroslavovi Kostomlatském z Vresovic (rozená Hochhauerová z Hochhauzu); Syn 1. Jan Kryštof nar. 1601 (dále 28) a 2. N. nar. 1605, zemř. ok. 1610.

V mládí studoval na universitě ve Vitemberku a krátce byl komorníkem na dvoře císaře Rudolfa II. Při udělení otcovských statků dostal velkostatek Božejov a podniká zde velké přestavby (pivovar, zámek) a vhání poddané do vzdouosti. Pro dluhy a prokázané finanční podvodné machinace byl trvale v součinných sporech a donucen k odprodeji části statků i domu v Praze a načas uvězněn pro dluhy.

28. Jan Kryštof. Nar. 1601 (otcem 27. Kryštof), zemř. 29. 7. 1680. Manž. I. odd. 1620 Lidmila (rozená Špetlová z Janovic) vdova po 24. Janovi Jiřím Leskovicovi, II. odd. 1625 Veronika Hrzánová z Hrásova, III. odd. 1630 Margareta Cetenská z Cetně, IV. Kateřina Margareta (rozená z Říčan zemř. 1662) vdova po Vítovi ze Rzavého, V. Kateřina Krabicová z Vajtmile zemř. 1678 a VI. Johana (rozená Rozvadovská z Něšova) vdova po Mikulášovi

Menšíkovi z Menštejna. Dcery 1. Lidmila nar. ok. 1621, zemř. 1659, odd. 1642 Jan Ilburk Voračický z Paběnic a 2. Dorota nar. ok. 1623, zemř. 1695, odd. ok. 1635 Václav Dvořecký z Olbramovic, zemř. 1643.

Zdědil po otci statek Božejov. Za stavovského povstání se jako katolík postavil na stranu povstání, ale potrestán jen pokutou a statek Božejov po něm zdědila starší dcera. Ze žádného manželství neměl syna; r. 1668 byl přijat za laického člena premonstrátského kláštera v Želivu a převedl do užívání kláštera leskovcovský rodinný znak se zkříženými vidlicemi a klíči na čtvrtcen č. štítě. Znak na pečeti z 1. 3. 1621 (J. Dobiaš příloha XXX), alianční znak se znakem manželky Markéty Evy Cetenské z r. 1643 překreslen do ZZ č. 26 a znak želivského kláštera do ZZ č. 25.

Životy a osudy posledních Leskovců jasné mluví o jejich poklesu úspěšnosti, energie a vitality a tvoří tak zákonitý závěr dějin rodu právě v době, kdy měl nejlepší výhľadky k dalšímu společenskému a hospodářskému vzestupu ve formě povyšení do stavu hrabat a koupi dalších statků obdobně desítkám tehdejších českých i imigrujících šlechtických rodů v českých zemích s daleko menšími předpolky. Leskovcové se tak rádi k početné skupině panských českých a moravských rodů, jejichž vymření po meči následuje bezprostředně po jejich populačním, společenském, ekonomickém a hospodářském vzestupu s neodvratitelnou tvrdostí. Blížší vysvětlení tohoto regresu šlechtické populace panských, a jak na příkladu Leskovců vidět, i rytířských rodů bude možné až po soustředění většího počtu podrobně analyzovatelných a komparativních monografií o šlechtických rodech. Česká genealogie a heraldika by tím vyřešila problém vymírání české šlechty pro české dějiny velmi závažný.

6. Statistický obraz rodu Leskovců.

Klesající populační trend rodu Leskovců po počátečním příznivém růstu je nejlepší a nejsnadněji dokumentován počtem dospělých Leskovic z posledních osmi generací.

Pořadí generace	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Počet Leskovců	1	2	4	5	6	7	3	0

Protože však generace postupně přestávají být časově jednotnými celky a příslušnost do nich není spolehlivým ukazatelem chronologickým, je nutno statis-

tiku rodu Leskovců postavit na otázce, kolik dospělých členů rodu ze souboru 28 dospělých Leskovců žilo vždy na konci každého čtvrtstoletí mezi rokem 1400 a 1700.

Pro předmatriční období a pro období před gothajskými almanachy je zpravidla vyloučeno provést rekonstrukci rodin v rámci i sebe lépe poznávaného šlechtického rodu, pokud si rod nevedl kronikářské záznamy o narození a úmrtí členů ve formě rodinné kroniky či přímo "soukromé matriky". Protože přesto je třeba shrnout méně přehledné životopisy jednotlivých členů rodu a doplnit schéma rodu o nezbytné údaje o životních datech a manželstvích či dětech zemřelých před dosažením zletilosti, dá nejzákladnější informace o velikosti 28 rodin Leskovců jmenovitý seznam členů rodu se základními údaji, převzatými z datového záhlaví životopisů.

Čís.	Křestní jméno	Číslo otce	Rok		Počet manželství	Počet dětí dožívajících dospělosti			Počet dětí zemřelých v mládí		
			narození	úmrtí		Celk.	synů	dcer	Celk.	synů	dcer
01	Jan	00	1385	1424	1	2	2	0			
02	Václav	01	1420	1473	1	1	1	0			
03	Albrecht	02	1445	1507	1	5	0	5			
04	Arnošt	01	1415	1457	1	3	3	0			
05	Vlachyně	04	1450	1506	1	-	-	-			
06	Jetřich	04	1440	1490	1	4	1	3			
07	Jan	06	1480	1545	2	2	-	2			
08	Bohuslav	04	1445	1505	1	4	4	-			
09	Bohuchval	08	1480	1553	1	-	-	-			
10	Mikuláš	08	1485	1536	1	1	-	1			
11	Arnošt	08	1475	1535	1	5	3	2			
12	Jan	11	1520	1544	-	-	-	-			
13	Kryštof	11	1525	1549	-	-	-	-			
14	Šebestián	11	1515	1582	1	-	-	-			
15	Kryštof	08	1490	1521	1	9	3	6			
16	Vlachyně	15	1515	1574	2	-	-	-			
17	Václav	15	1520	1573	2	5	2	3			
18	Vlachyně	17	1555	1588	-	-	-	-			
19	Kryštof st.	17	1550	1595	1	-	-	-			
20	Jan	15	1510	1584	2	9	5	4			
21	Mikuláš	20	1560	1608	-	-	-	-			
22	Arnošt	20	1565	1617	1	-	-	-			
23	Bohuslav	20	1553	1603	2	1	1	-	2	1	1
24	Jan Jiří	23	1588	1619	1	-	-	-	2	2	-
25	Albrecht	20	1558	1584	1	1	1	-			
26	Albr. Šeb.	25	1585	1655	1	-	-	-			
27	Kryštof	20	1555	1607	3	1	1	-	1	1	-
28	Jan Kryštof	27	1601	1680	6	2	-	2			
28	Leskovců		1385-1680		36	55	27	28	5	4	1

Nejzávažnějším genealogickým ukazatelem o vitalitě a perspektivnosti rodu je počet jejich synů, kteří dožili dospělého věku a vymření rodu lze matematic-

ky definovat jako situaci, kdy tento ukazatel dosáhl hodnoty menší než 1 a počet synů je nižší než počet rodin (dospělých členů): 28 dospělých Leskovců za celou dobu trvání rodu mělo jen 27 synů a ukazatel genealogické vitality byl tedy dosáhl výše 0,96. Jestliže tedy průměrná velikost rodiny byla nižší než 1 dospělý syn, pak je třeba zvážit, v jakých rozmezích se velikost leskovcovských rodin pohybovala. Poměr velkých rodin a rodin s malým počtem dospělých synů, nebo bez dospělých synů, je navíc nejnázornějším genealogickým profilem rodu.

Počet dospělých synů	Počty rodin, jejich otcové						Celkem rodin
pět	20						1
čtyři	08						1
tři	04	11	15				3
dva	01	17					2
jeden	02	06	23	25	27		
žádný	03	05	07	09	10	12	13
	14	16	18	19	21	22	26
	28	24					
							16
							28

Je tedy jasné, že velký počet rodin bez dospělých synů nebo s jediným synem (21 případů z 28) nutně snížoval vyhledáky rodu Leskovců na přežití a jak bychom dnes řekli - na dožití roku 2000. Tuto nepříznivou populační situaci nestačily vyrovnat rodiny prvního člena pánského stavu 20. Jana (zemř. 1584), prvního držitele Červené Řeče 08. Bohuslava (zemř. 1505), a jeho syny 11. Arnošta (zemř. 1535) a otce 04. Arnošta (zemř. 1457) a v mladém věku zemřelého 15. Kryštofa Leskovců (zemř. 1521), kterí odchovali celkem 15 dospělých synů.

Daleko nesnadnějším úkolem je vysledování osudu dcer rodu Leskovců a autor leskovecké monografie nestačil bez mezer vyhledat přesnější zprávy o jejich manželích a životě. Přesto seznam neprovdaných i provdaných 28 dcer Leskovců a jejich 27 partnerů podá alespoň rámcové údaje o jejich věku a navíc i pohled do společenského postavení Leskovců, hledajících ženichy pro své dcery, a o územním záběru a mobilitě dcer, odcházejících z rodného Pelhřimovska mnohem častěji a dále než jejich bratři. Nejzřetelnější je ovšem z tohoto abecedního přehledu zetů rodu Leskovců dokázáno, že přes svůj získaný pánský stav neměli dcery Leskovců vyhledáky na provdání do pánských rodin: výjimky byly vždy zdůvodněny individuálními podmínkami.

Dcery z rodu Leskovců:

	Jméno manžela	Jméno Leskovcové	Číslo otce	Data Leskovcové		Pořadí manželství
				nar.	úmrtní	
1	Jan Konrád z Amštatu	Zuzana	20			II
2	Mikuláš z Donína	Lidmila	03	1480	1539	I
3	Václav Dvořecký z Olbram.	Dorota	28	1621	1659	I
4	Albrecht z Gutnštejna	Anna	17	1548	1600	I
5	Václav Chroustenský z Mal.	Juliana	11	1525	1575	I
6	Lipolt Krajíř z Krajku	Markéta	15	1512	1560	I
7	Jan Kropáč z Nevědomí	Veronika	15	1521	1564	I
8	Jindřich Kropáč z Nevědomí	Kateřina	06	1475	1538	I

9	Ctibor z Landštejna	Veronika	03	1475	1537	I
10	Diviš Malovec z Malovic	Markéta	03	1470	1514	I
11	Mikuláš Malovec z Pacova	Jitka	03	1490	1510	I
12	Pavel Malovec z Pacova	Anna	06	1470	1515	I
13	Zdeněk Malovec z Chýnova	Mandalena	07	1520	1547	I
14	Vilém Markvart z Hrádku	Apolena	17	1545	1572	I
15	Jan st. z Říčan	Kateřina	15	1511	1560	I
16	Jiří z Říčan	Kateřina	17	1553	1590	I
17	Jan Šlejnic z Šlejnic	Anna	17			III
18	Jáchym st. Španovský z Lis.	Zuzana	20	1575	1630	I
19	Jan z Vartenberka	Veronika	03			II
20	Adam Vítá ze Rzavého	Juliána	11			II
21	Albrecht Vojkovský z Vojk.	Lidmila	15	1516	1570	I
22	Jan Voračický z Paběnic	Lidmila	28	1621	1659	I
23	Ladislav Vostrovec z Kral.	Dorota	07	1515	1564	I
24	Vilém z Vřesovic	Eliška	03	1485	1517	I
25	Jan Zahrádecký ze Zahrádeku	Magdalena	20	1563	1600	I
26	Václav Zahrádecký ze Zahr.	Krescencie	11	1520	1555	I
27	Jiří Zajíc z Hazmburka	Anna	17			II
28		Afra	16	1470	1515	0
29		Anna	10	1530	1547	0
30		Dorota	15	1519	1540	0
31		Kateřina	20	1550	1577	0
32		Mariana	15	1518	1540	0
33		Voršila	20	1580	1610	0

Většina z dat narození a úmrtí 28 mužských a 28 ženských dospělých členů rodu Leskovců byla získána jen přibližným propočtem a jsou proto zaokrouhlena na pětiletí. Přesto dožité takto stanovené věky života jsou solidní základem pro jejich zařazení do desíti letých věkových skupin a pro propočet průměrných dožitých věků v rodu Leskovců.

Stáří, dosažený věk při úmrtí členů rodu Leskovců	Počet mužů	Počet žen
15 - 19 let	-	1
20 - 24 let	2	2
25 - 29 let	1	3
30 - 34 let	3	2
35 - 39 let	-	4
40 - 44 let	1	2
45 - 49 let	3	4
50 - 54 let	7	4
55 - 59 let	2	2
60 - 69 let	5	3
70 - 79 let	4	1
celkem	28	28
úhrn jejich dožitých věků	1548	1210
průměrný věk	55,2	43,2

Případy relativní dlouhověkosti u Leskovců byly tedy ve statistickém souhrnu vyrovnaný případy úmrtí v mladém věku a průměrný věk Leskovcovských synů, pokud přežili 19 let, činil 55,2 let a leskovcovských dcer, pokud přežily 15 let, činil 43,2 let, tím se zařadil rod Leskovců do středně vitální skupiny šlechtické populace. Ještě zřetelněji rozdílný vývoj křivky přežití mužů a žen vyplývá z přehledu o zmenšování populacní základny rodu Leskovců, kdyby se souhrn všech synů a dcer vzal za sourodotou statistickou jednotku.

Věk života	Počty přežívajících v absolutních číslech		Počty přežívajících v poměru k základu	
	muži	ženy	%	muži a ženy
výchozí stav	28	28	100	100
20 let	28	27	100	96
30 let	25	22	89	75
40 let	22	16	78	57
50 let	18	10	64	35
60 let	9	4	32	14
70 let	4	1	14	3
80 let	0	0	0	0

Chmurný obraz zdravotního stavu našeho předního šlechtického rodu Leskovců nemůže být dokumentován přesvědčivěji, když 50 let dožilo jen asi polovina jeho dospělých členů (64 procent mužů a jen 35 procent žen).

Společenský a ekonomický vzestup rodu Leskovců je ve vzácné shodě doložen nejen heraldicky, ale i genealogicky, protože současně proběhlo u Leskovců rozšíření jejich rodového znaku o další znakovou figurou i širší proniknutí Leskovců mezi české panské rodiny. Přehled o rodech, o kud si Leskovcové přiváděli své manželky i rodů, z nichž přicházely jako vdovy manželky Leskovců, či kam se naopak jako vdovy po Leskovcích znova po ovdovění provdávaly, je více než výčtem desítek jmen českých a moravských rodů, doplnující soupis leskovcovských zejm., umožňuje pochopit celé řady sociálních ekonomických kontaktů, jakým jsou založení dvou linií Leskovců daleko od Pelhřimovska (Střela na Strakonicku, Líšen u Brna), genealogické gordické uzly propletených svažků nevlastních sourozenců při několikerém provdání - vdov a dcer Leskovců a výjimečnosti vybočení leskovcovské genealogie z ryze českého Pelhřimovska.

Jméno manželky a manžela a jména jejich předchozích a následních partnerů

		Předchozí manžel	Následný manžel
1	Alena Benedová z Nečtin	20	
2	Žofie Benedová z Nečtin	14	
3	Magdalena Berková z Dubé	20	Jan Špetle z Jan.
4	Anna Borynová z Lhoty	07	
5	Joh. z Boskovic - Černohor	06	
6	Margar. Cetenská z Cetně	28	
7	Joh. Dašická z Barchova	25	Jan z Martinic
8	Märketa z Frydštejna	05	J.V. z Lobkovic
9	Anna Hochhauzenová z H.	27	Jaroslav z Vřesovic
10	Vojtěch Hořčice z Pr.	17	17. Václav Leskovec
11	Veronika Hrzánová z H.	28	

12	Dorota z Jenštejna	02	
13	Kateřina Kokořovcová z K.	17	Vojtěch Hořčice
14	Kateřina Krabícová z V.	28	
15	Marj. Kraselovská z K.	17	
16	Eliška Krolová z Kynšt.	27	
17	Zdina z Kunemile	08	
18	Anna Marie z Lobkovic	24	
19	Jan Václav z Lobkovic	25	25. Albrecht Lesk.
20	Žofie Lukavská z Luk.	16	
21	Jan ² Martinic	25	25. Albrecht Lesk.
22	Jan z Martinic	27	27. Kryštof Lesk.
23	Mikuláš Menšík z Menštejna	28	28. Jan K. Lesk.
24	Anna Popelová z Vesce	15	
25	Johana Rozvadovská z N.	28	Mikuláš Menšík
26	Johana Rútová z Dírného	11	
27	Kateřina z Říčan	28	N. Vítá ze Rzavého
28	Barbora Skuhrovská ze S.	16	19. Kryštof Lesk.
	Barbora Skuhrovská ze S.	19	16. Vlachyně Lesk.
29	Dorota Slavatová z Chl.	26	
30	Johana ze Sovince	01	
31	Jitka ze Šternberka	02	
32	Mandalena Španovská	22	
33	Jan Špetle z Janovic	20	Petr Vančura z Ř.
34	Lidmila Špetlová z J.	24	20. Jan Lesk.
	Lidmila Špetlová z J.	28	28. Jan K. Lesk.
35	Dorota Trčková z Lípy	09	24. Jan J. Leskovec
36	Mandalena Trčková z L.	07	
37	Petr Vančura z Černic	20*	Jan Špetle z J.
38	Anna z Vartenberka	27	Jan z Martinic
39	N. Vítá ze Rzavého	28	28. Jan K. Lesk.
40	Alžběta Vojslavská z V.	10	Zdeněk Žampach
41	Jaroslav Vršesovic	27	27. Kryštof Lesk.
42	Margareta Zajícová z H.	23	
43	Jan Zajímač z Kunštátu	07	07. Jan Leskovec
44	Zdeněk Žampach z Potšt.	10	10. Mikuláš Lesk.
45.	N N	04	

I když při zevrubném studiu genealogickém a heraldickém se u každého šlechtického rodu stejně jako u rodu občanského naleznou celá řada závažných a otevřených otázek, znak a rod českých rytířů a pak páni Leskovci z Leskova představuje mimořádně bohatý zdroj problémů a poznatků. Právě proto je na svém místě, když v Genealogické a heraldické společnosti hledáme cesty, důkazy a příklady oboustranného toku heraldických a genealogických informací, nezbytnosti solidní studijní a pramenné průpravy před každou heraldicko-genealogickou monografií a funkčnosti heraldiky a genealogie jako pomocných věd historických. Ani vývoj znaku Leskovci a jeho průmětu do znaků jejich někdejších poddanských městeček, ani vývoj hmotné ekonomické základny Leskovci, jejich velkostatku na Pelhřimovsku i v jiných oblastech, ani detailní vysledování nejzajímavějších osobností rodu Leskovci nemohly být pro daný rozsah statí v Listech a v příštím Genealogickém a heraldickém atlasu vyčerpány v úplnosti a k řadě z nich je třeba se ve formě doplnků ještě vracet. (8)

POZNÁMKY

- 1 Josef Dobiáš, Dějiny Pelhřimova do roku 1415 (*Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí, díl I. Doba předhusitská*), Praha 1927, stran 529 a XVII úvodu, příloha 1203; týž, Dějiny Pelhřimova v letech 1415 - 1620 (téhož díl II. Doba reformační, část I), Praha 1950, stran 1083 a X úvod; týž, Vnitřní dějiny Pelhřimova v letech 1415 - 1620 (téhož díl III. Doba reformační), část I, Praha 1950, stran 840 a část 2, Praha 1954, stran 930 a Venkovská zboží na Pelhřimovsku v letech 1415 - 1623 část 1, Praha 1957, stran 917.
- 2 Josef Dobiáš, Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí. Díl IV. 1 Doba reformační, Část III. 1, Kníha VI Venkovská zboží na Pelhřimovsku v letech 1415 - 1623. Část I, Praha 1957, stran 917, 37 příloh (32 tabulek reprodukcí, 2 rodokmeny a tři mapy), dále jen J. Dobiáš.
- 3 J. Dobiáš důsledně užívá tvaru s dlouhým é (*Léskovec z Léskovce*), k němuž byl přiveden historickými doklady z let 1516 - 49 (*Léskovec, Lieskovec*) i dnešním tvarom pro ves odkud Leskovcové vyšli (*Léskovec*) v souladu se zákony filologickými (viz pozn. na str. 34 J. Dobiáš), ale připouští realitu převažující grafiky Leskovec. Tu také ve shodě s obecným vztímem pochávám.
- 4 August Sedláček, Hrady, zámky a tvrze v království Českém IV, str. 309, který opravil omyly Balbínovy, ale jehož mezery a omyly konstatoval J. Dobiáš str. 872
- 5 Roman Procházka, *Leskowecz von Leskowecz*, str. 163 - 165 jeho díla *Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstands-familien*. Neustadt an der Aisch 1973
- 6 Bohuslav Balbín, *Miscellaneum historicorum Decas I, II, III* strana G a genealogie Gutnštejnů, kde použil informací od posledního Leskovce Jana Kryštofa a Antonína Rybička, Leskovec z Leskovce, Riegrův slovník naučný IV, 1865, str. 1240 - 1241 nesoustavně vypočítávající neúplné zmínky o členech rodu, případně Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, Vídeň 1930, str. 435 s jinak neznámými a neužitými údaji o moravských statcích Leskovců. Studii Josefa Teiga, *Příspěvky genealogické, Památky archeologické a místopisné XIII*, 1885 - 86, str. 114 - 115 doplňující sporé údaje Rybičkovy kupodivu nezaregistroval J. Dobiáš.
- 7 J. Dobiáš, Venkovská zboží na Pelhřimovsku v letech 1415 - 1623, str. 34 - 828 passim a obrazové přílohy uvedené výslovně
- 8 Konzultoval a redakčně upravil J. Honc

SEZNAM ZNAKŮ PŘEKRESLENÝCH DO ZNAKOVÉHO ZÁSOBNÍKU

ZZ 15 Jan z L e s k o v c e

- 1400 - Červený štít se stříbrnými vidlicemi křížem přeloženými, na helmě s korunou stejně stříbrné vidlice. Přikrývadla červená a stříbrná.

ZZ 16 J o h a n k a z e S o v i n c e

- 1400 - Štít jednou polcený, vpravo s tříbrný, vlevo tři černá kosmá břevna ve stříbrném poli, na helmě bůvolí rohy, pravý stříbrný, levý tříbrný, se třemi černými kosmými prvky. Přikrývadla černá a stříbrná.

ZZ 17 Horní Cerekve, městys

Oválný červený štit, se stříbrným okrajem, ve spodní části čelně černá kančí hlava, v horní části překřížený stříbrný klíč a zlatá vidlice. Nad štitem jsou tři pštrosí pera, prostřední stříbrné, krajní červená. Po stranác. štítonoši ve zbroji s kopím, přirozených barev.

ZZ 18 Město Humpolec

Červený štit a na něm v horní části znak Trčků z Lípy, tj. štit napříč trojdílný, nahore černý, uprostřed stříbrný, dole červený. Ve střední části zlaté vidlice křížem přeložené, ve spodní části stříbrná zavinutá střela.

ZZ 19 Pečeť Václava z Leskovce - 1461

ZZ 20 Albrecht z Leskovce

Červený štit se stříbrnými vidlicemi křížem přeloženými, na helmě s korunou dvě křídla, pravé stříbrné, levé červené, přikrývadla červená a stříbrná.

ZZ 21 Městys Dolní Cerekve

Červený štit, ve spodní části zelené pole, nad ním stříbrná zed se stínkami a dvěma věžemi, každá se třemi okny, kranclemi cihelnou střechou a zlatými makovicemi, ve zdi otevřená brána se stříbrnou vytáženou mříží. Nad branou stříbrný klíč a zlatá vidlice, křížem přeložené.

ZZ 22 Šebastián z Leskovce

+ 1582 - Štit jednou polcený, v pravé červené polovině stříbrné vidlice křížem přeložené, v levé modré zlatý kříž, doprovázený čtyřmi zlatými křížky, na helmu s korunou stříbrné vidlice ze štítu, přikrývadla vpravo červená a stříbrná, vlevo modrá a zlatá.

ZZ 23 Jan z Leskovce

1583 - Čtvrcený štit: 1. a 4. pole červené se stříbrnými vidlicemi křížem přeloženými, 2. a 3. pole modré se zlatými klíci křížem přeloženými. Nad helmou s korunou stříbrné vidle ze znaku, přikrývadla vpravo červená a stříbrná, v levo modrá a zlatá.

ZZ 24 Marie Anna z Kraselova

1554 - Na červeném štítě stříbrný kotouč s černým oškrtem (mlýnský kámen). Nad helmou s korunou stříbrný kotouč ze znaku a nad ním pět pavích per, přikrývadla červená a stříbrná.

ZZ 25 Znak želivského kláštera z roku 1670

ZZ 26 Alianční znak Jana Kryštofa z Leskovce a Marie Ewy z Cetně nad vchodem do Božejovského kostela z roku 1642.

K MALÍŘSKÉMU DÍLU JANA M. PRECHLERA

Tomáš Krejčík

Převážná část autorů iluminací, které zdobí erbovní listiny o nobilitaci, je bohužel skryta v anonymitě. Jejich malířský odkaz pomůže odkrýt pouze uměleckohistorický rozbor, založený na dostatečném srovnávacím materiélu.

Jen na malém procentu erbovních miniatur se dochovaly i signatury tvůrců či alespoň jejich monogramy. Jedním takovým malířem je i Jan Michael Prechler. Víme o něm dokonce, že byl spolu s Benediktem Kargelem, Františkem a J. Melliony a Josefem Prechlerem jmenován císařem Leopoldem I. malířem erbů při říšské kanceláři.⁽¹⁾ Z jeho prací byla dosud známa pouze miniatuра na listině z r. 1696 pro Jindřicha Arnošta z Lettigu, kterou popsal O. Faust.⁽²⁾

Další jeho zjištěnou prací je erbovní miniatuра na listině z 29. května 1692, vydané v Laxenburgu. Císař Leopold I. v ní povyšuje do říšského hradčského stavu Donáta Heislera, svob. pána z Heidersheimu, za služby na válečném poli a polepšuje mu erb. V listině jsou vylíčeny životní osudy Heislerovy i jeho povýšení do panského stavu Kr. českého.⁽³⁾ Polepšený erb má čtvrtcený štíť se štítkem srdečním, jenž je modrý a v něm stříbrný kůň ve skoku. První a čtvrté pole červené nesou stříbrné břevno, na kterém se spařuje useknutá hlava Turka s dlouhou bradou a tureckým čopem. V druhém a třetím modrému poli stojí pevnost na zeleném trávníku, obklopeném vodou. Ze středu pevnosti roste vysoká kulatá věž s úzkými okénky a olověnou špičatou střechou, zakončenou zlatým půlměsícem. Popis udává, že pevnost má barvu kvádrového zdiva. Nad štítem dvě vevřené turnajové přilby se zlatými korunami. Z pravé roste stříbrný kůň, krydla jsou černá a zlatá: z levé roste již popsaná věž, krydla jsou červená a stříbrná.

Erbovní miniatuра vypňuje celou stránu, výška 200 mm, šířka 163 mm. V širokém zlatém rámcu se v její dolní třetině vznáší erb. Výjev pod ním znázorňuje dobývání opevněného pahorku pěchotou a dělostřelectvem, v popředí kluše skupina jezdců. Po stranách výjevu jsou rozloženy alegorie vojenství: praporce, děla, soudky s prachem, kyrysy atd. Na vojenském bubnu v pravém rohu je zřetelná signatura: Joh. Michael Prechler 1692. V horní části miniatuры vidíme v půlkruhu sedícího císaře, jeho syna Josefa a kurfiřty, ozdobené odznaky svých úřadů. Podobizny jsou zdařilé a vykazují charakteristické rysy portrétovaných osob. Za skupinou je rozložena modrá draperie, která nad císařem přechází v baldachýn, doplněný císařským erbem. Průhledy do volné přírody po stranách draperie prohlubují perspektivu celého výjevu, který tak získává na plastičnosti.

Celá miniatuра vykazuje značnou malířskou zručnost, pečlivé prokreslení detailů i promyšlenou kompozici. Některé prvky (draperie, bitevní scéna) ji spojují se zmíněnou miniaturou z r. 1696.

POZNÁMKY:

1. Lothar Gross: Die Geschichte der Reichskanzlei. Wien 1933, str. 116
2. Ovidius Faust: I. Archív m. Bratislavu. 1. Súpis erb. listin zemianskych. Bratislava, s. d., str. 8 č. 18
3. Státní oblastní archív v Brně, G 147, RA Mitrovští, inv. č. 64
Literatura o příjemci viz A. Král: Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien, Praha, b. d., str. 83

REKONSTRUKCE A FERTILITA ŠLECHTICKÝCH RODIN V ČECHÁCH PODLE GOTHAJSKÝCH ALMANACHŮ

Jan Pódhola

K poznání a pochopení populačního vývoje v českých zemích v předstatistickém období vede nesnadná cesta, protože badatel si sám materiál z archivních pramenů musí nalézt a pak utřídit, zpracovat, shrnout a zhodnotit. České genealogie nikdy nečinilo potíží, analyzovat populační vývoj jednotlivých farností či rodin a tématika současně světové a české historické demografie soustředěné na studium fertility a rekonstrukce rodin je genealogum blízká. Každý genealog, aniž by byl blíže seznámen s metodami a úkoly historické demografie, svou každodenní praxí -mimovolně rozšiřuje pramennou základnu české historické demografie, jestliže má jen trochu smysl pro systematicnost a kritické schopnosti.

Shromažďování údajů o svých předcích, o členech svého rodu, rodin příbuzných či rodin jeho zájmového okruhu až do nejvzdálenější minulosti je naším genealogum běžné, pot řeze plynoucí z těžko zvládnutelných starých matrik a ostatních archivních pramenů je nelejaký, moment stereotypu a únavnosti u nich nepřichází v úvahu a jsou ochotni ovládnout i náročnou metodiku ověřování a kompletace shromážděných informací před jejich shrnutím a propočty, jak ji vytvořila světová i naše česká historická demografie.

Je proto samozřejmé a zákonité, že v posledních několika letech v rámci Genealogické a heraldické společnosti byl dán otázkám historické demografie prostor a byly publikovány v některé teoretické statě a tří konkrétní ukázky praktického rekonstruování rodin [Novotný, Valdštejn, Munzar] a odborných otázek, řešitelných i z této zatím úzké monografické základny.⁽¹⁾ Početné další práce členů GHSP k tématice fertility a rekonstrukce rodin pro Listy GHSP či pro zamýšlenou pracovní skupinu s řešitelským úkolem genealogické rekonstrukce rodin jsou ohlášeny. Všechny tyto první náznaky akceptování témat české historické demografie, českou kvantitativní genealogii, naznačené již v roce 1976⁽²⁾, vycházejí ze skutečnosti, že zpracovatelé historicko-demografické tématiky jsou laici i přes své genealogické zkušenosti a že svými příspěvky jen chtějí pomoci v hledání techniky a metodiky, jak osvětlit dějiny lidu této země a našich předků z odborných pozic populačních, statistických a sociálních.

Je mnoho důvodů, proč zájem české genealogie o historicko-demografickou tématiku se soustřeďuje je do období zhruba ohrazeného léty 1780 a 1870: toto období je i začátkoví genealogovi snadno dosažitelné, připadá do období dobře vedených matrik, není tu tolik obav ze ztráty podkladů vinou neúplnosti matrik a ostatních pramenů, jazykové a paleografické otázky nepřináší sebou větších problémů, třetí naše předchůdcovská generace pradědečků před 150 lety ještě patří do období "pamětníků" a jde o období historicky velmi poučné. Z hlediska historické demografie jde přitom o klíčové období s prvními náznaky plánovaného rodičovství, s nástupem nových generací osvobozených rodin dělníků a rolníků v městech a na vesnicích a s tvorbou výrazných populačních přebytků. Soustředění co největšího počtu rekonstruovaných rodin z tohoto období by jistě bylo uvítáno pracovníky v oboru historické demografie a vytvořilo by spolehlivou komparativní základnu pro posouzení, jak diferencovaně se jednotlivé společenské skupiny podílely na tvorbě populačních přebytků a

na růstu obyvatelstva v českých zemích, jak jej známe již z přesných sčítání, publikovaných podle obcí J. G. Sommereř a F. Palacký a později i souhrnně. Mezi rozmanitými přístupy a společenskými i teritoriálními populačními vzorky, které postupně vytváří každý genealog, zajímající se o vážnou historicko-demografickou problematiku, má zvláštní postavení studium šlechtické populace v období 1780 - 1870.

Odchod šlechty jako privilegované společenské skupiny z hospodářských a politických pozic v revolučním roce 1848 neznamenal její zánik jako jedné ze složek tehdejší populace, i když vývoj právě tehdy směřoval k tomu, aby v moři neurozeného obyvatelstva česká šlechta představovala stále zanedbatelnější místo. Zda absolutní počty šlechtického obyvatelstva klesaly a zda docházelo k dalšímu vymírání šlechty v Čechách, sledované od 16. století, jak řady šlechty byly "úředně" doplnovány přílivem rodin nově do šlechtického stavu povýšených a jak se subjektivně postavila šlechtická společnost jako celek ke svému debaklu v roce 1848, je soubor zajímavých otázek, který by osvětlil i politický a správní vývoj pobřeznového období, typického vpádem buržoazních rodin a jedinců na vyšší funkce ve státním, církevním a správním aparátu. K dokonalému pochopení otázky mocenských střetů mezi buržoazii a šlechtou, které ovšem nastávaly dávno před rokem 1848, zejména za josefinských reforem, patří přesné pramennými doklady doložené propočty o populačním vývoji našich šlechtických rodin, zvláště rodin, patřících do skupiny knížecích, magnátských rodin. Musí se především zjistit, zda vůbec existovaly populační rezervy šlechty na udržení pozic v držbě velkostatků a klíčových míst ve státní administrativě, zda tato šlechta nedospěla do dalšího svého období "tání" a pozvolného vymírání a zda kromě biologických příčin zmenšování počtu šlechty úmrtnost již u nich, jako u kulturně vysoko stojící skupiny, nedošlo též k prvním opatřením zmenšení počtu dětí plánovaným rodičovstvím, které by bylo pochopitelné existenčními obavami po prohraném roce 1848.

Díky módě gratulací k dosaženým životním jubileím, kterými byla prokazována úcta vůči členům panovnických rodů a vrchnostem a dokazována lojalita gratulantů v předminulém a minulém století, byly postupně sličné tisky kapesních gothajských kalendářů s poutavými kalendárovými články obohacovány nejen o data narozenin a svateb evropských panovníků, ale pak i suverenních německých rodů, knížat a další šlechty. V průběhu let byl zcela z těchto kalendářů vytlačen jejich informační aparát chronologický a publikaci a změnily se v gothajské almanachy s propracovanou technikou evidence všech členů těch šlechtických rodů, které o tuto publicitu projevily zájem. Díky touze po informaci a rostoucí snaze šlechty ještě více se reprezentovat přes zcela opačný pochod zmenšování jejího vlivu a významu vytvořilo nakladatelství Justuse Perthesa v saském městě Got hze svých almanachů přesný historicko-demografický a genealogický pramen, s nímž běžně pracovali historici šlechtických velkostatků a historici šlechtických rodů. Přes svou poplatnost vůči svým finančníkům a přes své informačně-propagandistické poslání jsou gothajské almanachy však dobrou pramenou plně komparativní základnou pro odborné studium šlechtické populace, jehož váha, spolehlivost, využitelnost a úplnost ovšem musí být teprve ověřena. Takovým "ověřovacím pokusem" by měla být rekonstrukce 19 šlechtických předních českých rodin období po březnu 1848.

• Studijní vzorek 19 rodin přední české šlechty z řad knížat a hrabat byl vytvořen tak, aby zahrnul ročníky, které revoluční rok 1848 zastihl jako šéfy

významných rodin a u nichž se dala očekávat určitá defaitistická nebo naopak znásobená optimistická reakce a populační opatření, vyplývající z toho, že za nového společenského řádu bude jejich budoucnost a život méně radostný a "sladký" díky soupeření s nastupujícími rodinami a rody buržoazními.

Ročníkové složení 19 vybraných šlechtických rodin souboru JP 1

Jméno a stavovské zařazení	Sídelní velkostatek	Rok narození	Číslo souboru
Josef Lobkovic, kníže	Dolní Beřkvice	1803	10
Ferdinand Trauttmansdorff, kníže	Horšovský Týn	1803	18
Vincenc Bubna-Litic, hrabě	Obrovice	1806	02
Bedřich Thun-Hohenstein, hrabě	Peruc	1810	15
Bedřich Herberstein, hrabě	Libochovice	1810	08
Vincenc Auersperg, kníže	Žleby	1812	01
Zdeněk Šternberk, hrabě	Radnice	1813	14
Edmund Clary-Aldringen, kníže	Teplice	1813	03
Theodor Thun-Hohenstein, hrabě	Chotěce	1815	17
Osvald Thun-Hohenstein, hrabě	Klášterec n. Ohří	1817	16
Jaromír Černín, hrabě	Jindřichův Hradec	1818	05
Jindřich Šlik, hrabě	Jičíněves	1820	13
Arnošt Valdštejn, hrabě	Mnichovo Hradiště	1824	19
Karel Schwarzenberg, kníže	Orlík nad Vltavou	1824	12
František Coudenhove, hrabě	Poběžovice	1825	04
Arthur Rohan, hrabě	Sychrov	1826	11
Jan Harrach, hrabě	Jilemnice	1828	07
Bohuslav Chotek, hrabě	Čívice	1829	09
Felix Dejm-Střítež, hrabě	Nemyšl	1832	06

Soubor 19 rodin rekonstruovaných podle jednotlivých ročníků gothajských almanachů obsahuje 405 informací z let 1803 - 1944, řazených do listů rekonstruovaných rodin podle praxe, jak se vžila v GHSP právě pro historicko-demografickou tématiku: hlavní odlišnost, ústupek a poplatnost genealogii přitom spočívá v tom, že rodiny nejsou řazeny podle matky, ale podle otců: propočty ovšem jsou pochopitelně zaměřeny na matky a jejich děti a rodiny. Rodinné listy v souboru jsou sestaveny tak, aby poskytly vyčerpávající přehled o rodině, tedy všechna tři živočivá data v pořadí narození, svatba a úmrtí rodičů a dětí a stručný údaj o společenském zařazení rodičů a drženém velkostatku, synů a partnerech dcer. Omezení vyprávěcí složky v rodinném listu je motivováno tím, že všechny listy rekonstruovaných rodin budou převedeny do počítaců s předpokládanými jednoduchými programy rešerší. Své pot íze činí i technika tisku těchto listů rekonstruovaných rodin: člení se tedy vodorovně do celých dvou řádků (první řádek pro jméno a společenské zařazení, druhý pro tři životní data) pro každého z rodičů a do jednořádků pro každé dítě a svisle do čtyř kolonek

po 18, 12, 12 a 18 úderech. V první 18 úderové slovní kolonce se uvádí pořadové dvoumístné číslo dítěte a jeho křestní jméno: častý obyčej šlechty dávat dvě i více křestních jmen se respektuje jen tehdy, jestliže dvojité křestní jméno bylo v praxi používáno a zdůvodněno existencí současně žijícího nositele téhož příjmení a téhož prvního křestního jména: první nebo druhé křestní jméno lze krátit následovně jen jde-li o dlouhý běžný srozumitelný typ (Fr. pro František, A. pro Anna, M. pro Marie). Druhá, třetí a čtvrtá kolonka po 12 úderech je dostačující i pro osmimístné datum (dny měsíce se oddělují jen jednoúderovou mezerou, ne tečkou) a dodržuje se přitom zásadně pořadí narození, úmrtí a svatba. Pátá 18 úderová kolonka listu rekonstruovaných rodin naší praxe je vyhrazena pro slovní záznam jmen manželů evidovaných dcer nebo pro jméno velkostatku či povolání (důstojník, státní úředník) evidovaných synů. Do téže kolonky se u evidovaných dětí zemřelých v mládí zdůrazňuje tato skutečnost, jinak patrná z kolonky třetí, ještě poznámkou "dítě".

Specifickým problémem u rekonstruovaných šlechtických rodin je transkribování jejich šlechtických příjmení a přídomeků. Modernizace a sjednocení této transkripcie je v době stále většího nasazování strojné početní techniky do vyhledávání informací již nezbytné. V minulosti zůstal jednotný rád v transkribování starých šlechtických jmen mimo zájem a nebyl hledán ani tam, kde k tomu byly v jednotné organizaci nejlepší podmínky (publikovaní průvodci po státních archivech, statě ve Sborníku archivních prací). Soubor anticipuje 4 zásady této moderní a jednotné transkripcie šlechtických jmen (3): 1. zčešťovat umyslně archaizující tvary příjmení (Czernin, Lobkowicz, Deym) i proti praxi nositelů (tedy Černín, Lobkovic, Dejm), 2. nezčešťovat cizí příjmení a cizí přídomeky těchto rodin a rodů, které se důrazně hlásili ke svému nečeskému původu a s českým prostředím se nezily (Thun-Hohenstein, Schwarzenberg, Auersperg) a neměnit jejich transkripcí (tedy ne Hohenštejn, Švarcemberk, Auršperk), 3. vrátit se k českým tvarům příjmení a přídomeků těch rodin a rodů, které před germanizací samy užívaly zčeštěné formy svých původně cizích jmen (Šlikové, Valdštejnove) i když jejich potomci nyní převážně užívají archaizující nebo původní tvar (Schlik, Waldstein) a 4. přiznat odlišující funkci přídomeků a začlenit je jako druhou část příjmení v této formě, jaká byla dovolena po zrušení šlechtictví u nás r. 1921 (Bartoň-Dobenínské místo Bartoň z Dobenína) jako úcelné i když umělé (Dejm-Střítež, místo Dejm ze Stříteže).

Soubor 19 předkládaných listů rekonstruovaných rodin české šlechty období z března 1848 se pro snazší a přesné odlišení od podobných souborů jiných, stručnost a snazší citaci uvádí před číslem listu vždy kodovatelným označením, vytvořeným z iniciálek autora a z čísla jeho souboru. Pro vlastní označení listu rekonstruované rodiny je ze stejných důvodů volena zkratka LRR s předdeslaným provenienčním označením GHSP. Vyčerpávající nezaměnitelná a přesná citace pro zpracovanou rodinu hraběte Jana Harracha tedy bude na příklad znít: GHSP LRR JP 1 07. Přetisk všech zpracovaných 19 LRR se uskutečňuje v plném znění, i když pro příští podobné studie se předpokládá jen jejich archivace v Genealogické a heraliické společnosti, aby byl splněn požadavek plného srozumitelnosti, názornosti a následování a aby byla usnadněna sledovatelnost a kontrole propočtu, jimž soubor vytváří statistickou základnu.

**LISTY REKONSTRUOVANÝCH RODIN ČESKÉ VYŠŠÍ ŠLECHTY OBDOBÍ
PO ROCE 1848 (GHSP LRR JP 1 01 AŽ 19)**

JP 1 01

1. Vincenc kn. A U E R S P E R G, velkostatek Žleby
16 07 1812 07 07 1867

2. Vilemína dc. Františka Gundakara kn. Collerde-Mansfelda
16 07 1826 19 12 1898 29 04 1845

01. Karel Frant.

02. Gabriela	16 12 1851	15 06 1853	dítě
03. Fr. Josef	21 02 1855	01 06 1933	Alfred Windischgrätz
04. Engelbert	20 10 1856	19 11 1938	velkostatek Žleby
05. Eduard	21 02 1859	po 1943	velkostatek Zelená Hora
06. Kristina	08 01 1863	po 1943	velkostatek Čistá
	09 03 1866	po 1943	Hugo Windischgrätz

JP 1 02

1. Vincenc hr. B U B N A - L I T I C, velkostatek Obrovice
19 10 1806 03 01 1888

2. Rosa dc. Františka hr. Bubny-Litic

02 10 1816	31 12 1862	30 08 1841
------------	------------	------------

01. Rosa	08 06 1842	02 10 1851	dítě
02. František	25 02 1844	17 03 1905	důstojník
03. Emanuel	04 05 1845	16 12 1891	nezjištěno
04. Karel	29 02 1848	06 02 1906	velkost. Obrovice
05. Eleonora	03 01 1850	19 01 1895	Leopold Strassoldo
06. Josef	05 05 1851	07 04 1904	nezjištěno
		29 04 1871	
		25 12 1897	

JP 1 03

1. Edmund kn. C L A R Y - A L D R I N G E N, velkostatek Teplice
03 02 1813 21 06 1894

2. Alžběta dc. Karla Ludvíka hr. Ficquelmonta

10 11 1825	14 02 1878	05 12 1841
------------	------------	------------

01. Edmée	13 10 1842	14 02 1927	26 08 1867	Karel hr. Robilant
02. Karel	03 04 1844	25 03 1920	05 06 1873	velkostatek Teplice
03. Siegfried	14 10 1848	11 02 1929	12 02 1889	státní úředník
04. Manfred	30 05 1852	12 02 1928	26 04 1884	státní úředník
05. Marie Alba	01 09 1862	27 12 1862		dítě

JP 1 04

1. František hr. C O U D E N H O V E, velkostatek Poběžovice
16 02 1825 16 06 1893

2. Marie sv. p. Kalergi

	16 01 1840	11 03 1877	27 06 1857	
01. Jindřich	12 10 1859	14 05 1906	16 12 1892	velkostatek Ronšperk
02. Bedřich	09 01 1861	15 09 1882		nezjištěno
03. Jan	07 01 1863	před 1938		nezjištěno
04. Marie	31 05 1865	27 03 1933	15 01 1889	Frant. hr. Coudenhove
05. Richard	08 05 1867	11 06 1934	02 05 1906	důstojník
06. Marietta	16 10 1874	po 1933		neprovdaná

JP 1 05

1. Jaromír hr. Č E R N Í N, velkostatek Jindřichův Hradec
13 03 1818 26 11 1908

2. Karolina dc. Jana Františka Schaffgotsche

13 09 1820 09 10 1876 26 02 1843

3. Josefina dc. Karla kn. Paara, ovdovělá hr. Falkenheimová

01 01 1839 06 02 1916 19 03 1879

01. Terezie	19 12 1843	26 04 1910	30 01 1869	Bedřich hr. Schönborn
02. Rudolfiná	06 03 1845	17 04 1922	10 05 1864	Siegfried hr. Salm
03. Karolina	15 02 1847	14 04 1907	07 01 1868	Jan hr. Ledebur
04. Ernestina	13 11 1848	22 06 1908	19 08 1967	Karel kn. Oettingen
05. Eugen	13 02 1851	05 11 1925	26 04 1876	velkostatek J. Hradec
06. František	03 03 1857	09 04 1932		státní úředník

JP 1 06

1. Felix hr. D E J M sv. p. ze S T Ř Ě T Ě Ž E, statek Nemyšl
12 05 1832 28 02 1892

2. Sofie hr. Bulgarini D'Elz

21 07 1837 27 04 1894 14 01 1857

01. Gabriela	15 12 1858	po 1937		neprovdaná
02. Helena	24 11 1859	po 1937	28 08 1900	Václav Melichar
03. Isabella	15 09 1861	před 1938		neprovdaná
04. Marie	15 06 1863	před 1938	12 02 1900	Oskar sv. p. Nádherný
05. Bedřich Karel	21 05 1866	02 01 1929	03 10 1898	statek Nemyšl
06. Karolina	23 01 1869	po 1937		neprovdaná

JP 1 07

1. Jan Nepomuk kn. H A R R A C H, velkostatek Jilemnice
02 11 1828 12 12 1909

2. Marie, dcera Jana kn. Lobkovice
13 07 1837 02 09 1870 02 08 1856

3. Marie Terezie, dcera Hugo Maximiliána kn. Thurn-Taxis
07 01 1856 12 12 1909 15 10 1878

1.

01. Karel	04 05 1857	před 1934	bez povolání
02. Anna	08 05 1858	po 1933	Gotlieb sv. p. Henneberg
03. Gabriela	26 10 1859	po 1933	Gabriel hr. Tagliano
04. Otto	10 02 1863	po 1933	velkostat. Jilemnice
05. M. Terezie	23 06 1866	po 1933	Stan. hr. Visnievski
06. Margareta	18 05 1870	po 1933	Fr. Windischgrätz

2.

07. Arnošt	26 10 1879	po 1933	22 11 1905	bez povolání
------------	------------	---------	------------	--------------

JP 1 08

1. Bedřich hr. H E R B E R S T E I N, velkostatek Libochovice
08 03 1810 06 04 1861

2. Tereza, dcera Josefa kn. Dietrichsteina

15 10 1822	12 03 1895	15 11 1849
------------	------------	------------

01. Františka	29 10 1850	30 08 1920	17 07 1875	Ladislav hr. Hoyos
02. Gabriela	03 12 1851	09 11 1923	15 06 1879	Mikuláš kn. Wrede
03. Marianna (dvojče)	03 12 1851	02 08 1921	05 10 1872	Sigm. hr. Khevenhüller
			24 09 1890	Maxmilian hr. Orsini
04. Jan Josef	09 03 1854	po 1937	28 11 1893	velkost. Libochovice
05. Marie	27 04 1857	po 1937	04 01 1892	Hugo hr. Kálnoky

JP 1 09

1. Bohuslav hr. C H O T E K, statek Čivice
04 07 1829 11 10 1896

2. Vile mina, dcera Josefa hr. Kinského

19 07 1838	05 03 1886	30 10 1859
------------	------------	------------

01. Wolfgang	15 08 1860	po 1919	24 11 1896	statek Čivice
02. Sidonie	10 12 1861	po 1919		neprovdaná
03. Marie	11 07 1863	po 1933	06 06 1887	Jarosl. hr. Thun-Hoh.
04. Karolina	19 11 1865	29 11 1919	02 10 1886	Leopold hr. Nostic
05. Sofie	01 03 1868	28 06 1914	01 07 1900	Fr. Ferdinand d'Este
06. Oktavie	05 05 1873	po 1933	01 10 1898	Jáchym hr. Schönburg
07. Antonie	12 05 1874	po 1919	27 09 1893	K. Adam von Wuthenau
08. Henrietta	09 07 1880	po 1921	01 03 1921	Leopold hr. Nostic

JP 1 10

1. Josef kn. L O B K O V I C, velkostatek Dolní Beřkovice
17 02 1803 18 03 1875

2. Marie Sidonie, dcera Augusta Longina kn. Lobkovice
04 10 1828 25 02 1917 11 05 1848

01. Ferdinand	26 06 1850	22 04 1926	11 11 1883	velkost. D. Beřkovice
02. Berta	27 08 1851	09 12 1887	26 05 1874	Bedřich hr. Brühl
03. Josefina	10 02 1853	24 11 1898	10 02 1879	Ludvík hr. Arco
04. Gabriela	14 01 1855	12 08 1917	17 08 1886	Klement hr. Schmising
05. Alžběta	03 03 1856	po 1933	08 05 1886	Fr. sv. p. Morsey
06. Ždeněk	05 05 1858	13 08 1933	06 05 1883	důstojník
07. August	02 02 1862	10 08 1921	03 10 1897	důstojník
08. Rosa	24 12 1867	po 1933	12 06 1900	Gordian sv. p. Gudenus
09. Anna (dvojče)	24 12 1867	po 1933	19 11 1889	Karel kn. Wrede

JP 1 11

1. Arthur kn. R O H A N, velkostatek Sychrov
13 06 1826 17 02 1885

2. Gabriela, dcera Kristiana hr. Valdštejna

	10 09 1827	14 01 1890	13 06 1850	
01. Karel	21 12 1851	26 07 1852		dítě
02. Alain	08 01 1853	23 02 1914	10 10 1885	velkostat. Sychrov
03. Josef	15 05 1854	06 03 1926	30 04 1883	důstojník
04. Viktor	07 07 1856	20 01 1882		důstojník
05. Benjamin	15 02 1858	14 01 1889		nezjištěno
06. M. Berta	21 05 1860	po 1943	28 04 1894	Karel Bourbon
07. Gabriela	03 01 1862	před 1863		dítě
08. Arnošt	01 05 1863	27 08 1895		nezjištěno
09. Eduard	05 04 1867	13 06 1892		důstojník

JP 1 12

1. Karel kn. S C H W A R Z E N B E R G, velkostatek Orlík
05 07 1824 29 03 1904

2. Vilemina, dcera Bedřicha kn. Oettingen-Wallerstein
30 12 1833 18 12 1910 05 03 1853

01. A. Marie	01 05 1854	24 12 1898	18 05 1874	Fr. hr. Thun-Hohen
02. Gabriela	09 10 1856	po 1933	23 05 1882	Fr. hr. Sylva-Taroucci
03. Karel	01 07 1859	04 10 1913	20 05 1885	velkostat. Orlík
04. Ida	08 04 1861	před 1934	02 09 1886	Jan hr. Lažanský
05. Bedřich	30 10 1862	po 1933	02 07 1890	statek Tochovice
06. Marie	02 10 1869	20 03 1931	23 01 1895	Ferd. hr. Trauttman.

JP 1 13

1. Jindřich hr. Š L I K, velkostatek Jičíněves
 22 07 1820 11 08 1859

2. Sofie sv. p. Riesenfelsová

	06 10 1831	06 07 1861	00 00 1849	
01. Henrietta	28 02 1850	22 01 1896	14 09 1869	Alfréd hr. Ségar
02. Ervína	22 01 1852	26 04 1906	28 10 1890	velkostat. Jičíněves
03. František	26 01 1854	30 01 1925	26 10 1896	důstojník
04. Almérie	28 04 1856	po 1930	20 10 1874	Max. hr. Sprinzenstein

JP 1 14

1. Zdeněk hr. Š T E R N B E R K, velkostatek Radnice
 18 06 1813 09 03 1900

2. Marie Sofie, dcera Filipa hr. Stadion-Thannhausen
 03 02 1819 02 02 1873 17 07 1845

01. Zdeněka	16 04 1846	16 09 1915	13 09 1875	Karel hr. Schönborn
02. Kunhuta	13 03 1847	po 1937	19 01 1870	Fr. kn. Lobkovic
03. Alois	13 11 1850	31 05 1907		velkostat. Radnice
04. Filip	13 08 1852	18 07 1924	01 05 1884	statek Chotýšany
05. Karolina	18 08 1856	po 1937		neprovdaná

JP 1 15

1. Bedřich hr. T H U N - H O H E N S T E I N, statek Peruc
 08 05 1810 24 09 1881

2. Leopoldina, dcera Eduarda hr. Lamberka
 09 04 1825 10 04 1902 15 09 1845

01. Terezie	14 07 1846	14 12 1859	dítě
02. František	02 09 1847	01 11 1916	velkostat. Děčín
03. Karolina	23 09 1848	po 1937	Roman kn. Sanguszko
04. Marie	06 08 1850	29 08 1929	Bedřich pr. Thurn-Taxis
05. Ernestina	12 03 1853	04 05 1910	Jindř. sv.p. Gudenus
06. Vilemina	26 12 1855	25 09 1911	Maxmil. hr. Lerchenfeld
07. Leopoldina	21 01 1857	04 07 1911	Fr. hr. Ledebur
08. Eduard	14 05 1860	07 05 1885	důstojník
09. Bedřich	08 10 1861	26 04 1864	dítě
10. Jaroslav	23 05 1864	05 03 1929	důstojník
11. Josefina	23 06 1867	13 08 1903	Jiří hr. Hutten

JP 1 16

1. Osvald hr. T H U N - H O H E N S T E I N, velkostatek Klášterec n. Ohří
21 12 1817 06 01 1883

2. Jana, dcera Jana starohr. Salm-Riefferscheid

16 05 1827	08 05 1892	10 09 1846
------------	------------	------------

01. Rosina	29 04 1848	před 1938	14 08 1873	Viktor hr. Dubský
02. Osvald	14 12 1849	21 10 1913	03 03 1878	velkostat. Klášterec
03. Františka	03 08 1852	24 07 1894	18 05 1873	Arnošt hr. Valdštejn
04. Klotilda	05 01 1854	před 1938	03 03 1878	Filip hr. Grüne
05. Maxmilián	24 07 1857	po 1937	06 05 1886	důstojník
06. Ernestina	24 11 1858	po 1937	31 05 1881	Eugen hr. Vratislav
07. Jana	04 05 1861	po 1937	11 10 1890	Jan hr. Broel

JP 1 17

1. Theodor hr. T H U N - H O H E N S T E I N, velkostatek Choltice
30 07 1815 09 12 1881

2. Marie Karolina, dcera Rudolfa kn. Kinského

22 09 1832	29 12 1904	08 10 1850
------------	------------	------------

01. Vilemína	09 08 1851	16 03 1929	29 08 1870	Arnošt hr. Mirbach
02. Nikolasina	18 10 1852	po 1937	14 04 1888	Leop. hr. Podstatýský
03. Marie	19 07 1854	před 1938		neprovdaná
04. Rudolfiná	28 03 1856	19 12 1871		dítě
05. Jan Nepomuk	08 07 1857	05 06 1921	22 06 1885	velkostat. Choltice
06. Anna	08 10 1859	před 1938	04 06 1888	Arthur ryt. Clanner
07. Vincenc	11 03 1861	12 08 1902		důstojník

JP 1 18

1. Ferdinand kn. T R A U T T M A N S D O R F F, velkostatek Horšovský Týn
11 06 1803 31 03 1859

2. Marie Anňa, dcera Karla kn. Liechtensteina

25 08 1820	17 03 1908	17 07 1841
------------	------------	------------

01. Anna	25 03 1843	před 1934	05 09 1864	Viktor hr. Chorinský
02. Františka	25 06 1844	10 02 1898	11 04 1864	Ervin hr. Schönborn
03. Karel	05 09 1845	09 11 1921	29 04 1869	velkostat. Hor. Týn
04. Marie	21 04 1847	01 04 1876	21 10 1868	Pavel kn. Esterházy
05. Tereza	17 05 1852	07 09 1914	11 06 1872	Otto hr. Abensberg
06. Ferdinand	07 12 1855	04 02 1928	04 09 1893	nezjištěn
07. Sofie	19 07 1859	17 08 1898	15 08 1886	Hans hr. Oppersdorff

JP 1 19

1. Arnošt hr. V A L D Š T E J N, velkostatek Mnichovo Hradiště
10 10 1821 01 08 1901

2. Anna, dcera Karla kn. Schwarzenberga
20 02 1830 11 02 1849 14 05 1848

3. Marie, dcera Jana Adolfa kn. Schwarzenberga
02 11 1833 08 02 1909 23 06 1851

1.				
01. Arnošt	<u>04 02 1849</u>	27 06 1913	18 05 1873	velkostat. Mn. Hradiště
2.				
02. Anna	11 07 1853	12 04 1903		neprovdaná
03. Marie	14 08 1855	před 1933		neprovdaná
04. Gabriela	19 08 1857	po 1931	30 06 1880	Reinhard hr. Neipperg
05. Kristina	12 06 1859	06 08 1935	03 03 1878	Osvald hr. Thun-Hoh.
06. Karel	04 06 1861	03 07 1884		ne zjištěno
07. Adolf	27 12 1868	20 06 1930	29 04 1895	důstojník

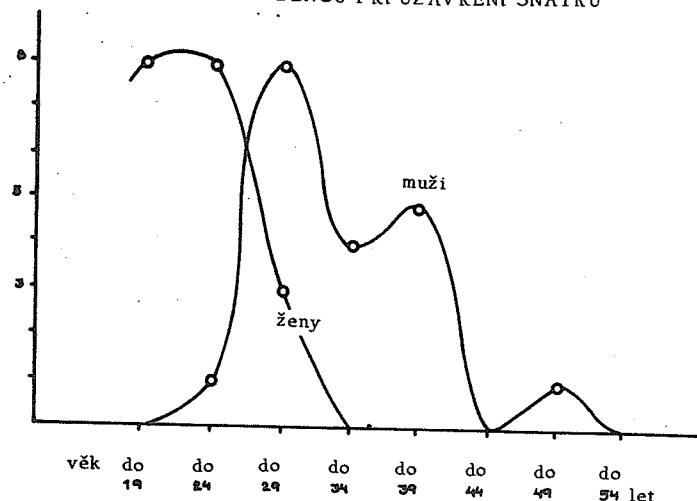
Statistický soubor tedy čítá 41 rodičovských partnerů (ve třech případech se vdovci znova oženili) a 127 dětí ze 125 porodů. Nejjednodušší otázky z historickodemografických ukazatelů, které v prvníci LRR pro Magdalenu Čudovou, provd. Novotnou a pro M. Barboru Pálffyovou provd. Valdštejnou vytypoval J. Honc (4), a které by ovšem bylo možno rozhojnit, jsou propočty dosažených věků rodičů, jejich věků při uza výrání snatků a počtu porodů a dětí. Bez zřetele na tři další uzavřené snatky vdovců lze tedy za průměrný manželský pář z okruhu vyšší české šlechty období po 1848 pokládat manžely, dožívající se 69 let (muž) a 58 let (žena), uzavírající snátek ve věku 31 (muž) a 20 let (žena) a přinášející po 6 dětech.

Manželé ve vybraných rodinách přední české šlechty tedy dosahovali průměrně vyššího věku (69 let) než jejich manželky (59 let pro všechny 22 partnerek) a průměrný věk ženicha byl při prvních snatkách 31 let a 20 let. Variační rozptyl dosažených věků v pětiletých věkových skupinách ukazuje ještě plastičtěji podstatné rozdíly mezi manžely a manželkami.

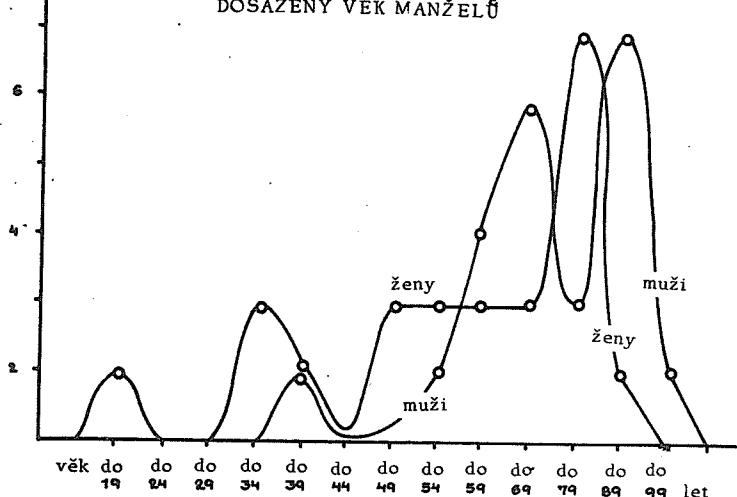
Nejzávažnějším ukazatelem biologické vitality každého studovaného populačního vzorku je fertilita žen, udávající počet dětí, narozených za pět let ve sledovaných manželských párech. Fertilita žen šlechtických rodin po roce 1848 ve vybraném vzorku vrcholila mezi dosaženým 25 a 29 věkem ženy. Při propočtu fertility je však třeba vzít v úvahu i tři nová manželství, takže sledovaný soubor se zvětší na 22 žen, manželek předních českých šlechticů.

Propočet průměrných počtů dětí, připadající na jednu ženu celého sledovaného souboru v každém jejím pětiletém období plodného věku nelze získat prostým dělením počtu dětí celého souboru 8, 35, 41, 24, 17 a 2 děti počtem 22 matek patřícím do souboru, pro tože tento maximální stav se v žádném pětiletí neuskutečnil: v plodném věku mezi 15 až 44 lety totiž čtyři matky zemřely a 13 dalších žen vešlo do souboru až sňatkem v pozdějším věku. Teprvé z redukovaného počtu žen v každé z šesti věkových pětiletých skupin a z jejich dětí lze vyčíslit průměrnou fertilitu žen podle jejich věku.

počet VĚK SNOUBENCŮ PŘI UZAVŘENÍ SŇATKU

počet DOSAŽENÝ VĚK MANŽELŮ

Dosažený věk, stáří při uzavření snátka a počty dětí v souboru

Číslo a jméno rodiny	Otec rodiny		První manželka			Druhá manželka			Celkem dětí v rodině
	1. dožitý věk	2. věk při 1. a II. svatbě	1. dožitý věk	2. věk při svatbě	3. počet dětí (porodů)	1. dožitý věk	2. věk při stavbě	3. počet dětí (porodů)	
	1	2	1	2	3	1	2	3	
01. Auersperg	55	33	72	19	6 (6)				6
02. Bubna	82	35	46	25	6 (6)				6
03. Clary	81	27	53	16	5 (5)				5
04. Coudenhove	68	32	37	17	6 (6)				6
05. Černín	90	25	61	56	23	6 (6)	77	40	6
06. Dejm	60	25	57	20	6 (6)				6
07. Harrach	81	28	50	33	17	6 (6)	53	32	1 (1)
08. Herberstein	51	39	73	27	5 (4)				5
09. Chotek	67	30	48	21	8 (8)				8
10. Lobkovic	72	45	89	20	9 (8)				9
11. Rohan	59	24	63	23	9 (9)				9
12. Schwarzenberg	80	29	77	20	6 (6)				6
13. Šlik	39	29	30	18	4 (4)				4
14. Šternberk	87	32	54	26	5 (5)				5
15. Thun	71	35	77	20	11 (11)				11
16. Thun	66	29	65	19	7 (7)				7
17. Thun	66	35	72	18	7 (7)				7
18. Trauttmansdorff	56	38	78	21	7 (7)				7
19. Valdštejn	80	27	30	19	1 (1)	76	18	6 (6)	7

Fertilita v rekonstruovaných rodinách české vyšší šlechty období po roce 1848
počty narozených dětí v pětiletých obdobích

Číslo a jméno rodiny	věkové pětileté skupiny partnerek a počty jejich dětí						dětí celkem
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	
01. Auersperg			2	2	2		6
02. Bubna			3	3			6
03. Clary	2	1	1		1		5
04. Coudenhove	1	2	2	1			6
05. Černín	2	2	2	1	1		6
	3						0
06. Dejm		3	2	1			6
07. Harrach	2	1	2	1			6
	3	1					1
08. Herberstein			3	2			5
09. Chotek		2	3	1	1	1	8
10. Lobkovic		3	3	1	2		9
11. Rohan		1	3	3	2		9
12. Schwarzenberg		2	3		1		6
13. Šlik	1	3					4
14. Šternberk			2	2	1		5
15. Thun		3	2	2	3	1	11
16. Thun		2	2	3			7
17. Thun	1	4	2				7
18. Trauttmansdorff		2	2	1	2		7
19. Valdštejn	2	1	2		1		1
	3	1					6
Celkem dětí	8	35	41	24	17	2	127

Průměrná fertilita žen v pětiletých věkových skupinách souboru 19 šlechtických rodin

Počet žen	věková pětiletí žen					
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
v první věkové skupině	9					
přírůstek pozdějšími vstupy do ma nželství		8	3	1		1
úbytek úmrtím		1		2	1	
počet žen ve věkové skupině	9	16	19	18	17	18
počet jejich dětí	8	35	41	24	17	2
průměrná fertilita (počet dětí na jednu ženu)	0,9	2,2	2,1	1,3	1,0	0,1

Meziporodové intervaly v rekonstruovaných rodinách vyšší české šlechty období po roce 1848

Číslo a jméno rodiny po svatbě	pořadí porodů a intervaly mezi nimi v kalendářních měsících									
	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11
01. Auersperg	79	38	20	28	46	38				
02. Bubna	9	20	15	33	22	17				
03. Clary	10	18	54	43	123					
04. Coudenhove	27	15	24	28	23	89				
05. Černín 2	9	15	23	21	27	73				
3	0									
06. Dejm	23	11	22	21	35	32				
07. Harrach 2	9	12	17	39	40	47				
3	12									
08. Herberstein	11	13	27	37						
09. Chotek	9	16	19	28	27	62	12	74		
10. Lobkovic	25	14	17	23	14	26	45	70		
11. Rohan	18	12	16	16	19	27	19	16	47	
12. Schwarzenberg	14	29	33	21	18	83				
13. Šlik	nezn.	23	24	27						
14. Šternberk	9	11	44	21	48					
15. Thun	10	13	12	22	31	33	13	40	17	31
16. Thun	19	19	32	16	42	16	17			
17. Thun	10	14	19	20	15	27	17			
18. Trauttmansdorff	20	15	14	19	61	42	43			
19. Valdštejn 2	9									
3	24	25	24	22	24	90				
Celkem intervalů	20	19	19	19	17	15	7	4	2	1

Maximálně tedy připadají v optimálním věku šlechtických žen mezi 20 a 24 rokem jejich věku dvě děti narozené za pět let. Součet všech šesti fertilitních průměrů lze získat průměrnou fertilitu šlechtické ženy, přežívající celé plodné období mezi 15 a 44 lety: měly 7,6 dětí za celý svůj život.

Interval, který uplynul mezi svatbou a narozením prvního dítěte lze ve sledovaných 22 manželstvích sledovat jen v 21 případech, protože jedno manželství zůstalo bezdětné. Křivka, zachycující četnost intervalů od 9 do 79 měsíců, má výraznou kumulaci mezi 9 a 14 měsíci, protože v tomto rozmezí po svatbě se narodilo přes polovinu dětí: kratší interval než devět měsíců se nevyskytl.

Mezoporodový interval, který uplynul od předchozího porodu, má zcela odlišnou frekvenční křivku. Druhé a další dítě ve sledovaném souboru se nejčastěji narodilo vždy 10 až 24 měsíců po svém starším sourozenci. Všech 104 sledovatelných intervalů připadá na 19 manželství, protože dvě manželství z 22 manželství zůstalo po jednom dítěti. Velký je však podíl vysokých mezaporodových intervalů v délce 45 a více měsíců, tedy zhruba intervalů dvojnásobných. Pro šetření, jak závisela velikost intervalu na pořadí porodu a jak byl interval ovlivněn kojenec-kým úmrtním předchozího dítěte, je daný soubor 125 mezaporodových intervalů příliš malý a před kompletací problematický: na první pohled je totiž zřejmé, že evidence porodu není úplná a že chybějící porody zdvojnásobují mezaporodový interval.

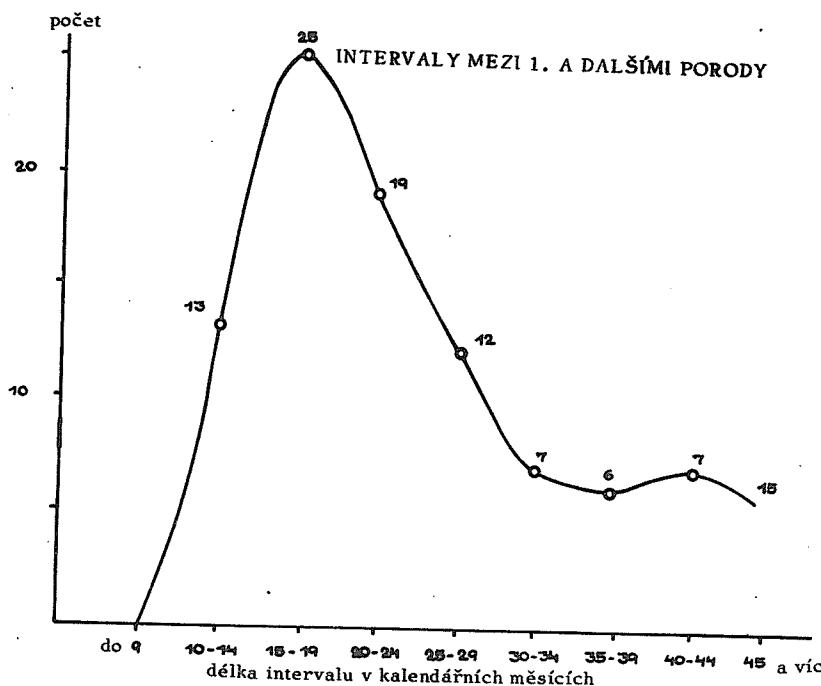
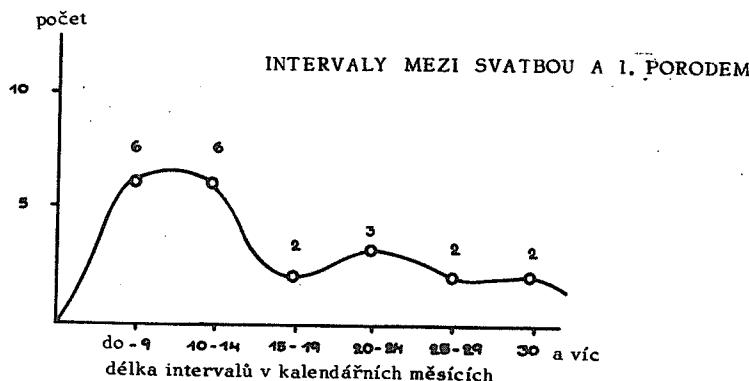
Další závažný historickodemografický přínos z rekonstrukce rodin a z počtu LRR je zjištění průměrných mezaporodových intervalů (počet měsíců, které uplynuly mezi po sobě následujícími porody, případně mezi svatbou a prvním porodem). Dva případy porodů dvojčat zaregistrovaných ve sledovaném souboru, způsobují změnu statistické základny (proti 127 dětem je jen 125 porodů). Zvláštní postavení přitom patří prvnímu intervalu mezi svatbou a prvním porodem.

Průměrné mezaporodové intervaly (kalendářní měsíce)

	pořadí porodů a intervaly mezi nimi										
	po svatbě	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11
počet propočtených intervalů	20	19	19	19	17	15	7	4	2	1	1
jejich průměrná délka	17	18	24	25	36	46	23	50	32	31	37

Také poslední historickodemografické ukazatele o dožitém věku všech 127 dětí, narozených ve sledovaném souboru 19 šlechtických rodin dokazují její specifickost: kojenecká dětská úmrtnost zde téměř neexistuje, 93 procent dětí dožilo věku 20 let a více a výrazně převládá početně ženská populace, tvořící dvě třetiny.

FREKVENCE MEZIPORODOVÝCH INTERVALŮ

Úmrtnost dětí ročníků 1842-1880 ve sledovaném souboru

Věková skupina	počet zemřelých celkem (mužů-žen)	počet přežívajících celkem (mužů-žen)
počáteční stav		127 (52 - 75)
do 11 měsíců	2 (0 - 2)	125 (52 - 73)
1 - 4 roky	3 (3 - 0)	122 (49 - 73)
5 - 9 roků	1 (0 - 1)	121 (49 - 72)
10 - 14 roků	1 (0 - 1)	120 (49 - 71)
15 - 19 roků	1 (0 - 1)	119 (49 - 70)
20 - 24 roků	2 (2 - 0)	117 (47 - 70)
25 - 29 roků	4 (3 - 1)	113 (44 - 69)
30 - 34 roků	2 (2 - 0)	111 (42 - 69)
35 - 39 roků	3 (0 - 3)	108 (42 - 66)
40 - 44 roků	4 (1 - 3)	104 (41 - 63)
45 - 49 roků	8 (3 - 5)	96 (38 - 58)
50 - 54 roků	6 (2 - 4)	90 (36 - 54)
55 - 59 roků	8 (4 - 4)	82 (32 - 50)
60 - 64 roků	16 (9 - 7)	66 (23 - 43)
65 - 69 roků	11 (2 - 9)	55 (21 - 34)
70 - 79 roků	36 (15 - 21)	19 (6 - 13)
80 - 89 roků	17 (6 - 11)	2 (0 - 2)
90 a více roků	2 (0 - 0)	

Historicko-demografické ukazatele souboru 19 šlechtických rodin
období okolo r. 1848

1. dosažený věk rodičů	muži 69,0 let	ženy 57,8 let
2. věk při uzavření snatu	muži 31,4 let	ženy 20,4 let
3. počet porodů na 1 manželství	6,2 (celkem 125)	
4. fertilita žen v šesti pěti-letých obdobích od 15-19 do 40-44 let	0,9 - 2,2 - 2,1 - 1,3 - 1,0 - 0,1 dětí	
5. meziporodový interval před 1. porodem	17,5 měsíců	
6. meziporodové intervaly mezi 1. a 11. porodem	měsíců 18 - 24 - 25 - 36 - 46 - 23 - 50 - 32 - 31 - 37	
7. průměrný meziporodový interval	měsíců 29	
8. počet dětí	127	
9. počet dětí zemřelých do 1 roku	2 (0 chlapci, 2 děvčata) tj. 2 %	
10. počet dětí zemřelých od 1 do 10 let	4 (3 chlapci, 1 dívka) tj. 3 %	
11. počet dětí zemřelých ve věku 10-19 let	2 (2 dívky) tj. 2 %	
12. počet dětí přežívajících 20 let	119 (49 chlapců, 70 dívek), tj. 93 %	

Praxe jedenácti historickodemografických ukazatelů, získaných z listů rekonstruovaných rodin umožňuje dobrou srovnatelnost výsledků různých ge-

nealogických souborů, i když jejich rozsah, časový záběr a sociální prostředí jsou značně rozdílné. Po zpřesnění a doplnění by takový soubor propočtených ukazatelů mohl vytvořit i vstupní soubor informací pro strojové zpracování výpočetní technikou a pro sestavení a přesné klasifikování biogenetického obrazu rodiny či souboru rodin.

Hodové solidní genealogické prameny od starých soukromých šlechtických i občanských rodových kronik přes rodové sestavy, obsahující více generací až po uměle vytvářené statistické a studijní soubory, jsou technicky lépe zvládnutelné než pracně sestavované listy rekonstruovaných rodin, jak je historičtí demografové připravili v sondách Břevnov u Prahy a Rudolfov u Českých Budějovic i v dalších. Předkládané propočty měly, pravda, především rozhodnit nás komparativní materiál a kontrasty k populárnímu obrazu rodin našich předků. Současně však bylo jejich posláním ověřit, zda bez obav lze použít údaje gothajských almanačů jako úplné statisticky zpracovatelné podklady. A právě zde je třeba kriticky ukázat, že předpoklad o úplnosti údajů gothajských almanachů je přinejmenším předčasný. Sledování mezirodových intervalů a počtu dětí zemřelých v kojeneckém věku přineslo překvapivé výsledky: 22 ze 104 mezirodových intervalů bylo delších než 40 měsíců a jen 2 ze 127 dětí zemřelo před dosažením 1 roku svého věku. Oba údaje je třeba přísně ověřit, protože by mohly být způsobeny prostou ediční technikou gothajských almanachů. Do almanachů, vycházejících jednou ročně samozřejmě nebyly zařazovány ty děti, které zemřely před redakční uzávěrkou následujícího ročníku almanachu. A právě o tyto redakčně vypuštěné děti se zkresluje historickodemografický obraz šlechtických rodin, pro něž jinak jsou gothajské almanachy podkladem z pozic historických i genealogických zcela spolehlivým.

Soubor 19 šlechtických rodin, jehož historickodemografický průzkum byl proveden podle běžných zásad, tedy je třeba kriticky doplnit o děti, zemřelé před svým 1 rokem věku. Pramenem tohoto doplnění mohou být jen jejich šlechtické rodinné archivy a jiné prameny matriční. Toto šetření ovšem předpokládá zcela rozdílnou metodiku a delší dobu: o jeho výsledku bude podána zpráva.⁽⁴⁾

POZNÁMKY

1. Jaroslav Honc, Rekonstrukce rodiny Magdaleny Čudové, babičky Boženy Němcové, a východočeská genealogie, Listy GHSP 4, 129 - 132; týž, Rekonstrukce rodiny Marie Barbory Pálffyové, provdané Valdštejnové (1694 - 1769) a diferenční fertilita a mortalita, Listy GHSP 4, 75 - 79 a Miloš Munzar, Nevolník Eliáš Munzar a jeho velkostatek Filiřovice u Dvora Králové nad Labem v letech 1615 - 1757, Listy GHSP 4, 165 - 166
2. Jaroslav Honc, Možnosti a cíle české kvantitativní genealogie a heraldiky, Listy GHSP 4, 1 - 13
3. Publikace těchto zásad se v rámci programu na vydání Genealogického a heraldického atlasu rodů a rodin v českých zemích v letech 1453 - 1945 jako podklad k diskusi připravuje
4. Konzultoval a redakčně upravil J. Honc

SOUPIS ŘEZAČŮ DRAHÝCH KAMENŮ V LETECH

1529 - 1701

Jaroslav Honc

Celoživotní odborné a badatelské dílo PhDr. Stanislava Urbana (nar. 27.5. 1923 v Nové Pace, zemřel 6. 9. 1975 v Jablonci nad Nisou) nezůstalo torzem a rukopisem díky citlivému nátlaku Umělecko-průmyslového muzea v Praze a Mezinárodní společnosti pro dějiny skla (AIHV) na autora, který je mimořádným zjevem naší pokrokové vědy, a jehož předčasný odchod je proto ztrátou pro Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, jehož byl od 16. 6. 1961 ředitelem a pro české dějiny umění. Zodpovědnost, s jakou budoval pramennou základnu svých studií i muzejních sbírek v našich archivech, odborné literatuře a v terénu, má přesvědčivou cenu příkladu pro všechny specialisty drobných vědních oborů, jimž netrpělivost, předčasná syntéza, podcenění badatelské dříny a neskromnost - vlastnosti Dr. S. Urbanovi živelně cizí - brání v završení jejich snažení ve formě vyčerpávajícího spolehlivého přínosného díla. Tím a především smyslem pro kolektivní biografii, se Urbanovo dílo, jehož vytíštění se již nedočkal (Stanislav Urban, Řezači drahých kamenů v Čechách v 16. a 17. století. Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze. Acta UPM XI, řada D, supplement 2, Praha 1976, 217 stran, 26 obrazových příloh), hodí vzhledem k genealogům a heraldikům, v jejichž dílnách též se obdobná díla připravují.

Úprava polodrahokamů, křišťálů a drahokamů řezáním a broušením bylo uměleckým řemeslem, které zažilo své vrcholy v době císaře Kárla IV. (okruh řezačů na výzdobě svatováclavské kaple a Karlštejna) a Rudolfa II. (práce pro hradní galerii a sbírky, založení brusírny při císařském mlýně ve Stromovce r. 1593). Umělecké řemeslo řezačů kamene (štajnscheder, Steinschneider) mělo tak svá konjunkturní období a trvale se opíralo o výskyt našich jaspisů, achátů, chalcedonů, granátů a křišťálů i o dovážené drahokamy. Právě bohatství českých nalezišť v severních Čechách, v Českém středohoří i jinde, lákalo do Čech nejen prospektory a hledače surových drahokamů, ale i jejich řemeslné zpracovatele. Celou problematiku drahých kamenů od jejich vyhledávání, prodeje, zpracování a nákup dr. S. Urban shrnul ve dvou statích referované knihy jako samostatná pojednání "Řezači drahých kamenů v době Rudolfské" (str. 9 - 54) a "Abecední seznam řezačů" (str. 55 - 188) s předslaným stručným úvodem (str. 7 - 8) a s německým resumé. Obě statě jsou doloženy dokumentací a literaturou, autorem pečlivě shromažďovanou a kriticky hodnocenou. Vytěžil pro své dílo a pro aparát a okresní a oblastní archivy, archiv hl. m. Prahy, Státní ústřední archiv a těžko dostupnou starou naší a současné zahraniční literaturu. V textu i mezi obrazovými přílohami proto nechybí reprodukce archivální (dopis Kateřině z Rederů z r. 1601, znakový diplom Miseroniů z r. 1653), plánu, kresek a obrázků.

Urbanův soupis řezačů vznikl díky jeho poctivé snaze osvětlit každé jméno, s nímž se v pramech nech a v literatuře setkal a je pro českou genealogii stejně přínosné a objevné, jako Miltnerův soupis pořizovatelů medailí jenom z poloviny minulého století: oba soupisy díky solidní pramenné základně jsou vyčerpávající přesně fungujícími pomůckami biografickými. Dr. Stanislav Urban ve svém díle eviduje osobnosti a dílo 152 řezačů kamenů i prospětorů, v rozsahu několika řádků až po vícestránková pojednání podle významu a rozsahu pramenů.

- Adam Šlejšíř
 Andreas Bachhelbel
 Johan von Barl
 Hans Bartzels
 Franz Becker
 Pavel Beer
 Jakob Behr
 Zacharias Belzer
 Bartoloměj Berfort
 Albrecht Bernášek - Volynský
 Filip de Bona
 Anselmus Boetius de Booth
 Seberýn Brachmon
 David de Brüssel
 Jobst de Brüssel
 Šimon Tadeáš Budčík z Falkenberka
 Anthoni Busenreutter
 Kilian Bykel
 Cosman Catrucci
 Jan Catrucci
 Vilím Celschleger
 Lukáš Coller
 Claudius von Creutz
 Jeroným Czesler
 Petr Dicke
 Melichar Dilsch
 Daniel Dírský
 Jan Krištof Dorsch
 Valentin Drausch
 Krištof Dumpisch
 Hans Eberhart
 Erasmus Eckhard
 Urban Eckhard
 Erias Eckhardt
 Johan Eckstein
 David Engelhart
 Jonáš Englprecht
 Ertl řezač
 Václav F. Felix
 Peter Fürstmann
 Jakob Geisler
 Jan Geisler
 Frídrich Goldbach
 Tobiáš Goldpach
 Egidius Grottemaus
 Hans Götz
 Sebastian Gross
 Leopold Severin Hájek - Chejnovský
 Hans Georg Hanisch
 Kaspar Hanisch
 Hans Hennig
 Johan Christoph Hensch
- Jan Herneyser
 Wolf Herneyser
 Milota Hrušovský
 Christoph Hübner
 Petr Hýbl
 Daniel Hýbler
 Christof řezač
 Jan řezač
 Joachym (Pek)
 Kristián Kayl
 Konstantin Klofec
 Lorenz Knerrenschylytl
 Hans Heinrich Kubrscheit
 Jan Kocour
 Mates Krätsch
 Kryštof Krebs
 Friedrich Krueg
 Václav Kornich
 Karel František Kuttnauer
 Kašpar Lehmann
 Pavel Lehman
 Hans Lesch
 Martin Linke
 Petr Lortz
 Peter Los
 Zachariáš Lutizer
 Hans Maier
 Friedrich Meczger
 Jiřík Miller
 Daniel Millner
 Karel Václav Minský
 Allessandro Miseroni
 Ambrogio Giovanni Miseroni
 Ottavio Miseroni
 Dionysio Miseroni z Lisonu
 Ferdinand Eusebio Miseroni
 Johann Mülventer
 Paul Mon
 Hans Mülich
 Kašpar Müller
 Jiřík Opic
 Hans Otta
 Jiří Pacovský
 Jan Patzolt
 Jan Pek
 Herzog von Pein
 Paul Pert
 Jiřík Petschner
 Adam Peyker
 Kunrat Pfeifer
 Jan Pilch
 Jan Pleyskař

Treger Poher	Pavel Šejrycht
Theofil Poselt	Jiří Šindler
Jan Procházka	Salamon Škultety ze Šultishaimu
Mikuláš Procházka	Matyáš Špíšpartl
Peter Püegeren	Štefl řezáč
Hans Heinrich Rhabenhaupt	Daniel Tarčinský
Václav Regman	Daniel ml. Tarčinský
Krištof Ruder	Jan Tarčinský
Jan Salus	Tortoni řezáč
Casparo Saracho	Walter Trashen
Giovanni Ambrosio Saracho	Valentin Strauss
Hieronymo Sassler	Jiřík Údrcký z Údrče
Kunrat Seidler	Jan Václav Ultczl
Melichar Slezák	Václav řezáč
Leonhard Stadler	Vávra řezáč
Tobiáš Suchánek	Václav Vrš
Kristián Schönfeldt	Johann Walter
Martin Schönwald	Bartoloměj Wassor
Jindřich Schreiber	Jiří Eustach Withaler
Ulrich Schwaiger	Jan Weber
Krištof Schwaiger	Martin Weber
Hans Schwaiger	Augustin Wolf
Georg Schwanhardt	Mates Wosrman
Hans Steltzig	Claudius Zwillingk

V řadě případů bude možno z nevytěžovaných pramenů (matriky, archivy velkostatků z nálezových oblastí, účty apod.) soupis o nová jména doplnit nebo snesené informace obohatit a transkripci opravit (například jistě je správnější transkripcí Rejman místo Regman, stejně chybný je přepis příjmení Bryslu jako Brusse apod.). To však nemění nic na tom, že dr. Stanislav Urban vytvořil dílo trvalé hodnoty, památku nadšeného vědeckého pracovníka a badatele a příklad pro jiné pracovní obory (skláři, puškaři, stavitelé, komínci, lékaři, malíři atd.), v nichž by i genealogové mohli dát k dispozici své biografické materiály.

JAK SE KDYSI TRESTALA RŮZNÁ PROVINĚNÍ V LETECH 1608 - 1744

Jaroslav Jihlavec

Pro naše dějiny státu a práva je feudální postih tehdejší kriminality jednou z nejnesnadnějších otázek, protože doklady o nálezech feudálních soudců a městských soudů při převažující praxi ústnosti jednání jsou buď velmi vzácné nebo široce rozptýlené v archivních pramenech nejrůznějšího typu. Naši genealogové měli příležitost seznámit se s vývojem trestního práva v Čechách díky laskavosti doc. Karla Malého z právnické fakulty při jeho přednášce pro členy GHSP dne 12. 5. 1975. Instruktivní, odborně hluboce fundovaná a přitom jasně srozumitelná přednáška byla pro mnohé podnětem, aby z vlastní rodopisné praxe konfrontovaly drobné faktografické záznamy o trestech, uložených za různé přestupyky tehdejších feudálních řádů a zákonů, jichž se dopustili poddaní z měst i vesnic. Dvanáct drobných ilustrací trestněprávní praxe z období již poměrně dobře

dokumentovaného a z oblasti Mnichovohradištska a severně od Prahy je nahodilým souborem, vytěženým z pramenů, které svou povahou nesouvisí se soudní trestní agendou. Mají dokumentovat snahu naší genealogie, neulpívat na prostém bezproblémovém hledání rodových souvislostí a vytěžovat naše bohaté archivní prameny nejen pro vlastní genealogickou tématiku, ale i pro vědní obory ostatní, zvláště od těch, které nám genealogum a heraldikum pomáhají lépe rozumět složitým právním a hospodářským poměrům, v nichž naši předci žili. Protože klasifikace trestních činů na zločiny, přečiny a přestupky pochází až z doby moderní, bylo by věcné členění 12 dokladů o právní a soudní praxi anachronismem. Ani věcné členění by věci neprospělo a doklady jsou proto ponechány v jedné chronologické řadě v pestré sledu postihu manželské nevěry (1608), katovy vedlejší činnosti (1636), dvojzenství (1664), potulky (1666), zavinění požáru (1667), zbehnutí z gruntu (1667), zanedbání gruntu (1672) útěku z vězení (1672), šenkování ci-zopanského piva (1676), vyhrožování (1682), krádeže koní (1740), a nepořušnost rychtáře (1744). Širší použití citací archivního pramene má svůj účel, protože lépe vystihne charakter tehdejšího právního myšlení a písemného projevu městských a panských písarů, rychtářů a úředníků.

První příběh je z počátku 17. stol. Tehdy žili v Noutonicích, vsi panenského kláštera u sv. Jiří na hradě pražském, selští manželé Martin a Anna Brtníkoví. V r. 1606 Anna Brtníková zapomněla se nad Pánem Bohem a jeho svatým přikázáním, nad manželem svým a dítkami a všemi krevními přátele a odešla pryč s pacholkem, pobravši nejlepší šaty a několik set kop míšenských, čímž způsobila nemalý posměch Její knížecí Milosti, panně abatyši, a všemu konventu. Měla být proto na hrdle trestána. Přimluvali se však za ní mnozí dobrí lidé, zvláště urození. pí. Lidmila Bezdrůžická z Kolovrat a na Středoklukách, a poněvadž dočlena Anna Brtníková slíbila, že chce svého života polepšit a dát se na pokání, ráčila ji J. Kn. Mil. na ten čas a na rukojmě propustit z vězení za těchto podmínek; Předně, aby za ten hřich pokání činila a Pána Boha ve dne v noci, za to, aby jí odpustiti ráčil, prosila, a každou neděli i svátek do kostela chodila. Druhé, aby k sv. Janovi na Hůrkách do kostela koupila nebo dala dělat dva pěkné ubrusy na oltář. Třetí, aby svému manželu náležitě zachovávala věrnost manželskou a všeli-jakou poslušnost a jemu věrně pomáhala se živit, a kdyby pak se k manželovi svému náležitě nechovala, neposlušně nebo nevěrně proti němu byla, tehdy aby on Martin Brtník moc měl ji jakožto zrponevěřilou manželku svou dát na hrdle ztrestat. A za čtvrté, aby ke všem sousedům všeljakou aktivnost zachovávala a se nevadila. To vše slíbila a připověděla zachovávat pod ztracením hrdla. Rukojmími za ni se postavili její vlastní bratři s dovolením své vrchnosti, totiž jmenované již urození, paní Kolovratové, a to pod propadením 500 kop grošů míš. Byli to Jakub Žídek ze vsi Dobrovice a Jan Birka z Kozince. Také Martin Brtník slíbil, že se polepší a toho více nedopustí pod ztracením všeho statku svého. Po této aféře nezůstali Brtníkoví v Noutonicích, nýbrž v r. 1612 se jim podařilo noutonský statek vyměnit za krčmu v Blevicích, rovněž vsi svatojiřské. Na tomto případě je zajímavé, že v něm rozhodovaly urozené ženy: hlavní přímluvčí byly urození. pí. Kolovratovna a milost nevěrné manželce udělila panna abatyše, tedy neprovdaná šlechtična. Ze za Annou Brtníkovou intervenovala i její bývalá vrchnost, vdova po Václavovi Kolovratovi - Bezdrůžickém (zvaném Ludvíkovský) a že obrovská částka 500 kop míšenských ve formě jakési kauce byla pro rodinu i pro vrchnost dostatečnou zárukou lepšho života v budoucnu. (1)

Nezbytnou součástí trestního a soudního řízení byli tehdejší kat, biřicové, právní poslové a správci vězení. Z nich do českých dějin vešel kat Jan Mydlář, který vykonal na Staroměstském náměstí popravy nad odsouzenými českými pány. Méně známý však je jeho všeobecný způsob obživy a vedlejší povolání po-hodného, rasa, které vykonával jako kat Starého města Pražského a který je doložen také z obvodu panství svatojiřského kláštera. Roku 1636 dosáhl, že s ním správa klášterního panství uzavřela smlouvou o výkonu živnosti pohodného i v obvodu velkostatku sv. Jiří u Prahy. Smlouva stanovila, "aby mohl - bez překážky jiných tom - skrz svou čeleď na gruntech klášterských ve vsích Nebuželích, Zálezlicích, Břežanech a Přebojích, též v Bořanovicích a Sedlici všeliké dobytky zahynulé, jak by jemu od lidí znati dáno bylo, odklizovat a vyvozovat. Kdo by takové zcepenelé dobytce jinému opověděl (mimo jeho), ten ku příkladu jinším ztrestán býti a prostici soli klášteru propadnouti". Za udělení monopolního postavení pohodného v uvedených šesti obcích, které bylo moudrým veterinárním opatřením feudální vrchnosti a kterež sebou přinášelo katu Mydláři a jeho zaměstnancům značné příjmy (odvoz zdechlin byl draze placen - jako práce nebezpečná a nečestná), byl kat povinen dodávat na klášterský velkostatek sádro nepochyběně získané z padlého dobytka. Šafáři klášterních dvorů je používali pro hojení koní a pro výrobu šmíru na panské vozy ve dvorech (20 jezdíků sádla do šmíru ročně).⁽²⁾ Smlouva svatojiřského kláštera a kata Mydláře je současně doklad, z jakých zdrojů udřžoval a jak zaměstnával kat své početné pacholky, které musel pro případ poprav a výslechů na své náklady vydržovat. O tom, že by katův persónál neměl co na práci roku 1636 tato smlouva jistě nesvědčí.

Třicetiletá válka u nás natropila nedozírné škody hmotné a ještě dvě desítiletí po ní jsou její důsledky jako hospodářská deprese patrné. O nic menší nebyl rozvrat tehdejší morálky, doložené na případu J. Veselého r. 1664 a S. Zelenky r. 1666.

V r. 1664 Jan Veselý z města Domažlic přišel do městyse Bakova n.J. na panství zvířetickém se dvěma ženami, jednou Dorotou z města Sedlčan, se kterou 5 let neoddaný obcoval a tři dítka zplodil, a s druhou Lidmilou, manž. Václava Váňouse z Nov. m. praž. Veselý chtěl tu první ženu, Dorotu, s níž 5 let obcoval, opustit a té druhé, Lidmily, se přidržet. Dorota jej však dostihla a dala vsadit do vězení. Pro Lidmilu si pak příšel její manžel a odvedl si ji do Prahy. Dorota potom také odešla s větším dítětem pod záminkou, že si bude hledat obživy, a druhé dítě, menší, zanechala Veselému ve vězení. Třetí dítě prý zemřelo.

Právo konšelské a rychtářské rozvažovalo přečinění dotčeného Jana Veselého proti Pánu Bohu a dobrému svědomí a přihlížejíc k jeho chudobě a nedostatku ve vězení i k osudu malého děťátka, nedochovaného a od matky opuštěného, rozhodlo propustit Veselého z vězení pod určitými podmínkami a s tím ustanovením, že kdyby je nedodržel, že hrđlem propadne. Veselý slíbil vše dodržet a to nejen rukou dáním, ale i přisahou tohoto znění:

"Přisahám Pánu Bohu všemohoucímu, Panně Marii a všem božím svatým, že více do smrti s vé podobných zlých skutků tak jakž jsem předešle páchal a pro ně v tomto městys Bakově spravedlivě stížen, však milostivě vytrestán byl, se dopouštěti nechci, aniž dítě jménem Adam a s Dorotou Sedlčanskou nepořádně splzeného opouštěti, ani skrze to stížení a vytrestání nižádným se vymstívat a zlým připomínati nebudu. Nade všechno od hodiny této a vyjíté mého z vězení, že gruntů těchto a panství všech vrchnosti zdejší milostivé na časy budoucí a

vždyckně krom podstatné příčiny a důležité potřeby prázden budu. Tak mi toho dopomáhej Bůh etc." (3)

Stejně rázně ve shodě s tehdejší feudální vrchností Valdštejnů zasáhla na její příkaz rada městečka Bakova nad Jizerou roku 1666, když valdštejnský regent poručil v bakovském vězení uvěznit zedníka a poddaného Samuela Zelenku. Zeleňka se provinil tím, že bez povolení své feudální vrchnosti a regenta odešel z obvodu velkostatku Klášter nad Jizerou (Mnichovo Hradiště), živil se svou prací jinde ("po obchodu chodil") a pro svou vrchnost nevykonával žádnou práci. I když šlo v zásadě jen o překročení předpisů o povolování pobytu mimo panství, byl uvězněn. Regent Jan Švantle trest vězení uznal na jeho prosby i na prosby jeho ženy za dostačující a 29. května 1666 jej dal z vězení propustiti za tvrdých podmínek, stanovených Samuelovi Zelenkoví "... na ten způsob tak že bude a jest povinen ihned na panství klášterské se i s manželkou dostaviti, tam bytně zůstávati a dílo s jinými řemeslníky zedníky vrchnosti k dobrému sedrovati a dělati napomáhati a že nikam odcházeti bez vůle vrchnosti nechce pod pokutou propadenou 100 říšských tolarů. Za nějž připovídají panu regentu a v rukojemství se postavují Jan Šareš a Jan Valter sousedé klášterskí. Actum při ouřadu konšelském měst. Bakova n.j." (4)

Tři jiná rozhodnutí vynesl stejný úřad rychtáře a konšelů města Bakova nad Jizerou a zapsal ve svém právním manuálu, mají ale zcela jinou tématiku a intimní ráz, protože obviněné jsou ženy a spáchaná provinění nevymezují z oblasti sousedských vztahů. (5) V červnu roku 1666 byla na poručení vrchnosti, dědičné a milostivé, dána do vězení šatlavního městyse Bakova n. Jiz. Lidmila, manželka Václava Fibigera, hrnčíře a souseda bakovského. Příčina toho byla, že ona dala svou ne dbanlivostí vzniknouti ve svém domě ohni, rozdělanému na zemi a v síni pod komínem, který se až pod střechu rozšířil. Stalo se to v neděli na den slavný svatořeční, okolo 13 hodin českých, právě když lidé byli shromážděni v chrámu Páně. Při tom požáru shořely tři domy, totiž téhož Václava Fibigera, Jiříka Hlavsy a Jakuba Vojtíška a to do gruntu i s nábytkem. Lidmila zůstala po celý týden ve vězení, avšak milostivá vrchnost, přihlížejíc k její veliké chudobě i k snažně a ponížené prosbě manžela jejího, ráčila poručiti, aby Lidmila byla propuštěna. Bylo jí při tom připomenuto, aby předně své hospodyňské práce zastávala a dále - poněvadž zasloužila mnohem většho potrestání - aby se dosta vila poslušně před svou vrchnost, kdykoliv by v té příčině byla povolána. (6)

Sousedé bradlečtí, Václav Krejbich spolu s manželkou svou a Pavel Kurtz též s manželkou měli mezi sebou delší čas nějaké nedorozumění, takže Krejbich nakonec se obrátil v září 1682 se stížností před urozeného pána Daniele Krauzu, hejtmana panství zvířetického, který spor odkázal ke konšelskému právu bakovskému. Úřad ten vyslechl, cožkoliv mezi nimi bylo, a shledal, že Václav Krejbich něco pobloudil a manželku Pavla Kurtze v jejím příbyteku popral, proto úřad rozhodl, aby Krejbich jí za bolest vysázel 4 kopy míšenské a též Lidmile, sestře manželky Pavla Kurtze, ná ležitě zaplatil za bolest dítče. A poněvadž táž nevole dlouhý čas mezi nimi trvala a manželka Pavla Kurtze v tom čase něco předsevzala a manželce Václava Krejbicha v jejím šestineděl nedala pokoj, byla ztrestána vězením šatlavním, aby již jednou byl učiněn konec. A úřad je přiměl, aby si navzájem odpustili, jakékoli nedorozumění mezi nimi bylo, a rukou dáním připověděli jeden

druhému, i manželky jejich, že si to na budoucí časy nebudou připomínati, mezi sebou pak si uložili pokutu 8 kop k záduší bakovskému, kdyby kterákoli strana porušila to narovnání.

Pokoje však mezi nimi nebylo. V lednu 1688 šly obě jmenované sousedky spolu ze zámku klášterského, na cestě silnicí začaly proti sobě nějakou zlou vůli, na sebe sáhly, se praly a po té pranici se vzájemně do očí haněly. Také jejich manželé potom pro to "drobet se na poctivosti dotkli". A tak znova se obrátili k právu bakovskému, odvolávajíc se na to, že tu předešle při právě byli usmířeni. Tu byli pak zase s pomocí Boží v mír uvedeni, při čemž umluveno, že dříve dohodnutá pokuta se zvyšuje o 2 kopy a že příště již nic nemá být promínto.⁽⁷⁾

Nejen ve vsích, ale i v městech se sousedky často nedobře snášely. Tak v roce 1699 dvě měšťky bakovské, Mandelina, manželka Jana Pázlera, a Alžběta, manželka Václava Vilhelma, měly spolu rozepři, která vznikla tak: Mandelina Pázlerová zajala husy Vilhemce, protože jí dělaly škodu v zelí a mínila je hnáti ku právu konšelskému. Vilhemová jí husy zase odnímala a ku právu hnáti nedala, až se o to na poctivosti zhaněly, při tom od Mandeliny Pázlerové bylo i promluveno, že by Václav Vilhem kus masa, totiž kýtu jednu, vzítí měl. A naopak zase Vilhemová propovíděla, že Pázlerovou nemá než za běhnou, pokud to na něho neprokáže. Nakonec se před úřad purkmistrovský pohnaly a jedna i druhá, jak to mezi nimi stalo, přednášely. Úřad vzal vše v bedlivé uvážení, poznáno jest, že z pouhé záští proti sobě mluvily. Pázlerová, nemohouc na poctivosti Vilhemovi nic dokázati, zase jej i manželku jeho na poctivosti opatřila a Vilhemová zase před úřadem oznánila, že manželku Pázlerovu má za dobrou, poctivou. A tak zase jsou uvedeny v míru.⁽⁸⁾

Jednoduchý postih a zaběhnutý postup byly snad všechny české vrchnosti nuceny vytvořit pro případy zbhání z gruntů. Nenapadlo je pochopitelně odstranit příčiny zbhání, přetěžování robotou a jinými součástmi pozemkové renty a důsledky hospodářské deprese po roce 1648 a zbhhlé poddané buď dávali vyhledat a potrestat vězením či nucenými pracemi a v nejčastějších případech resignací na uprchly a konfiskaci jejich majetku a pohledávek. Záznamy o případech zbhání jsou časté v aktech vrchnostenských kanceláří a v pozemkových knihách, pokud šlo o poddaného majitele usedlosti, se prostě zbhnutí konstatuje. Výjimkou je zápis z tuchoměřické gruntovní knihy pražských jezuitů.⁽⁹⁾ Tuchoměřický sedlák Martin Vrtil po žních roku 1667 řešil svou neúnosnou ekonomickou situaci tím, že "... s potahem, vozem a přes polovici vymláceným obilím preč odešel." Písář se s tímto konstatováním nespokojil a dodal, jak byl Vrtil a jeho manželka potrestáni: "co tu vyplatil i manželka jeho co by v Číčovicích na kovární očekávat mohla, to oba propadli a kdyby se dnes nebo zítra dostali, ještě dobroho trestání a pokuty hodni jsou, poněvadž mnoho dluhů po sobě zanechali a tento statek velice v svršcích oblopili."

Trestněprávní praxi panských úředníků abatyše kláštera sv. Jiří na Hradě dokumentují tři epizody, které přes svou s tručnost skrývají opět hluboké kořeny ekonomického a sociálního rozvratu ve vesnici v období druhého nevolnictví.⁽¹⁰⁾ Vdova a syn zemřelého mlynáře v Čenově splácely podle trhové smlouvy svůj grunt spočátku řádně, až roku 1672 v daném termínu gruntovní peníze nepoložili. Protože současně bylo zjištěno, že nechali hospodářství zpustnout "takže grunt přichází vrchnosti mrháním k dokonalé ruině", sáhla klášterní vrchnost ke nejtvršímu opatření: mlýn jim zabavila a předala jej do držení jinému poddanému. Jednoduše vyřešil vrchnostenský úředník případ Václava Hořejšího ve vsi Sedlce u Prahy, patřící též klášteru u sv. Jiří. Jeho 5 kop gr. mís., které řád-

ně složil na cenu svého gruntu bylo také zabaveno pro vrchnost" ... poněvadž chodil na cizopanské zdibské pivo a dal je domů nosit". Jeho postih byl úmyslně tvrdý "jiným ku překladu". Finanční dopad mělo přerušení výkonu trestu a útek z vězení roku 1674 ve vsi Předboji u Prahy. Poddaná svatojiřské abatyše jménem Kamplová, které říkali stará Pomprdka, měla za blíže neurčené provinění určeno vězení v prostých podmínkách: hlídal ji tu vrátný. Když z tohoto vězení "obmýslně" vyšla, byla potrestána pokutou ve výši 6 kop grošů mísenských k rukám vrchnostenského písáře.

Nejtěžší příklad ze zanesených dokladů o panské justici před staletími na Mnichovohradištsku poskytly zápisy o vyšetřování a popravě nenapravitelného zloděje koní Pavla Havlíčka.⁽¹¹⁾ jeho osudy jsou však i dokladem, jak obtížným se jevilo vydržování soudního aparátu pro malé poddanské městečko, na které Valdštejnovo přenesli tíhu celého řízení od vazby až po popravu.

Pavel Havlíček byl rodákem z Malého Ptýrova, kdež měl statek a manželku i čtverdítek. Opustil však rodinu i statek (o kterýž pak přišel), po tři roky nebyl na panství a zdržoval se na horách. Na den Božího narození, dne 25. prosince 1734, vrátil se do Ptýrova s Krystyánem Positem, poddaným maloskalským, a tehdy byli na půručení pana hejtmana klášterského oba jati právem rychtářským a konšelským pro podezření z krádeže koní a odevzdáni kanceláři. Druhý den byl Havlíček odeslán do arestu v Bakově. Tam byl po tříkráte examinován a tu se přiznal, že dne 17. prosince 1734 o půlnoci spolu s jmenovaným Krystyánem Positem a s Janem Votrubkou, poddaným semilským, ukradli Vilémovi Prajzlerovi v Jestřebí 2 hřebce a před ..., vánocními svátky prodali je v Řepíně. Dále vyznal, že již před 8 roky ukradl v Luštěnicích Michalovi Cardovi z pastvy jednoho koně, kterého prodal Stárovi do Rozstání na panství sychrovském a posléze že také před 8 roky z ohrady zvířetickej ukradl jednu klisnu, kterou zavedl do města Mělníka, ale nic za ni nedostal. Podle tohoto přiznání byly koně i peníze vráceny zase dřívějším majitelům a poslední výslech Havlíčkův byl odeslán k sl. král. appellaci, která dne 27. června 1735 vynesla ortel, že Pavel Havlíček jest odsouzen k provazu. Po vyslechnutí ortelu ohlásil Havlíček, že se bude ucházet o milost. Zádost mu napsal pan Lipavský, právní písář města Ml. Boleslavé, Havlíček skutečně od Jeho císaře, a krále. Milosti dostal milost, od té ohavné smrti byl osvobozen a za své zločiny proti sedmému přikázání Božímu byl odsouzen k dvouroční obecní nebo vrchnostenské práci v železech při kolečku.

Když Havlíček byl z obecního díla propuštěn (100 zl. stálo obec bakovskou jeho vydržování), dal se po nějakém čase zase na hory a tam se podle svého předešlého zvyku opět chytil se svými kamarády krádeže koní. "Ale již jemu konec přijítí musej!" Když ukradl na panství kosteleckém jednu klisnu, byl s ní chycen, vsazen do arestu v městě Sobotce a odtamtud přivezen dne 8. dubna 1740 do Bakova. Tam měli mnoho práce s jeho vyšetřováním jednak proto, že lidé z jeho bandy na mnoha místech v arestech seděli, jednak pro nutnost obsáhlého dopisování, kdo a komu co ukradli. Konečně celá věc byla vyšetřena a odeslána kanceláři klášterské a odtud prostřednictvím krále, zem. prokurátora, pana Jindř. Wulfa, mandatře vrchnosti, předložena vysoce sl. krále. appelačnímu tribunálu. Od tohoto vrchního práva přišel pak Havlíčkovi ortel, že má být provazem uškrcen a řetězem k spravedlnosti přitažen, to jemu k zasloužené pokutě a trestu a jiným k výstraze.

Havlíček sice zase se ucházel o milost, tu však již nedostal, nýbrž bylo rozhotoveno, aby podle předešlého ortele byl potrestán.

Tu nastaly Bakovským nové starosti a výlohy, způsobené Havlíčkem. Nemčilit

tehdy v Bakově spravedlnosti (šibenice), poněvadž ta, jsouc v roce 1666 vystavená, časem sešla. Musili tedy dátí novou stavěti. K tomu jim vrchnost darovala dříví a lid obecný musil je svážeti a také celá obec byla nucena pomáhati tesařům při stavění. Konečně šibenice byla vystavěna bez úrazu, jak tesařů, tak lidu obecného. Mistrem tesařským byl při tom Václav ml. Král. Při té příležitosti byl opatřen za 14 zl. 18 krejc. nový zvonec, který byl zavěšen nad stříškou nad dveřmi šatlavními, všeho pak vydání obec měla 30 zlatých. Mimo to panství mělo s Havlíčkem přes 88 zlatých útrat.

Posléze dne 26. října 1740 došlo k exekuci. Když Pavel Havlíček byl ke spravedlnosti veden při jeho smrti přítomni byli jako komisaři pan Jan Smíšek, obroční, pan Antonín Vonych, pojedzdný, p. Jan Samuel Krejvích, primas, p. Jiří Rotelius, radní, p. Jiří st. Linka, písář městský, Pavel Skalský, písář mladší a spolu servus, Jan Rejnart, rychtář starší, Jos. Marek, rychtář mladší. Mistrem popravním, který Havlíčka odpravoval, byl Daniel Pánek, toho času právní posel v Bakově.

A lidu obecného přes tři tisíce a více se počítalo.

Na počátku vlády Marie Terezie, za válek o dědictví rakouské, trpělo obyvatelstvo Čech mnohá příkoří a nesnáze od procházejících vojsk, tak tomu bylo i ve vsi Tursku u Prahy, vsi náležející křivoklátském s červenou hvězdou.

V r. 1744, 18. srpna, procházela Turskem královská vojska táhnoucí proti Brandenburgovi. Tehdy někteří sousedé turští nebyli spokojeni a dělali nějaké potíže, pokud jde o kvartování a foršpaný, pročež byli potrestáni vojenským hejtmanem. Za to poha nili Jiřího rychtáře a zle o něm před vojskem mluvili. Rychtář nechtěl tu křivdu snést, proto přednesl na vrchnostenské kanceláři stížnost a žádal, aby pro nevůli lidu byl z povinnosti rychtářské propuštěn. Byly tedy všichni sousedé předvoláni, aby toho, v čemž jej vinili, prokázali. Nic nemohli dokázat, jen se projevila jejich neposlušnost a tvrdošíjnost. Aby svou chybu uznali a budoucně napravili, rozhodl administrátor statku turského, patrně člen řádu, aby všichni kromě pokut, která je čekala, každý z nich poslušně po tři dny trval v povinnosti rychtářské a rychtář práva měl, chtěj nebo nechtěj, vše, co během času vojenského sebou nemilého přinese, na sebe přijal, prostředkovával a řídil. Nad tímto rozhodnutím se všichni ulekli, začali odprošovat, poslušenství slibovali, i na kolena padali, ale administrátor setrval na tom, "co ustanovil, aby totiž každý hospodář po tři dny povinnost rychtáře na sobě měl a rozkoše rychtářské zkoukal, pomluvy se varoval, poslušenství zachoval, povolnosti se cvičil, foršpaný, posly, přfhody vojenské vybýval, vojska odbyval a vše, co se na rychtáře sluší a patří zachovával. Započato pro příklad od přísežných konšelů a tak dáno právo rychtářské 19. srpna Jósefu Mašovskému, od něho majíce býti dáno Tomáši Markytánovi atd." (12)

Je to jistě zajímavá ukázka originálnho potrestání kolektivu.

Citované případy týkají se jednoho oboru - oblasti práva trestního - ukazují však, že vůbec při bádání v původních archivních pramenech lze nalézt velmi mnoho zajímavých a cenných zpráv pro získání představy o dobovém prostředí a o poměrech, v nichž žili naši předkové. A v tom směru, myslím, že nejspíše může genealogické studium překročit rámec pouhého rodinného, rodové-

ho zájmu a přinášet mnoho nových dílčích poznatků, majících význam širší, a to snášením materiálů jak pro dějiny určitých speciálních oborů historic-kých - v našem případě to byla historie trestního práva, tak i pro dějiny jednotlivých míst a oblastí.

POZNÁMKY

1. Gruntovní kniha pro Noutonice
2. Pamětní kniha kláštera svatojiřského
3. Manuál radní města Bakova nad Jizerou 1651, str. 8a
4. Tamtéž str. 91v
5. Jiří Bradlecký, Počestné ženy z Hradištska. Pojizerské listy 3. dubna 1945
6. Manuál radní města Bakova nad Jizerou 1651, str. 94v
7. Tamtéž str. 27 a 30v
8. Tamtéž str. 68v
9. Archiv hl. m. Prahy, gruntovní kniha Smíchov 81, str. 58-59
10. Gruntovní kniha pro panství Panenské Břežany
11. Jiří Bradlecký, Soudnička z roku 1740 (z bakovského manuálu). Pojizerské listy č. 34, 27. dubna 1945
12. Gruntovní kniha Tursko

DOPLŇKY K RODOPISU LOUTKÁŘŮ Z VÝCHODNÍCH ČECH Z LET 1768 - 1902

Rudolf Zrůbek

Regionální historik Rychnovska, učitel Stanislav Dvořák (1), známý člen býv. Rodopisné společnosti v Praze, který napsal několik genealogických studií (tiskem vyšel Pelclív rod, vlastní Dvořákův rod, ostatní v rukopisech), shromáždil množství matričních výpisů z Rychnova nad Kněžnou a blízkého okolí (2) k přípravě rozsáhléjší studie o obyvatelích městských domů, atd. Při prohlídce tétoho záznamů, pořízených z min. válký z rychnovských farních matrik, jsem nalezl některé doplňující údaje a rodové souvislosti českých loutkoherců, jimiž bych rád doplnil dílo Bartošovo (3). Domnívám se, že by získané údaje mohly zajímat i širší okruh badatelů, případně potomků těch rodů, které jezdily "s pimpraly" po našem venkově až do poloviny našeho století. Zjištujeme časté konjugace téctho rodu, velký geografický rozptyl jejich příslušníků i jiné údaje. Jsem si vědom, že rodové výpisy nebudou plné, ale i tak lze s doplnky pracovat a dohledávat další nacionálie. Dvořákem excerptované matriky (narozených, oddaných a zemřelých) z fondu farního úřadu řím. katolického v Rychnově n. Kn. (dnes ve St. obl. archívu v Zámrsku) jsem z časových důvodů nemohl všechny revidovat, takže např. u první tabulky rodu Hanušů, Josefa a Jana, může jít o sourozence, bratrance atd., podobně u Meissnerů, Josefa a Františka. Tím by se pak vývod poněkud stmelil, či jinak upravil. To však nemá vliv na osobní data a následné rodové vazby. Záznam z rodu Dubských má vztah k Meissnerům a přepsán je také proto, že nám objevuje další neznámý loutkářský rod Hájků.

LOUTKÁŘI HANUŠOVÉ

S. Dvořák shromáždil údaje o šesti členech rodiny Hanušů, ale k jejich kompletaci již neměl čas.

1. Jan H a n u š, Rychnov nad Kněžnou, nar. asi 1768, odd. asi 1805 s Kateřinou Hruškovou
děti: Jan nar. 1808 (viz 2). Marie nar. 1810, Anna nar. 1820 a Františka nar. 1821
2. Jan H a n u š, soused a herec s loutkami, Rychnov nad Kněžnou
nar. 1808 (otec viz 1), odd. 22. 2. 1830 Rychnov n. K. s Josefou dc. Jana Brožka (chalupník, Nové Hrady čp. 93) a Josefy, roz. Chaloupkové (Svatá Kateřina)
děti: Jan nar. 7. 1. 1832 (viz 3)
3. Jan H a n u š, herec s loutkami, Rychnov nad Kněžnou
nar. 7. 1. 1832, Nové Hrady (otec viz 2), odd. 4. 2. 1858 Rychnov n. Kn.
s Annou dc. zemř. Václava Tichovského (herec s loutkami, Dubá u Humpolce)
4. Josef H a n u š, soused a komediant, Rychnov nad Kněžnou čp. 425
odd. asi 1806 s Kateřinou dc. Václava Hájka (ranhojič, Kolín čp. 71)
děti: Jan nar. asi 1808 (viz 5)
5. Jan H a n u š, komediant, Rychnov nad Kněžnou
nar. asi 1808 Rychnov n. K. (otec v. 4), odd. 25. 9. 1833 Rychnov n. Kn.
s Monikou dc. zemř. Jana Richtera (soused, Divišov čp. 64) a Anny dc.
Josefa Černého (soused, Rakovník čp. 121)
děti: František nar. asi 1835 (viz 6)
6. František H a n u š, loutkář, Rychnov n. K.
nar. asi 1835 Rychnov n. K., (otec viz 5), +1901 Rychnov n. K.

KOMEDIANTI DUBŠTÍ

Izolované záznamy o třech členech rodu Dubských, nalezené S. Dvořákem, nejlépe dokumentují jejich vysokou mobilitu a potíže s rekonstrukcí jejich rodin.

1. Jan D u b s k ý, komediant a soused, Kaňk u Kutné Hory
děti: Aloisie odd. 1815 s Janem Meissnerem (viz Meissner 2)
2. Emanuel D u b s k ý, Kaňk u Kutné Hory, komediant
odd. s Marií dc. Václava Kamenického (Hluboš u Příbrami)
děti: Jan nar. 27. 12. 1872 (viz 3)
3. Jan D u b s k ý, kočovný komediant, Rychnov nad Kněžnou
nar. 27. 12. 1872 (otec viz 2), odd. 27. 12. 1902 Rychnov n. K.
s Boženou nar. 25. 5. 1880 (Hradec Králové), dc. zemř. Emanuela Hájka
(komediant, Klokočov čp. 55 u Chotěboře) a Františeky dc. Josefa Urbánka
(Svatá Kateřina)

KOMEDIANTI A LOUTKÁŘI MEISSNEROVÉ

S. Dvořák objevil tuto rozvětvenou rodinu v matričních pramenech rychnovských, ale možnost rodových souvislostí obou nejstarších členů rodu (1 Josef Meissner a 6 František Meissner) jen naznačil (snad bratři).

1. Josef M e i s n e r , soused a komediant, Rychnov nad Kněžnou, nar. 1772 Rychnov n. K., odd. s Josefovou Hinretovou, Jaroměř čp. 25
děti: Jan nar. 1799 (viz 2)
Josef nar. 1800 (viz 6)
2. Jan M e i s n e r , měšťan a herec s loutkami, Rychnov nad Kněžnou nar. 1799 Rychnov n. K. (otec viz 1), odd. 17. 8. 1815 Rychnov n. K. s Aloisí dc. Jana Dubského (viz Dubský 1)
děti: Emanuel nar. 1820 (viz 3)
František nar. 1830 (viz 4)
3. Emanuel M e i s n e r , herec s loutkami, Rychnov nad Kněžnou, nar. 1820, zemř. 18. 12. 1857 Josefov, Rychnov n. K. (otec viz 2), odd. 10. 9. 1839 Rychnov n. K. s Marií dc. Františka Touschula (herec s loutkami, Církvice u Kolína čp. 10)
4. František M e i s n e r , krasojezdec, nar. 1830 Rychnov n. K. odd. 17. 8. 1857 Chrudim s Terezií vdovou po Ludvíkovi Němečkovi (krasojezdec, Valašské Meziříčí)
5. František M e i s s n e r , komediant, Vrchlabí, nar. 9. 2. 1782, odd. s N. dc. N. (Levní u Nové Paky)
děti: František (viz 7)
Josef nar. 1804 (viz 8)
Jan nar. asi Vrchlabí
6. Josef M e i s n e r , měšťan a herc loutkového divadla, Rychnov n. K. nar. 1800 (otec viz 1), odd. 13. 7. 1835 Rychnov n. K. s Josefou , dc. Jana Fialy (měšťan, Kutná Hora čp. 174)
7. František M e i s n e r , herec loutkového divadla (otec viz 6)
odd. s Alžbětou N.
8. Josef M e i s n e r , herc loutkového divadla, nar. 1804 Libice u Poděbrad (otec viz 6), odd. s Marií N. nar. 1809
děti: Josef, Josefa, Anastazie, Anna, Karel

Z letmého pohledu na uvedený materiál v rozrodech a jeho zhodnocení vidíme, že české loutkářství 18. a 19. století bylo svázáno rodinnými svazky a tradičemi tohoto "kumště" s pokrokovým vlastenectvím jako dobovým programem a uměním v plné šíři všelidovým.

Při listování v Loutkářské kronice od Jaroslava Bartoše se čtenář s úctou skloní nad velkým badatelským dílem, které musel autor podniknout, než se zrodila tato u nás ojedinělá kniha.

Jistě ne náhodně byla vybrána starobylá východočeská Chrudim za stánek pro dnes už světově proslulé muzeum loutkářství a za fórum každoročně pořádaných divadelních přehlídek.

Východní Čechy, snad právě díky široce zakořeněnému a rozvinutému "lidovému písmáctví" se měly stát nejsilnějším zdrojem čeští pro celé období našeho národního obrození. Nemalou měrou k revokaci rodného jazyka, který

zápasil v nerovném boji se záměrnou germanizací kodifikovanou Vídni, přispěli i všichni lidoví loutkáři, komedianti a ostatní putovní artisti. A skutečně i v jejich počtu měl tento kraj primát.

POZNÁMKY

1. R. Zrůbek: Stanislav Dvořák, Orlické hory a Podorlicko 2, vlastivědný sborník, Rychnov nad Kněžnou 1969, s. 205 - 217
(K článku je připojena i bibliografie Dvořáková díla)
2. Okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, Drobné fondy, pozůstalost Stanislava Dvořáka, kar. 110 ad.
3. Jaroslav Bartoš, Loutkářská kronika, Praha 1963

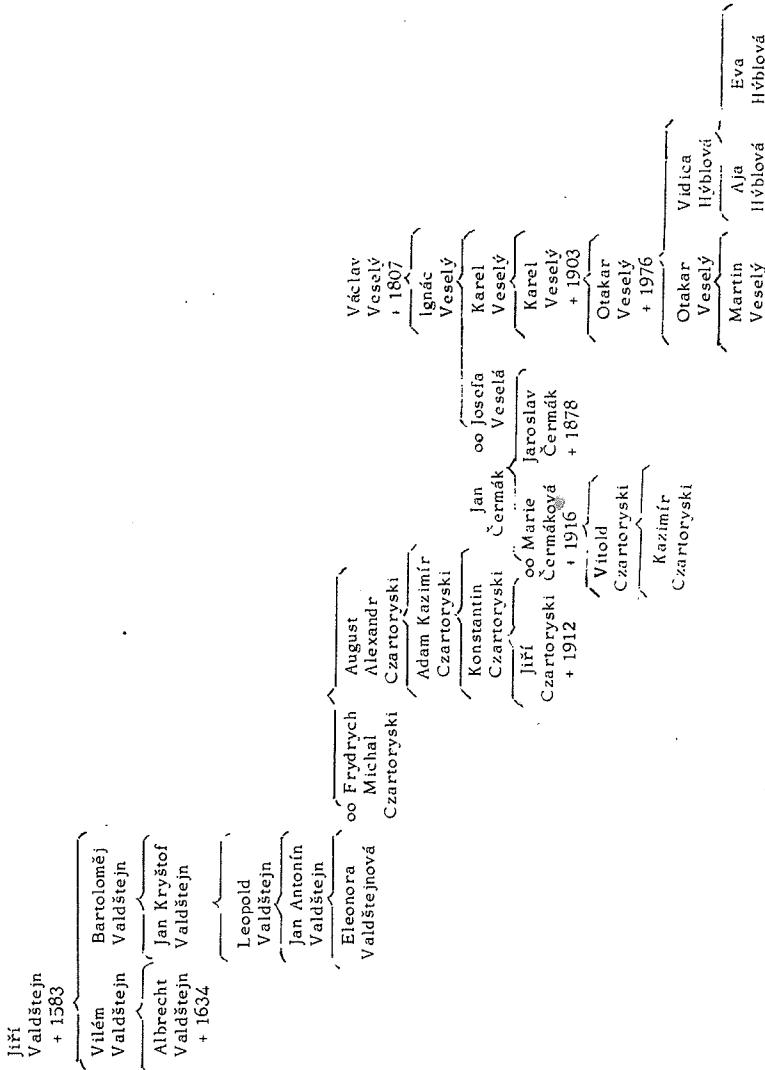
K PRVNÍMU VÝROČÍ ODCHODU GENEALOGA OTAKARA VESELÉHO

Karel Veselý

Čestný člen Genealogické a heraldické společnosti Otakar Veselý se narodil 28. srpna 1890 v městečku Nevesinje na horní Nerestvě uprostřed krásné Hercegoviny, kde jeho otec Karel Veselý tehdy působil. Ztratil spolu se svými dvěma bratry a třemi sestrami otce záhy ve svých 13 letech a život se s ním nehyčkal. Světovou válku prodělal celou a den 28. října 1918 jej zastihl raněného ve vojenském lazaretu. Absolvoval zemědělskou odbornou školu, získal pověst dobrého agronoma a organizátora a stal se tak platným článkem správy velkostatku Molitorova u Kouřimi, patřícího rodině jeho vzdáleného bratra Jaroslava Veselého - Molitorova. Z Molitorova odešel na zasloužilý odpočinek roku 1950.

Ještě v době největšího pracovního náporu se spřátelil s řadou našich historiků a uchovával si z nich vděčnou vzpomínku na Josefa Volfa z Národního muzea, Václava Vojtíška z archivu města Prahy, Václava Černého ze zemědělského archivu a Ladislava Hosáka z Brna. Pro rodopis byl získán J. Volfem, který jej uvedl jako člena do Jednoty starých českých rodů krátce po jejím založení. Současně však se účastnil i práce v tehdejší Rodopisné společnosti a pak ve Svazu přátel rodopisu. Všude uplatňoval své odborné a organizační rodopisné znalosti ve formě tak kultivované a se zaujatostí tak podmanivou, že se záhy propracoval mezi naše přední genealogy. Svou první odbornou genealogickou práci "Rod Ignáce Dominika Vavřince Veselého" ("Sborník Jednoty starých českých rodů 10, 1939, str. 72 - 80 s přílohou "Úplný rozrod Václava Veselého a Anny rod. Žižkové") uzavřel etapu pátrání po svých předcích, zahrnující období od roku 1761. Zkušenosti přitom získané pak uplatnil v prvních svodech podkladů o dějinách rodu Čermáků. Své zájmy neomezoval ovšem jen na genealogii Veselých a Čermákků, protože v kulturním prostředí rodu byly domovem i hudeba, literatura a výtvarné umění a mezi jeho zájmové obory patřila i vlastivěda a dějiny zemědělství. Uchoval si vysokou vitalitu do svých pozdních let a stal se tak jedním z těch, kteří uchovávají a rozvíjejí svou tvůrčí sílu právě pro období po šedesátce. Podal o své sile a o odborných znalostech nejlepší doklad tím, že ve svých 73 a 74 letech provedl široce založenou materiálovou studii o původu rodu Míčů a o zdroji jejich rodového hudebního a literárního nadání a uzavřel ji genealogicko-genetickou studií, publikovanou v nakladatelství Československé akademie věd a odměněnou cenou Státního hudebního fondu. Dílo O. Ve-

Afilační schema rodů Vesselych, Čermáku, knížat Czartoryských a hrabat Valdštejnů

selého o rodu Míčů se řadí důstojně po bok stejně široce založené genealogicko-genetické studie, jakou o rodu Bedřicha Smetany o generaci dříve podnikl historik a pozdější akademik Zdeněk Nejedlý.

Otaka r Veselý nemohl chybět při budo vání nové organizační základny české genealogie, kterou představovala právě zakládaná Genealogická a heraldická společnost v Praze, stal se roku 1969 členem výboru a zůstal v něm do konce funkčního období 1974/75. Dne 25. 3. 1975 byl za své zásluhy o založení GHSP a své celoživotní úsilí o rozkvět české genealogie jmenován čestným členem GHSP. Ani po tomto svém druhém odchodu z aktívní práce se nestal ve svých 75 letech "důchodcem" a přicházel mezi nás se svými plány, zprávami a námiety. Statečně tváří v tvář svému pokročilému věku a objevujícím se neduhům, z nichž zvláště záněty žil jej sužovaly, uvažoval i o osudu své velké témař uzavřené rodopisné studie o rodu Čermáků (malíř Jaroslav Čermák byl po matce Veselý), o čermákovské korespondenci a o rodu Pachtů a o svých dalších rukopisech. Stejně jako on, byli jsme i my přesvědčeni, že pro čtvrtou řadu Listů GHSP dodá alespoň studii o Čermácích a že urovná i svou os tatní dokumentaci a knihovnu dříve než dopíše svou poslední stránku a doče svou poslední knihu. Ztratili jsme jej však všichni, Genealogická a heraldická společnost i jeho vnoučata Martin, Aja a Eva i jeho syn a dcera dříve, než jsme se nadali dne 28. července 1976, kdy po nedlouhé nemoci a léčení za pobytu u dcery v Kopřivnici zemřel.

O odchodu čestného člena GHSP O. Veselého jsme se dozvěděli až dodatečně a při rozloučení s ním dne 2. srpna jsme v Olomouci nebyli. Až při vzpomínkovém setkání k prvnímu výročí jeho odchodu jsme si znova prošli jeho témař padesát let, věnovaných české genealogii a jeho členskou přihlášku, kde tak pečlivě a prostě vypsal své kulturní a genealogické zájmy o rody Veselých, Čermáků, Míčů, Neubergů, Alphonsů (rod jeho matky) a Czartoryských. Afilační schema kontaktů jeho rodu s rody knížat Czartoryských, Čermáků i s dalšími rody mluví srozumitelnou genetickou řečí o zákonitosti historických, kulturních a genealogických zájmů Otakara Veselého: nemohl nebýt genealogem. Zůstáváme jeho památky velkými dlužníky. Vedle publikování studií O. Veselého z jeho pozůstatosti by měla být završena formou kolektivního pátrání po původu nejstaršího člena rodu Veselých, přistěhovalého do Olomouce roku 1733 i dlouholetá badatelská snaha genealoga Otakara Veselého.

informace členům, zprávy, anotace

STUDIUM V MATRIKÁCH U MÍSTNÍCH NÁRODNÍCH VÝBORŮ

Od loňského roku probíhá postupně přejímání těch církevních matrik do státních oblastních archivů z matričních obvodů národních výborů, které byly uzavřeny a ukončeny do roku 1900. Zatím co jejich studium je upravováno archivními studijními řády, pro matriky mladší než v roce 1900 tak zvané "živé matriky" platí od března roku 1976 nová vyhláška federálního ministerstva vnitra ČSSR, kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách. Rodopisecké práce se týká § 30 uvedené vyhlášky, ve kterém se říká:

- "Matrikář vydá výpis z matriky a povolí za přítomnosti své nebo za přítomnosti jiného pracovníka či funkcionáře místního národního výboru nahlédnout do matriky a činiti výpisu tomu, kdo o to požádá a prokáže, že jde o
 - a/ zápis, který se týká jeho nebo členů jeho rodiny,
 - b/ úřední šetření,
 - c/ opatření podkladů, které slouží studijním, vědeckým nebo literárním účelům,
 - d/ provádění statistického zjišťování.

O vydání výpisů z matriky lze žádat písemně nebo ústně. Výpis z matriky lze vydat žadateli osobně, prokáže-li svou totožnost, jinak se mu zašle na doručenku do vlastních rukou"

Rodopisci, členové Genealogické a heraldické společnosti, podle dosavadní praxe získávali povolení ke studiu v matrikách u MNV - po provedení důkazu, že jim jde o získání podkladů pro vědeckou práci - od odboru vnitřní správy ministerstva vnitra ČSR v Praze. Citovaná vyhláška tuto praxi změnila potud, že důkazní řízení o vědeckém charakteru hledaných podkladů z matrik je třeba provádět vždy jednorázově znova na každém MNV, u něhož se genealog o povolení studia uchází. Vyhláška pochopitelně nemůže jít do takových detailů, aby určovala formu, jakou genealog "prokáže", že se o studium v matrice neuchází z pouhé zvědavosti a z ryze soukromých zájmů. Není vyloučeno, že některým matričním referentům postačí důkaz osobním prověřením a přesvědčením. Spíše však je potřebí počítat s tím, že matrikáři místních národních výborů budou od rodopisců požadovat osvědčení o tom, že podklady, které z jejich matrik shromažďují, budou sloužit významným vědeckým a literárním účelům.

Ochrana práv osobnosti, kterou mají na myslí omezovací pasáže zákoných opatření o našich matrikách, zaslouží pochopitelně, aby byla plně respektována a aby tedy matriky s údaji o žijících osobách nebyly volně přístupné pokud nejde o vlastní rodinu, to jest o rodičích a dětech rodopisce a případně zneužitelné. Povinnost hájit zájmy svých členů, stanovená v úvodním článku stanov GHSP i v § 4 odst. a, b, c platí ovšem i pro studium t.zv. "živých pa matrik" z období po roce 1900, uložených nadále u místních národních výborů. Správní výbor GHSP je ochoten pomoci členům GHSP a vydat jim písemné osvědčení o tom, že budou podklady vytěžené z matrik u MNV sloužit vědeckým účelům ve formě odborné studie, publikováné v Listech GHSP a že žadatel o povolení studia v živých matrikách je členem některé z pravcovních skupin s historickodemografickým, historickým nebo statistickým programem, nebo že jeho studie je v publi-

kačním plánu Listů GHSP. Než se povolovací praxe ustálí a sjednotí, řada matičních referentů dosud svou výlučnou povolovací kompetenci neuplatňují či neznají, musí se členové GHSP podrobit povolovacímu řízení vždy individuelně na vlastní vrub nebo ztotožnit se a sladit své subjektivní zájmy s programem některé ze zájmových pracovních skupin GHSP, aby získali nárok na intervenci ve svůj prospěch ve formě písemného osvědčení správního výboru GHSP. Obě cesty jsou stejně možné a zatím se stejnými vyhlídkami na úspěch.

R. Melichar

PŘÍKLAD RODU PRUSÍKŮ A JAROMÍRA PRUSÍKA

Na celém místě uveřejnil týdeník Svět práce 3. srpna t. r. čelostránkový přetisloupový článek Ilony Borské pod názvem "Sága jednoho rodu" a dokumentoval tak živý zájem široké čtenářské obce a tiskového orgánu Ústřední rady odborů o českou genealogii. Článek, vzniklý pochopitelně v úzké spolupráci s Jaromírem Prusíkem, čestným členem GHSP, je vyčerpávajícím přehledem o vývoji rodu Prusíků od roku 1515 dodnes a o práce prusíkovského historiografa Jaromíra Fruska. Dopravzen pěti snímků členů rodu Prusíků, zaměřil se článek na počátky rodu v okresu Plzeň - sever, na smrt nevolníka Václava Prusíka pod hradem Krašovem, na osobnost F. X. Prusíka starostu Jednoty českých filologů, bojovníka v Mexiku Roberta Prusíka, na vědecké úspěchy členů rodu Prusíků a na jejich osudy v Evropě a na jiných kontinentech, kam je osud postupně v různých staletích rozevláil. Není to ovšem snaha o zaujetí čtenáře izolovanými a raritními fakty z "tržiště senzací", která vedla autorku a spoluautora k napsání tohoto interview ve šťastné formě poutavého vyprávění, ale snaha ukázat čtenářům Světa práce, jak poctivá trpělivá práce i ve vědním odvětví tak okrajovém, musí nakonec přinést nejen radost, ale nakonec i poučení a přínos naší vědě. Sociální mobilita a případy migrace v rámci feudálního velkostatku i mimo něj, zvláště po zrušení nevolnictví, budou moći na příkladu rodu Prusíků dokumentovat, jakými směry se ubíraly populaci přesbytky z oblastí, jejichž úživnost zemědělské půdy a jiné zdroje obživy byly minimální. Víme velmi málo o osudech těch členů rodu, které zachytila pečlivá práce v ma trikách jako narozené, ale ne již jejich úmrtí a snatek nebo náhoda v sousední farnosti. Rozptyl členů rodin za obzor matrik a soupisů poddaných je největším nepřítelem rekonstrukcí rodin, pořizovaných jako statistické podklady pro historickou demografii. Příklad rodu Prusíků ukazuje na způsob, jak "bílá místa" z rodokme nů a z listů rekonstruovaných odstranit a registrovat výskyt nositelů téhož příjmení kdekoliv a postupně je zpětně napojovat na známé linie rodu v jeho výchozím regionu. Nelze tuto cestu ovšem brát jako prostý recept kdekoliv a kýmkoliv použitelný a vše řešící. Počet toužeb metodu získaných informací o sociální a geografické mobilitě Prusíků není vysoký a důkazy o rodičovské souvislosti se shromažďují jen obtížně. Jaromírovi Prusíkovi se přesto podařilo spojit odbornou přínosnost vlastní zájmové činnosti na přísnou cílevědomou dokumentační práci a s radostí z dobré vykonané práce. Proto není divu, že o jeho výsledky je trvale velký zájem naší publicistiky.

J. Honc

POŘÍZENÍ OSOBNÍHO REJSTŘÍKU K BERNÍ RULE Z ROKU 1654

Berní rula z roku 1654 je základní pramen českých dějin a její vydání tiskem, zahájené r. 1950 sborníkem statí B. Spáčila, O. Bauera, K. Doskočila a G. Čechové (K edici berní ruly. Berní rula 1, Praha 1950, 129 stran) bylo jen logickým výrazem úcty k tomuto elaborátu státního aparátu, který šest let po skončení 30leté ničivé války našel odvahu pořídit jme novitý seznam všech poddaných, měšťanů a svobodníku ve formě výstížného soupisu jejich majetku pro danové účely. Česká genealogie zvláště musí sdílet pýchu nad tak zdařilým dílem a soupisem našich předků - danových poplatníků, protože díky berní rule je dána pevná výchozí pramenná základna v předmatričním období nejen pro rodokmeny, ale i pro odborné kvantitativní genealogické studie. Edice berní ruly se tak stala jedním z největších archivních publikáčních podniků a byla proto historiky, vlastivědnými pracovníky a genealogy uvítána. Stalo se však, že vydávání jednotlivých svazků pokračovalo pomalu a po letech zcela přestalo, že editoři se navíc věnovali sestavování statistických přehledů podle vydávaných krajských rul a odčerpávali vydavatelskou kapacitu na úkor vlastní edice a že edice zůstala bez osobních a věcných rejstříků. V roce 1977 byly zahájeny práce na dokončení edice berní ruly ve zkrácené formě. Shodou okolností v témež roce vyšel z řad členů Genealogické a heraldické společnosti v Praze podnět pořídit k vydaným berním rulám osobní rejstřík a vydat jej tiskem. Zatím byly stanoveny závazné jednotné zásady pro pořízení osobního rejstříku tak, že záznam bude obsahovat příjmení, křestní jméno, označení kraje zkratkou a stránku edice, kde se jméno vyskytuje. Podle těchto zásad byly vypracovány osobní rejstříky k berní rule kraje prácheňského (A. Ryjáček) a podbrdského (F. Semecký) a vltavského (J. Vaněček) a na dobré cestě je pořízení rejstříků k berním rulám kraju čáslavského (E. Krajinák a C. Stachová), kouřimského (R. Semanská a J. Valentová), plzeňského (I. Ryant) a žateckého (J. Šmid a L. Kapsa). Nesnáze jsou při rejstříkování berní ruly kraje hradeckého. Publikáční zámr GHSP na vydání osobního rejstříku k celé berní rule z roku 1654 by výrazně upevnil postavení GHSP jako střediska pro genealogickou vážnou a přínosnou práci a pomohl by jak členům GHSP, tak i dalším zájemcům o studium jmenného fondu Čech před 300 lety. Hotové osobní rejstříky k vydaným berním rulám pražských měst, sedmi dokončených krajů a nedokončeného osmého (hradeckého) kraje by měly podle zámrého svých autorů a pořizovatelů sloužit k dotazům o výskytu jmen ještě před vlastním vydáním tiskem: předpokládá se jejich uložení v GHSP či u autorů. Zbývá tedy hledat cestu, jak pořídit osobní rejstříky k nevydaným berním rulám krajů bechynského, boleslavského, chrudimského, litoměřického, loketského, rakovnického a slánského a zbytku kraje hradeckého a případně k berní rule pro Kladsko. Práce na jejich edici pokračují dobře a náš publikáční zámr GHSP u editorů bude přijat příznivě, i když sotva bude moci ovlivnit realizaci edice. Pořízení osobního rejstříku k berní rule z roku 1654 jako celku by tak bylo největším kolektivním dílem obětavých uvedených členů GHSP i dalších pracovníků, kteří svou práci neváhají dát k dispozici celku GHSP a širokému okruhu zájemců. O postupu práce na rejstříku, o jejíž náročnosti a nesnadnosti nelze pochybovat, budeme členy informovat.

J. Honc

LITERATURA

Z NOVÉ GENETICKÉ LITERATURY

Genealogie a genetika jsou dva vědní obory, které se navzájem doplňují i obohacují a světové písemnictví zaznamenává dnes už celou řadu prací z obou těchto věd. Nedávno vyšla obsáhlá bibliografie Romana Procházky pod názvem Genealogie und Humangenetik (Sep. z Genealogisches Jahrbuch. Bd. 16/17, Neustadt a. d. Aisch 1977, 10 s.) s více než 300 záznamy zabývá se otázkami vzájemných relací obou věd, t.j. tradiční historickou a biologicko-eugenickou genealogií tak, jak na posledních mezinárodních kongresech pro genealogické a heraldické vědy ve Vídni a v Mnichově 1970 a 1974 bylo o nich diskutováno. V úvodu podává autor stručný přehled tisícileté tradice genealogie v historickém, kulturně-historickém a přírodovědeckém pohledu a upozorňuje na základní díla, věnovaná této problematice. Ze snesených záznamů vyplývá, že současná genetika se zaměřuje na dědičnost a různé vlivy na ni působící jako např. atomové záření, psychofarmakologie, biochemie, infekce, ale zabývá se také genetickými aspektůmi talentu, otázkami sociologie rodiny, vymírání předků až do zániku rodů a rodin, krizí manželského svazku, stresovými vlivy až po budoucnost lidstva tak, jak se tyto problémy objevují ve světové odborné literatuře. Sluší připomenout, že se autor již před 50 lety ve studii o svých předcích zabýval i antropologickými a demografickými aspekty jako např. stářím, nemocností, nadáním, charakterovými vlastnostmi, somatickou vyspělostí, barvou očí a vlasů, dětskou úmrtností, rodovým typem apod. na podkladě genealogických dat a zpráv i recentního stavu. Z českých prací bibliografie zaznamenává díla M. Černého Lékařská genetika (1966), F. Čížka Eugenika či genetická hygiena (1961), K. Hrubého Eugenika a genetika (1948, 1961) a další.

V. Palivec

ZPRÁVY SPOLEČNOSTI GHS PRAHA

K ODCHODU NEJSTARŠÍHO ČLENA GHSP

Genealogická a heraldická společnost v Praze ztratila dne 30. října 1977 svého nejstaršího člena FRANTIŠKA KARÁSKA (nar. 26. listopadu 1885 v Rožďalovicích). Povolání bankovního úředníka jej zavedlo do Prahy, ale vlastivědné a rodopisné problematice svých Rožďalovic zůstal věrný. Kromě dějin vlastního rodu Karásků jej zaujaly rody mužů, kteří proslavili své rodné Rožďalovice, rod Thamů a další rody a významné osobnosti. Své poznatky dával obětavě k dispozici rožďalickému muzeu a kulturním pracovníkům, zajímal se i přes svůj vysoký věk o práci GHSP a za svou příliš pochopení pro potřeby regionální historie a genealogie a poctivou drobnou práci při rodopisných rešerších zaslouží naši vzpomínku a dík.

V. Peer

PROGRAM SCHŮZEK GENEALOGŮ V PRVNÍ POLOVICI ROKU 1978

Termíny a náplně pravidelných pondělníčků genealogů vždy II. a IV. pondělí v měsíci byly pevně stanoveny již pro nejbližší pololetí. Jejich předpokládaný

přehled je doplňkem ke sdělení správního výboru GHSP z 30. 3. t. r.

3. ledna	Ing. Josef Srb, Ze své genealogické práce
23. ledna	Dr. Ivan Lauterer, O původu místních jmen
13. února	Volný diskusní večer
27. února	MUDr. Rudolf Zadina, Život a dílo některých profesorů lékařské fakulty Karlovy univerzity v Praze
13. března	Rudolf Melichar, Genealogie a počátky našeho průmyslu
10. dubna	Dr. Josef Zumr, Byl Palacký tvůrcem první pokrokové koncepce českých dějin ?
24. dubna	Ludmila Huberová, Ze své poslední cesty za mořem - slovem i obrazem
8. května	MUDr. Petr Goetz, Proč je dobré vědět o svých předcích z genetického hlediska
22. května	Dr. Josef Beneš, Židovská jména
12. června	Ing. Pavel Smolík, Počátky vlastní genealogické práce
26. června	Volný diskusní večer

Schůzky se konají v klubovně GHSP v Praze 5 - Smíchov, Holečkova 7 vždy od 16,30 hod.

R. Melichar

POBOČKA BRNO

ZÁPIS ZE SLAVNOSTNÍ ČLENSKÉ SCHŮZE BRNĚNSKÉ POBOČKY GHS.

Slavnostní schůze brněnské pobočky GHS věnovaná oslavě 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce se konala dne 18. října 1977 v 18 hodin v posluchárně strojní fakulty Vysokého učení technického v Brně.

Zahájena byla dr. Jiřím Plichtou, který zároveň omluvil neprítomného předsedu brněnské pobočky dr. Jana Skutíla a s. Šújanovou. O historickém významu největší události moderních dějin : Velké říjnové socialistické revoluci a změnách, které přinesla lidstvu promluvil ing. Chlebek. Hlavní referát tohoto slavnostního večera, který přednesl s. Šperk byl věnován heraldice sovětských měst a státnímu znaku SSSR. Dr. Plichta poté podal zprávu o zájezdu, konaném ve dnech 7. - 10. října t. r. na Novohradsko v jižních Čechách a na Jihozápadní Moravu, jehož cílem bylo historicko-vlastivědné poznání zmíněné oblasti. Po zhodnocení pětileté činnosti brněnské pobočky GHS s. V. Grolichem, byla s. Širkem přečtena zdravice pražského výboru společnosti a byly předány diplomy těm, kteří s e ne jvíce zasloužili o její růst a rozkvět, a to s. Cenkoví, prof. Grolichovi, Ing. Chlebkovi, prof. Kleinovi a místopředsedovi brněnské pobočky dr. Plchovi. Schůze byla ukončena ve 20 hod.

H. Příleská

PRVNÍ PĚTILETÍ BRNĚNSKÉ POBOČKY GHS V PRAZE

Pět let je krátké období v životě člověka i organizace. Váže-li se vznik brněnské pobočky k datu 24. října 1972, kdy byla svolána její ustavující schůze, již byl dán základ k právní existenci Genealogické a heraldické společnosti na Moravě, pak je nutno si zároveň připomenout, že již dlouho před tímto datem bylo usilováno o její založení.

Je třeba zdůraznit, že k vytvoření organizované zájmové činnosti tohoto

druhu, jež je vlastně odborným značným specifikem, je nutno předem soustředit skutečné zájemce o obor genealogie a heraldiky. Každý, kdo se zabývá touto problematikou uvedených disciplín, řazených donedávna do tzv. pomocných (dnes základních) historických věd, velmi dobré ví, kolik pilné, doslova mravenčí a trpělivé práce je potřebí vynaložit kupř. k osvětlení vývodu jediného rodu nebo ke genesi či polepšení znaku. Velmi cenná, přitom dluhodobá bádání v archivech jsou potom často ve svém výsledku uložena pouze na několika stranách. Tohoto faktu si byli vědomi všichni ti, kdož stáli na prahu samých začátků naší pobočky. S plným zadostiučiněním lze uvést to, že od doby svého vzniku byla její činnost vždy aktivní a nesporně přínosná v řadě aspektů, z nichž podtrhují zejména činnost přednáškovou včetně tzv. volných tribun, činnost publikační, zájezdovou včetně výjezdů do zahraničí, činnost exkurzně vzdělávací s vlastivědným podtextem, přičemž nebyla zanedbávána ani složka společenská. Dotýkám-li se při této slavnostní příležitosti pouze obecně této základních složek naší činnosti v celkové práci pobočky v uplynulém pětiletí, pak to činím jen z důvodu časových. Je-li možno učinit i další obecné srovnání s ostatními existujícími pobočkami GHS v Praze, pak se bez nadsázký řadí naše pobočka v tomto pětiletí na přední místo, jak rozsahem, tak i obsahem této zmíněné zájmové činnosti.

Dovolím si krátký exkurz do samých počátků naší činnosti. Měsíce květen - září 1972 je dlužno reprezentovat i jako důležité, přípravné období pro vlastní ustavení pobočky, v němž výrazně vystupují již jako členové přípravného výboru se svým organizačním podílem dr. Jiří Plichta a dr. Jan Skutil, CSc. za účinné podpory tehdejšího předsedy GHS v Praze dr. Vladimíra Sedláka. Již 1. genealogický večer, uspořádány dne 24. 10. 1972 s úvodní přednáškou dr. Skutila v Univerzitní knihovně v Brně s cílem ustavit tohoto dne pobočku GHS ukázal, že tento krok byl reálný a že se zároveň setkal se značným ohlasem. Ustanovení pobočky bylo bezprostředně sděleno Národnímu výboru města Brna, jímž byla potvrzena ke dni 3. 11. 1972. Pětičlenný výbor ve složení: dr. Jiří Plichta, dr. Jan Skutil, CSc., jednatel prof. Fr. Klein a pokladník St. Keršner a zesnulý dr. Milostav Špaček pracoval v původním složení do června roku 1973. Členské schůze se začaly scházet v pravidelných termínech, tj. vždy 3. úterý v měsíci, zpočátku na různých místech, zejména na půdě brněnské Univerzitní knihovny, od roku 1973 pak již stále na strojní fakultě VUT v Brně s předem stanoveným programem. V prvním roce svého založení čítala naše pobočka jen 27 členů; odpadli ti, kteří měli zprvu více počátečního nadšení než nutné trpělivé vůle věnovat se této dosti obtížné disciplině.

V červnu roku 1973 převzal předsednictví dr. J. Skutil, jenž řídí v této funkci brněnskou pobočku dodnes. Početní růst členů v roce 1973 se zvolna přiblížil čtyřiceti. Koncem téhož roku zesnul dr. Miloš Špaček, člen výboru, který se zasloužil o ustanovení pobočky GHS v Brně. GHS vyvíjela stále intenzivnější činnost, v r. 1973 vydala kupř. základní výběr pomůcek, pro genealogii z fondů UK v Brně, propagovala prodejem genealogické a heraldické literatury zájem o tyto disciplíny. Zároveň usilovala o možnost zařazení zájemců z celé Moravy do svých řad, zatímco byli dosud v jejích řadách registrováni jen členové brněští. To se zdáilo zatím jen dílčím způsobem až v roce 1976, kdy značná část okresu Jihomoravského kraje byla zahrnuta do kompetence brněnské pobočky GHS. Ani ostatní zájemci, zejména ze severní Moravy nejsou dnes námi ponecháni sami sobě, neboť jsou průběžně informováni o ak-

cích pobočky a jsou jim poskytovány rady a informace.

V roce 1974 byl výbor pobočky rozšířen na počet 7 členů vzhledem k rozrůstající se činnosti, již jsem se výše již dotkl. V tomto složení pracuje s důležitými změnami dodnes. Zároveň bylo poděkováno za dosavadní práci odstoupivšímu dosavadnímu jednateli prof. Fr. Kleinovi.

Systematická práce pobočky GHS přinesla své další konkrétnější výsledky, především od r. 1975, je stále více patrnější nárůst členské základny, která převyšila počet sta členů, ostatních cca 60 členů z moravských okresů stojících mimo kompetenci naší pobočky je pravidelně informováno o její činnosti.

Byla by jistě možno dále pokračovat, kupř. statistickým výčtem přednášek, exkurzí, zájezdů, dalších vzdělávacích akcí, na niž se podílel výbor, jeho aktivisté, či další členové pobočky.

Domináváme se, že tyto výčtové záležitosti jsou vhodnější uveditelné na valných hromadách, hodnotících vždy uplynulé období, než při této slavnostní příležitosti. Dovolte mi však zároveň poděkovat celému výboru v nynějším složení i jeho bývalým členům, aktivistům a dalším nejmenovaným členům brněnské pobočky za jejich práci v letech 1972 - 1977, vyslovit vřelý dík za jejich dobrovolné úsilí v uplynulém pětiletí, směřující k jedinému cíli - k rozvoji genealogických a heraldických bádání na Moravě.

Závěrem mi dovolte vyslovit pevné přesvědčení, že další, nadcházející pětiletí, do něhož v těchto dnech vstupujeme, bude ve vývoji naší pobočky neméně významnou etapou této dosud úspěšné a činorodé práce.

V. Grolich

OŽIVENÁ HERALDIKA V BRNĚNSKÉM VEČERNÍKU

Z podnětu redakce Brněnského večerníku sestavil předseda brněnské pobočky GHS soubor informativních článků, majících vztah k heraldice v městě Brně, jež byla doprovázena zdařilými reprodukcemi erbů, pečetí a jiného dokumentačního materiálu, majícího vztah k někdejšímu hlavnímu městu Moravy. Seriál, který byl uveřejnován od července 1977 zhruba do konce kalendářního roku 1977, předcházela úvodní stat nazvaná Večerník se ptá (č. 137 ve čtvrtek 14.7.1977 na 1. a 3. str.) na heraldické informace, na něž mu odpověděl podepsaný předseda pobočky a místopředseda dr. Jiří Plichta. Samostatné články byly otiskovány vždy v pátek v rozmezí čtrnácti dnů nebo tří týdnů: do komplexně tématicky řazeného souboru vedle předsedy pobočky přispěli dále ještě dr. Jiří Adámek a dr. Jan Chaloupka: kresby pořídil Jiří Cenek a fotografie z dokumentačního fotoarchivu oddělení starších a nejnovějších dějin Moravského muzea v Brně vybral dr. J. Chaloupka. Pro informaci uveřejnujeme bibliografické údaje tématického cyklu: Oživená heraldika (č. 138 ze dne 15. 7. 1977 - Jan Skutil), Znak města Brna (tamt.) a Jiří Adámek, Znaky na Nové radnici (29.7.1977), znaky brněnských předměstí - Znak Starého Brna (12.8.1977), Znaky Králova Pole, Husovic a Líšně (26.8.), Pečeti ostatních brněnských předměstí (9.9.1977) - tj. Žabovřesk, Dolního Cejlu Řečkovic ; Heraldická minuci, čili kalendář příspěvků od dr. J. Chaloupky Symbolika brněnských cechovních řemesel (7.10.1977), Symbolika oděvních řemesel (21.10.1977), Symbolika potravinářských řemesel (4.11.1977) a Symbolika kovodělných řemesel (18.11.1977). Když byl psán tento referát, nebyly ještě zveřejněny další články téhož autora - Symbolika textilních řemesel, Symbolika řemesel zpracovávajících

dřevo a kůži, Symbolika stavebních řemesel. Uvedený soubor článků podstatnou měrou přispěl ke zvýšení zájmu o heraldiku v Brně. Brněnský večerník 19.10. t. r. také uveřejnil pod titulem Z činnosti heraldiků zprávu o slavnostní schůzce brněnské pobočky k 60. výročí VŘSR.

J. Skutil

VYCHÁZKA DO LOMNICE U TIŠNOVA

Poslední předprázdninová vycházka naší pobočky GHS se uskutečnila 9.7. 1977. Cílem bylo městečko Lomnice u Tišnova. Vzhledem k období dovolených se sešlo jen pět účastníků, ale vycházka je plně uspokojila.

Městečko samo bylo rodovým sídlem pána z Lomnice (znaku orliho pera se zlatou přezkou) od nichž se oddělily věte Meziříčská a Jimramovská. Současné památky Lomnice však připomínají poslední držitelský rok, pány Serénye.

Původní gotický hrad pánu z Lomnice z doby kolem r. 1470 byl renezančně přestavěn ve 2. pol. 16. století a v 1. pol. 18. století rozšířen o barokní křídlo. Je využíván učelově (učňovská škola) a jen gotická kaple je z užívání vyloučena. V ní je zabudován gotický dřevěný oltář a gotický arkýř, vedoucí na druhé nádvorí. Portál zámku je ozdoben aliančními erby držitelů.

Barokní kostel z let 1669 - 83 s cenným barokním zařízením svou výstavností přerůstá význam tohoto malého městečka. Zvláštností kostela jsou dvě dřevěné plastiky ve vstupní síní, představující ukřižovaného Krista a ukřižovaného napraveného lotra.

Barokně upravená renezanční radnice slouží svému účelu dodnes. Citlivá moderní úprava interiéru nezastírá historii budovy a městečka, naopak na předním místě jsou vystaveny staré památky obecní moci, totiž rychtářské právo a popravčí meč.

Barokní morový sloup doplňuje přijemný vzhled lomnického náměstí, kde se podařilo sladit nové stavby s historickými. Dokonce nově budovaná prodejna vedle radnice je řešena tak, aby historický ráz náměstí zůstal zachován, což je vzácný příklad spolupráce národního výboru s památkovou péčí.

V Lomnici jsme si ještě prohlédli hřbitov s náhrobními kameny Serény a zachovalý židovský hřbitov a synagogu, jediné zbytky židovské obce, soustředěné kolem dolního náměstí.

Vycházku jsme zakončili kratší túrou lesy přes vyhlídkový vrch do Boráče.

J. Čenek

ZA PAMÁTKAMI ZNOJMA A OKOLÍ

Na 20. srpna 1977 připravilo vedení brněnské pobočky GHS pro své členy a příznivce poslední letošní vlastivědnou vycházku za památkami města Znojma. Tématické zaměření a kurze bylo vymezeno historicko-stavebními památkami nacházejícími se na území města Znojma - odpolední program byl věnován vyjímečně umožněné prohlídce vnějšku premonstrátského kláštera v Louce u Znojma a interiéru klášterního chrámu.

Deset účastníků vycházky pod vedením Dr. J. Plichty se v hezkém srpnovém dni věnovalo sousředěnému poznávání bohatství světských i církevních architektonických, sochařských a dalších uměleckých památek Znojma.

Po přehledné exkurzi do politicko-historických počátků osídlení, přes období údělného knížetství, dobu Lucemburků, husitské války až po třicetiletou válku a obsazení města Prusy v 18. stol., se účastníci vydali na prohlídku jednotlivých památkových objektů. Se zájmem jsme si prohlédli zbytky gotického městského opevnění s tzv. Vlkovou věží, řadu zajímavých renezančních a barokních domů Dolního náměstí včetně Daunovského paláce, památného pobytom Bedřicha II. r. 1742. Významnou památkou z období gotiky je rovněž farní kostel sv. Mikuláše z r. 1338, kde v interiéru jsou umístěny cenné plastiky z doby předhusitské. Neméně zajímavým objektem je vedle stojící dvoupatrová gotická kaple sv. Václava, zabudovaná přímo v městských hradbách. Skutečně estetickým zájtkem byla prohlídka rajského dvora s křížovou cestou býv. minoritského kláštera se zajímavými zříceninami klášterního kostela, společně ho s nezachovaným klášterem ženských klarisek.

Samostatnou částí prohlídek byl areál znojemského hradu v dnešní zámecké podobě, jehož interiéry jsou využívány Jihomorav. muzeem pro expozici historického průřezu dějinami Znojma. Součástí naší návštěvy byla samozřejmě i prohlídka světoznámé rotundy sv. Kateřiny, kde účastníci věnovali zvláštní pozornost genealogické výzdobě interiéru, zachycující řadu Přemyslovských knížat.

Dopolední program byl věnován prohlídce areálu premonstrátského kláštera v Louce založeného znojemskými knížaty již r. 1190. Klášterní objekty jsou dnes využívány k jiným účelům - přesto účastníci exkurze měli možnost absolvovat podrobnou prohlídku interiéru klášterního kostela sv. Václava. Za odborného výkladu místních znalců uměleckých dějin kláštera jsme si prohlédli interiér chrámu s jedinečnými chórovými lavicemi, soukromou opatskou kaplí a zejména románsko-gotickou kryptu, zachovanou téměř v intaktním stavu. Závěrem prohlídky si účastníci nejen připoměli působení Prokopa Diviše ve zdejším klášteře, ale měli i možnost zaposlouchat se do impozantního zvuku varhan, jedných z nejstarších u nás.

Dobrá pohoda, pěkné počasí, bohatství nových poznatků a dojmů, jakož i vysoce přátelská atmosféra, která dominovala celé akci pobočky GHS - to jsou klady, o kterých lze právem říci, že korunovaly tuto naší poslední letošní vycházkovou akci.

J. Plichta

ZPRÁVA O PODZIMNÍ DVAASTUDENNÍ EXKURZI BRNĚNSKÉ POBOČKY GHS

1. den - pátek 7. října 1977. Autokar vyjel z Brna ve 13 hod. směrem na Třebíč a dále pak na Novou Říši, kde měli účastníci exkurze možnost prohlédnout si kostel bývalého premonstrátského kláštera. Pozornost upoutal především kostelní interier s výzdobou z poslední čtvrtiny 17. století, zvláště však bohatá řezbářská práce na kazatelně a kostelních lavicích. Vzpomenuto bylo také Otakara Březiny a jeho vztahu k Nové Říši.

Dalším zastavením byly nedaleké Dačice a jejich státní zámek. Z hlediska stavebně historického zajímaly přítomné především přeměny původní renezanční budovy přes dočasnou barokizaci až po definitivní empírovou úpravu. Prohlédnut byl také vnitřek zámku s bohatou knihovnou a byla věnována pozornost podrobně rozpracovaným genealogickým vývodům.

Z Dačic směřovala další cesta přes Jindřichův Hradec a Třeboň do Českých Budějovic, kde bylo zajištěno ubytování.

2. den - sobota 8. října 1977. Prvním cílem tohoto dne byla prohlídka historicky doložených objektů a památek, které se vztahují k životu Jana Žižky v Třebnově. Druhým zastavením, ještě před polednem, byla Třebon s proslulým zámkem. Po obědě čekala účastníky exkurze prohlídka Nových Hradů nedaleko státních hranic. Empirový zámek se vznosným schodištěm a průčelím byl prohlédnut pouze z venčí a hned poté se účastníci zájezdu odebrali do starého hradu z konce 13. století. Mnohem více než nábytkové vybavení upoutala návštěvníky velmi cenná expozice jihočeského skla, vyráběného v buquoyských sklárnách.

Z Nových Hradů vedla cesta na blízkou pozdně gotickou tvrz Cuknštejn s mohutnou obrannou věží, valy a příkopem. Bylo možné prohlédnout si jen nevelké čtyřúhelníkové nádvoří, typické pro gotické tvrze; z nádvoří byl přístup po dřevěných schodech do ochozu v prvním patře, odkud vedly dveře do všech místností. Restaurace tvrze do původního stavu má být prováděna v letech 1985 - 1990.

Stejné stavební úpravy jsou prováděny v Žumberku, kde byla další zastávka. Žumberk je tvrzí z konce 15. století, historicky jedinečnou tím, že je vlastně vesnicí se zachovaným hradebním opevněním. Uvnitř tvrze je zajímavá expozice starého lidového nábytku z jižních Čech.

3. den - neděle 9. října 1977. První zastavení posledního dne exkurze patřilo schwarzenberské hrobce u Třeboně. Další cesta vedla do Stráže nad Nežárkou, kde byl jen při průjezdu zahlednuto barokní zámek se starou hradní věží. Zámek, který je nepřístupný, je zajímavý svým spojením se jménem Emyle Destinové.

Odtud pak vedla trasa na Novou Bystřici do jedinečně zachovalé památkové rezervace - do Slavonic. Odpoledne bylo věnováno městu Jemnici, a to nejdříve v blízké osadě Jemnice - Podolí prohlídce románské věže, která u hřbitovního kostela zbyla z původní rotundy ze 12. století. Pak následovala prohlídka zámku, který vznikl na místě hradu roku 1661.

Poslední zastavení tohoto dne bylo v Jevišovicích, odkud po prohlídce zámku se jelo nejkratší cestou přes Moravský Krumlov a Ivančice do Brna.

F. Klein - H. Příleská

PÁTRÁ SE PO ...

Hledám údaje o Wolfrisu MUNZARovi, který žil v Litoměřicích v r. 1557 a v téže roce prodával dům ve Dvoře Králové n. L. Miloš Munzar, 500 02 Hradec Králové 1, Smetanova nábr. 1184, tel. 34 182.

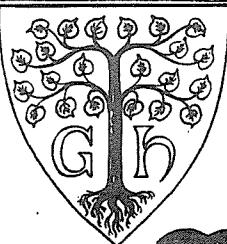
Kdo mi může sdělit, kde je uložena badatelská pozůstalost JNDr. a PHDr. J. ŘEHÁKA o rodech TACHECÍ - KOHEJL ? Sdělení odmění Ing. Viktor Gentner, 140 00 Praha 4 - Nusle, Pod vilami 13.

NAŠE ROVV

Antonín LEDECKÝ z Prahy 8 zemřel 25. srpna 1976 ve věku 75 let. Pěstoval genealogii sociál. skupin a heraldickou terminologii.

dr. Oldřich KOVANDA z Prahy 10 zemřel 26. října 1977 ve věku 77 let. Pěstoval genealogii sociál. skupin, heraldiku občanskou a cechovní, sfragistiku a numismatiku.

Čest jejich památky .

genealogická a
heraldická společnost
v Praze

zásobník znaků

POSLÁNÍ ZNAKOVÉHO ZÁSOBNÍKU GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE

O jednotě zájmů a nutnosti spolupráce dvou pomocných věd historických, heraldiky a genealogie, nebyly nikdy v Genealogické a heraldické společnosti v Praze pochybnosti a Listy GHSP publikovaly svorně články s genealogickou tématikou vedle článků heraldických nebo článků, řešících současně problém z pozic heraldických i genealogických. Nelze však nevidět, že na rozdíl od genealogických článků je těžiště heraldikovy práce spíše v publikování znakových kreseb, obrazů a reprodukcí než ve vlastním textovém doprovodu.

Tato změna poměru mezi textem a obrazovými přílohami u některých zásadních heraldických příspěvků do Listů GHSP a snaha dát prostor právě výtvarné práci heraldiků vedla správní výbor GHSP k tomu, aby v Listech GHSP byly zařazovány soubory celostránkových kreseb znaků, pečetí a znamení neprímo do textu článku, ale jako samostatný blok v rámci Znakové zásobníku.

Znakový zásobník GHSP je tak sice součástí Listů GHSP (je prostránkováván průběžně), ale v rámci (ne každého) čísla Listů tvoří samostatný celek (10 i více kreseb) na přiměřeně kvalitním papíře, které jsou pak volně manipulovatelné pro případ, že by je heraldici chtěli uchovávat separátně, kolorovat a podobně.

Citace do Zásobníku je pak stručně na pořadí obrazu s předeslanou zkratkou ZZ nebo na stránku Listů GHSP. Citace zpět ze Zásobníku do článků se nejeví nutná. Zásobník bude pro každých 100 či více obrazů přinášet obsah a soupis obrazů.

Správní výbor GHSP

ZZ 1

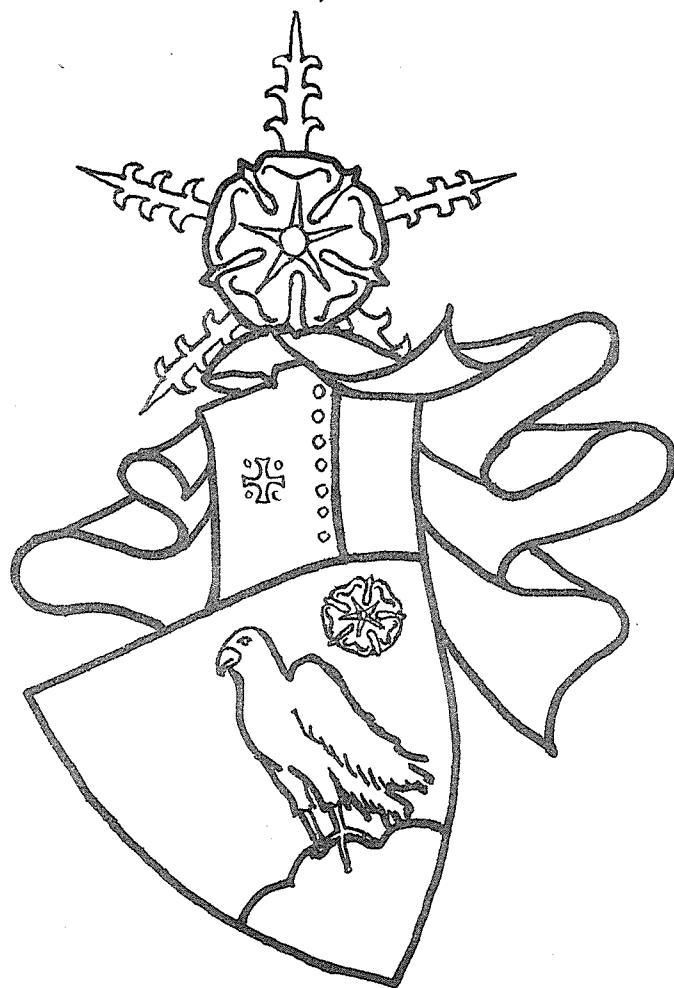
Oldřich z Ornholce.
1267

ZZ 2

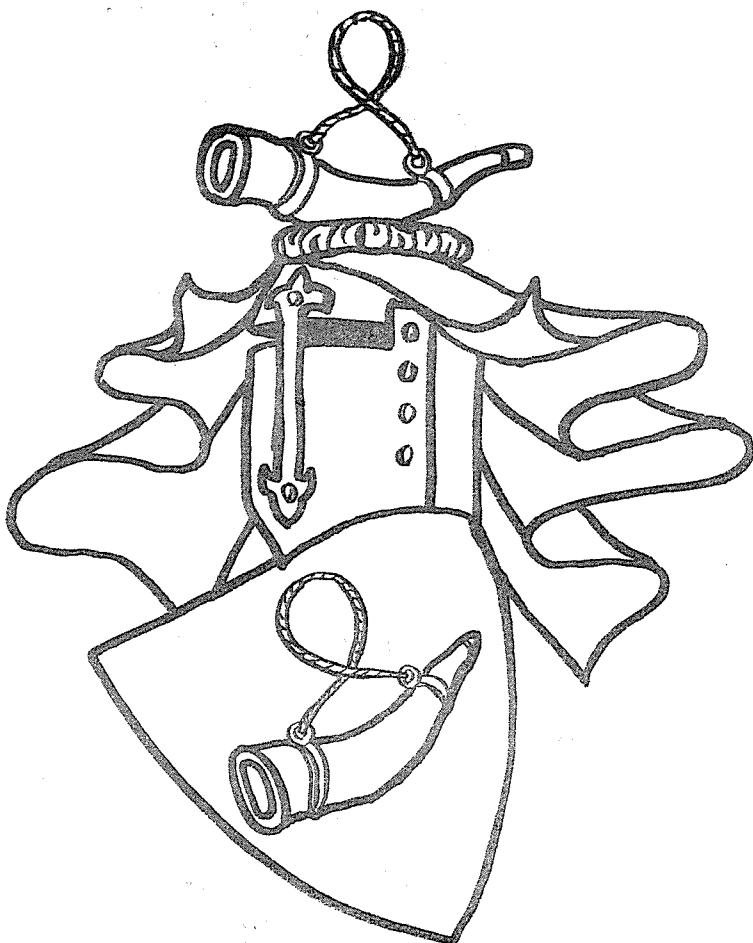
Záviš z Falkenštejna.

I285

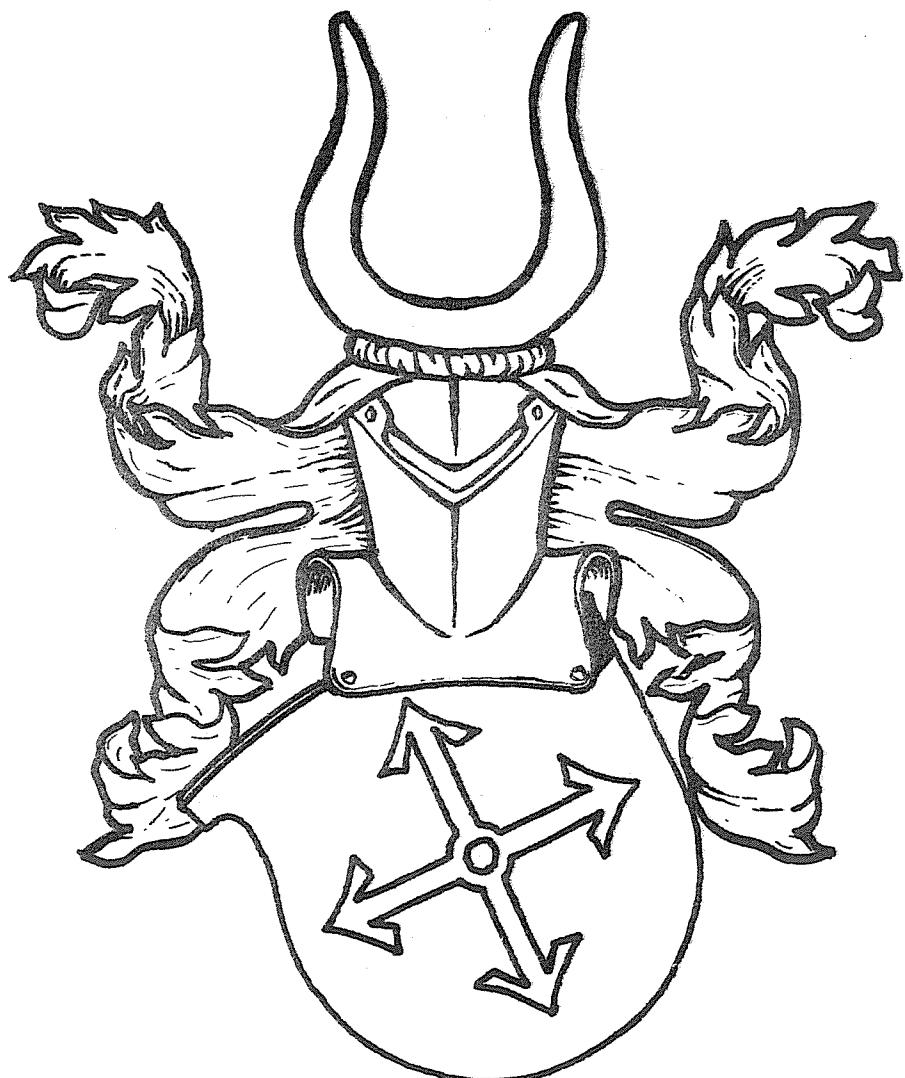
zz 3

Petr ze Žampachu
1307

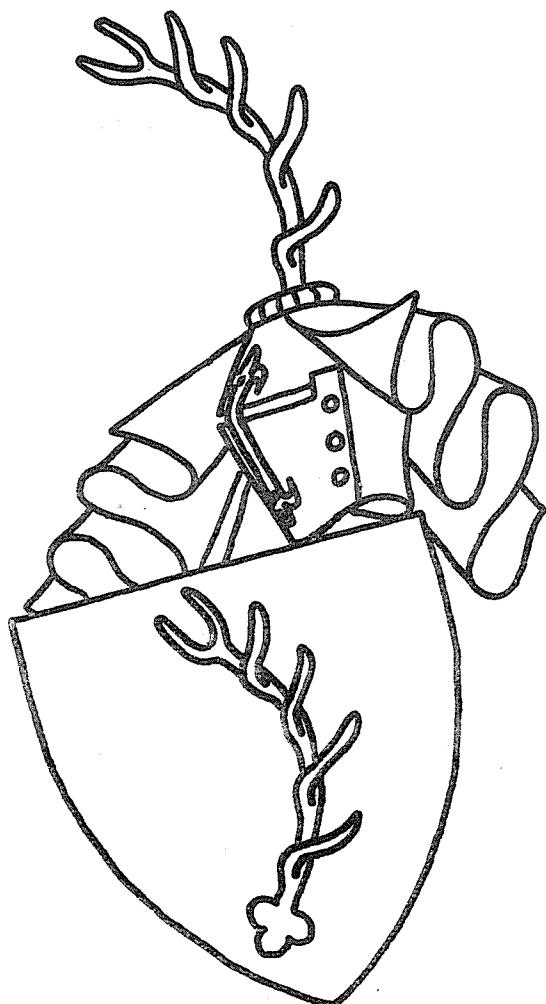
zz4

Vítěk ze Švábenic

225

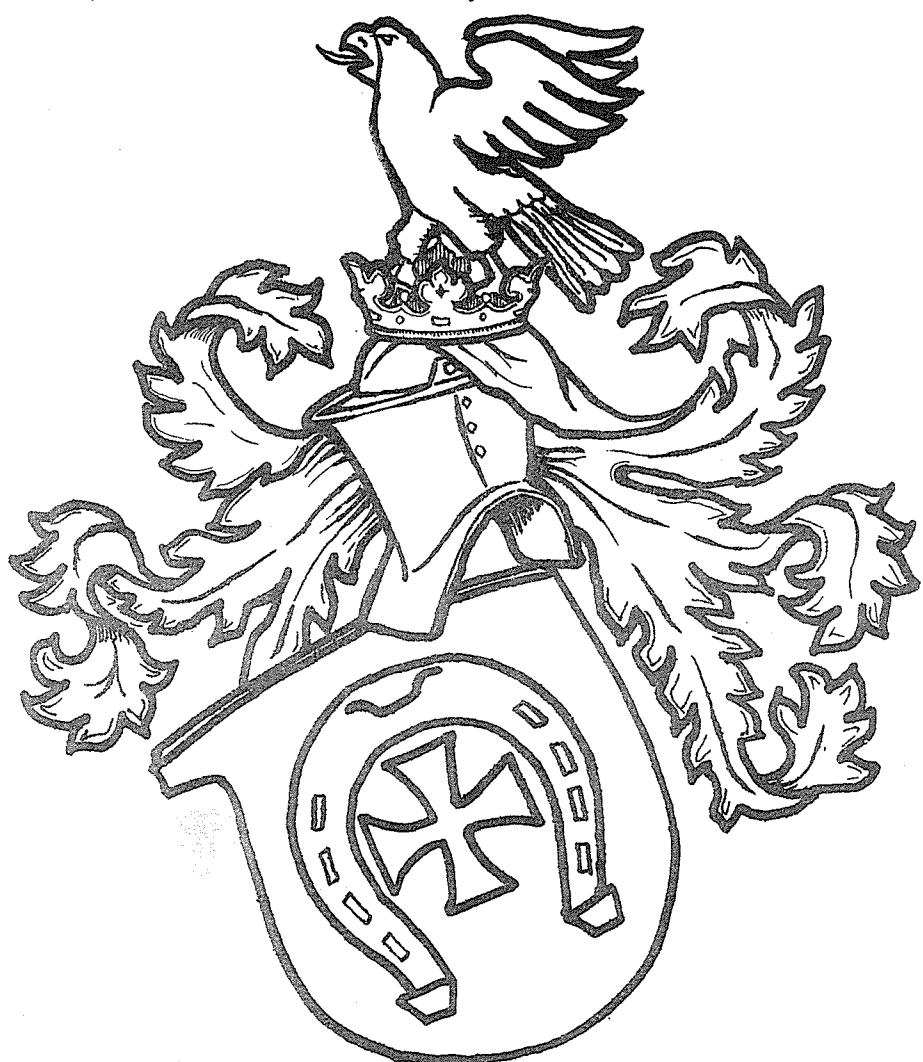
Bohumil ze Šumperka ~
1307

zz 6

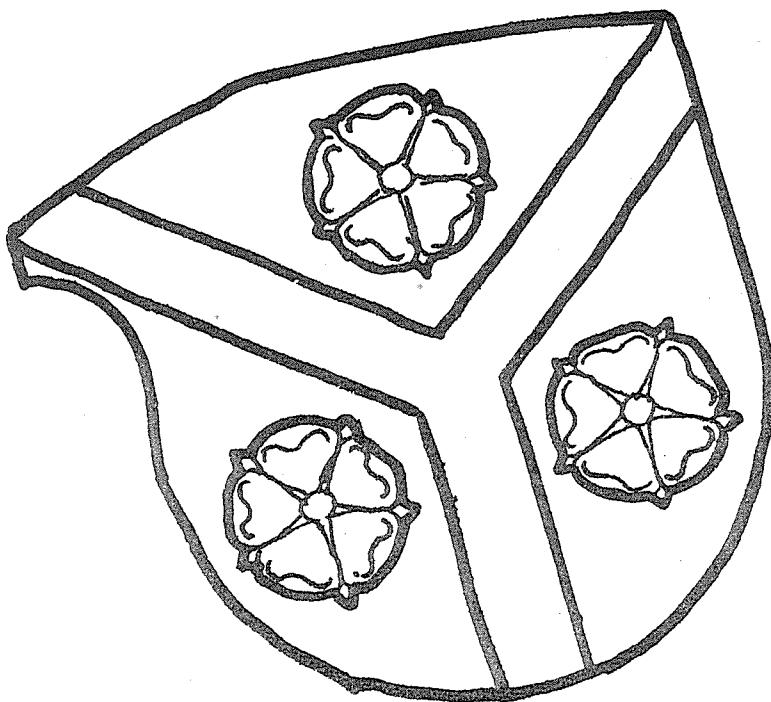
Jan Štryček ze Štryčkova.

1409

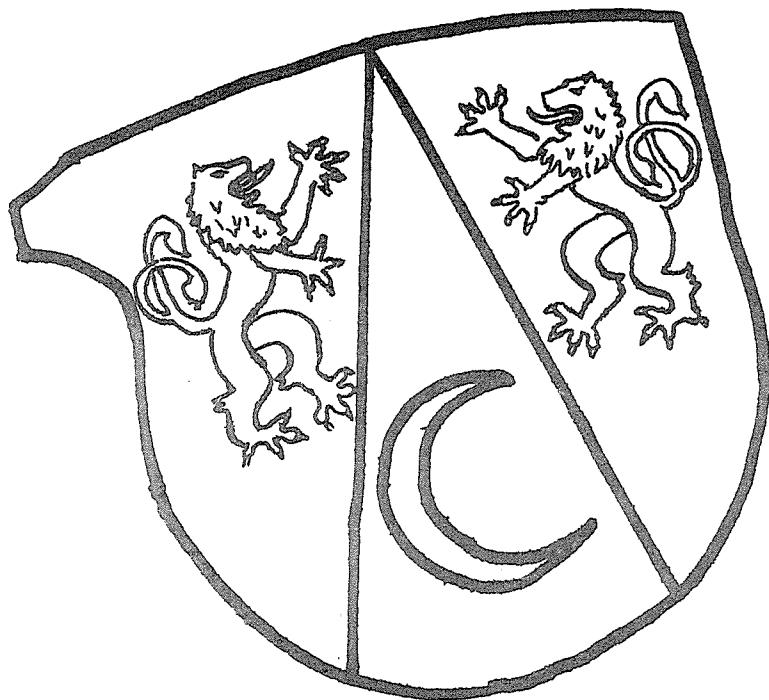

ZZ7

F. S. Relbich
1642

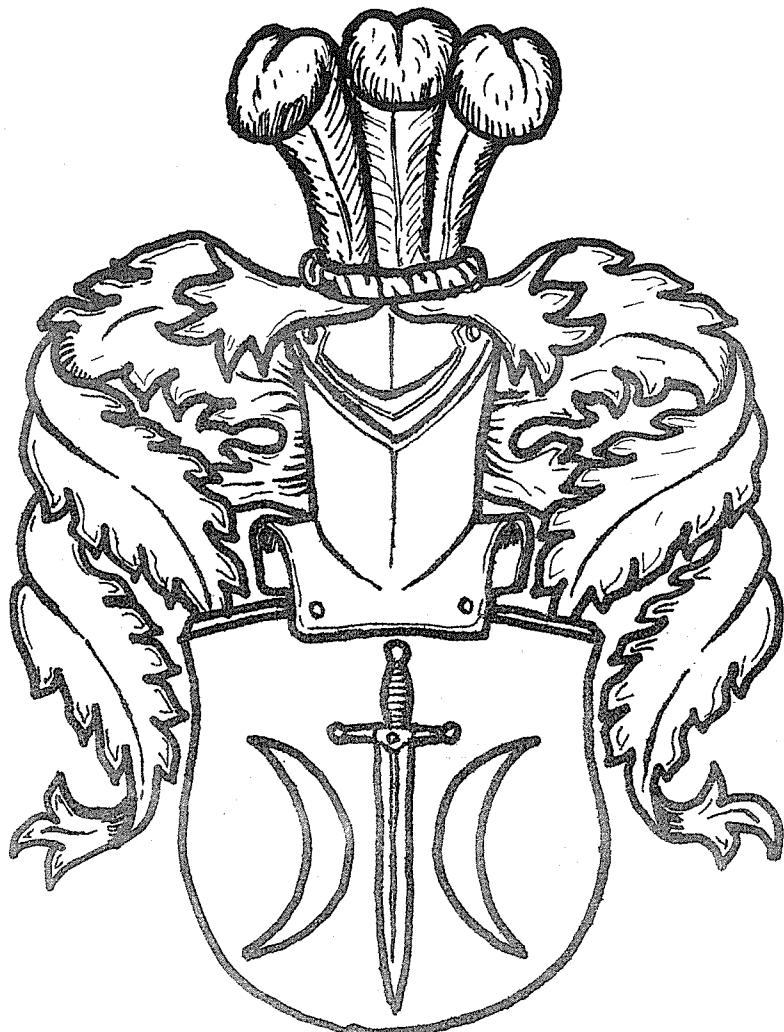
zzz Schüfer z Libina.
1642

zz9

Raspar de Suenne.

1694

zz 10

J. G. A. Bartoschek .
1780

ZZ 11

Jan Marek Marcí z Kronlandu.

zz 12

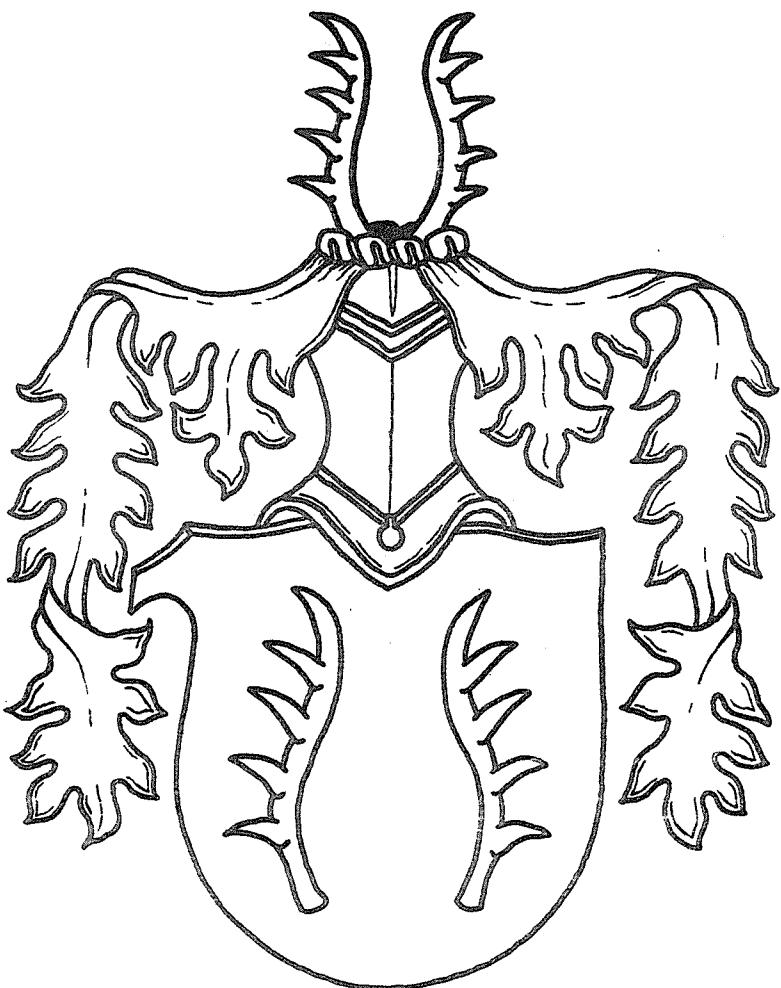
Strachota z Královic

zz 15

z Blživ.

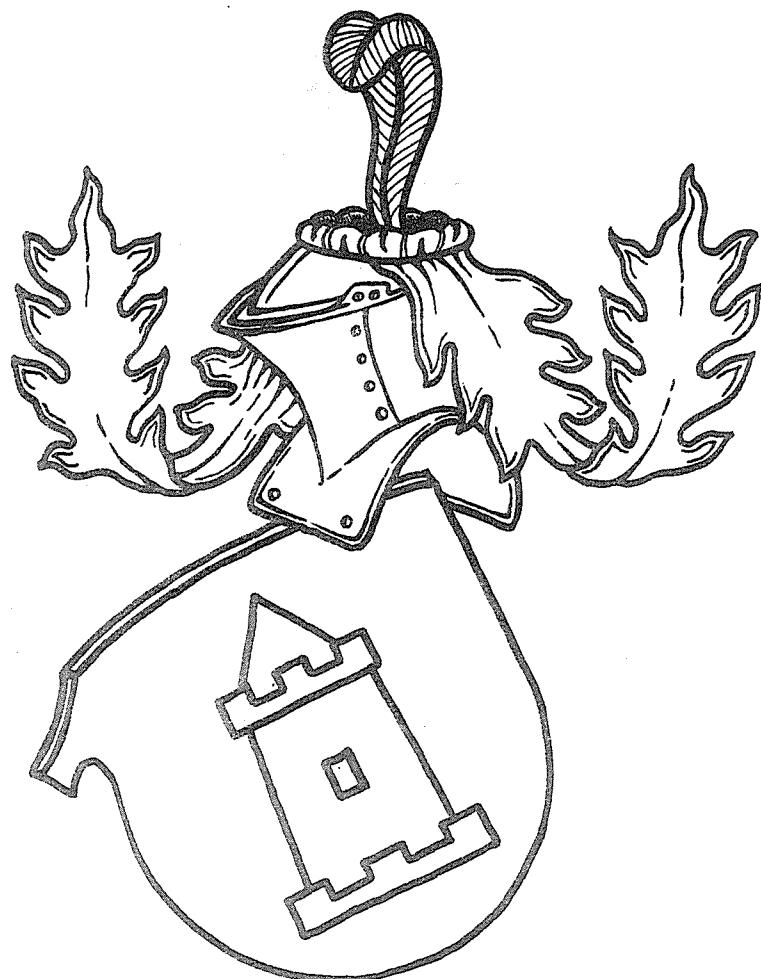
1624

zz 14

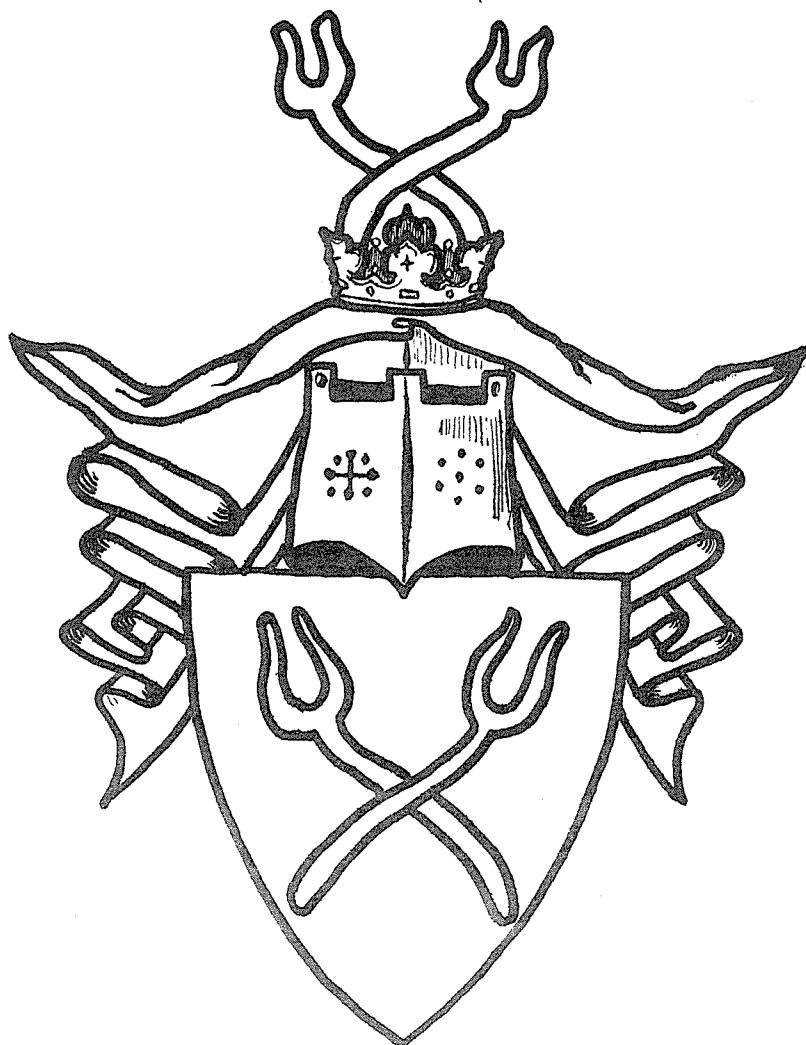
Medík z Kunčiny.

1519

zz 15

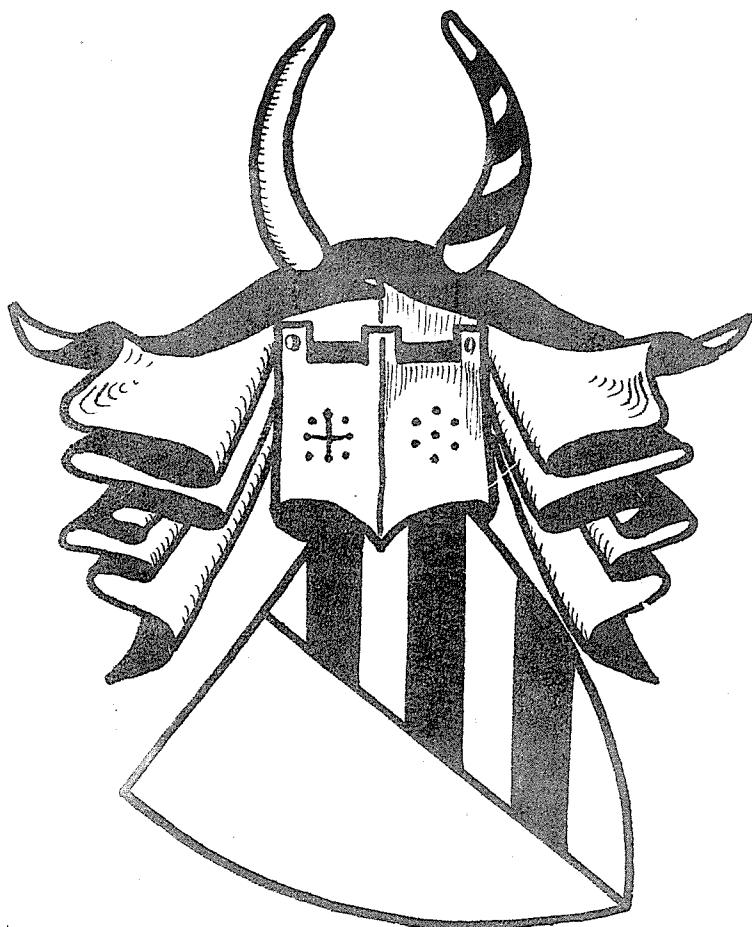
Jan z Lestkovce.
1400

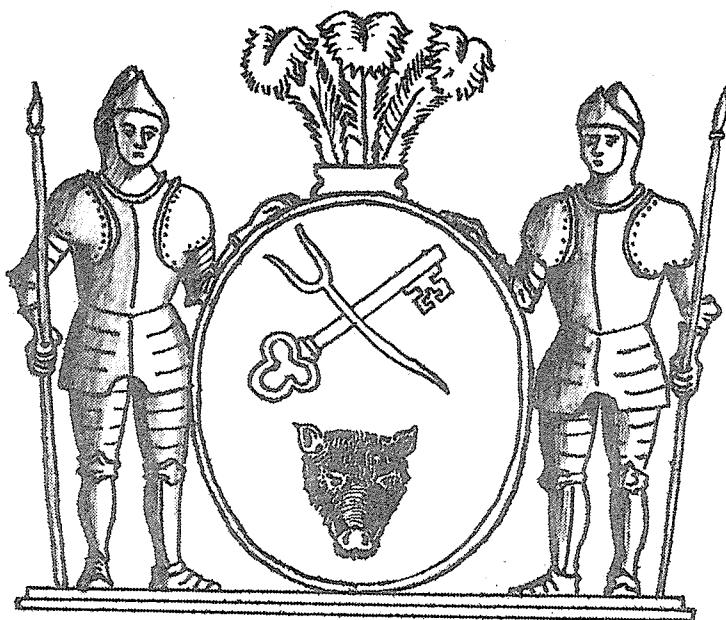
zz 16

Johanka ze Sovince.

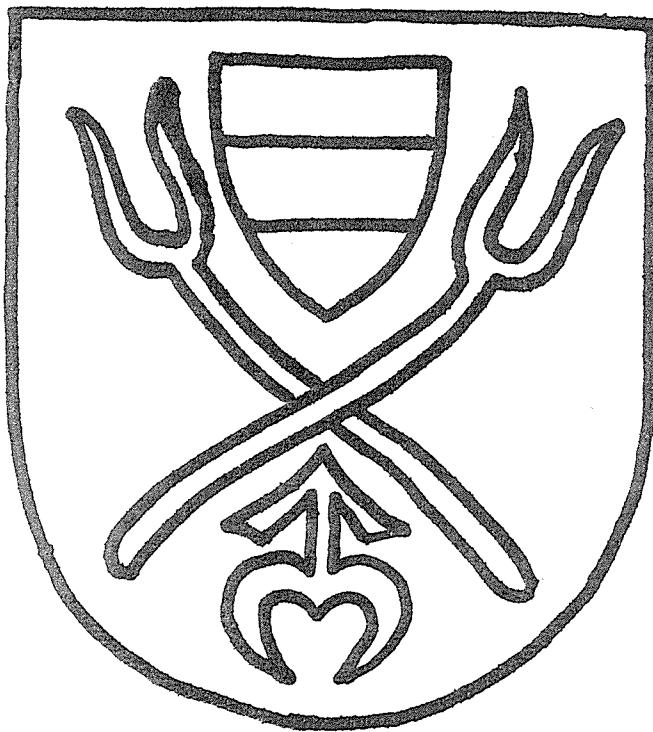
1400

zz 17

Městys Horní Cerekev.

zz 18

Město Humpolec.

zz 19

Pečet' Václava Leskovce.

1461

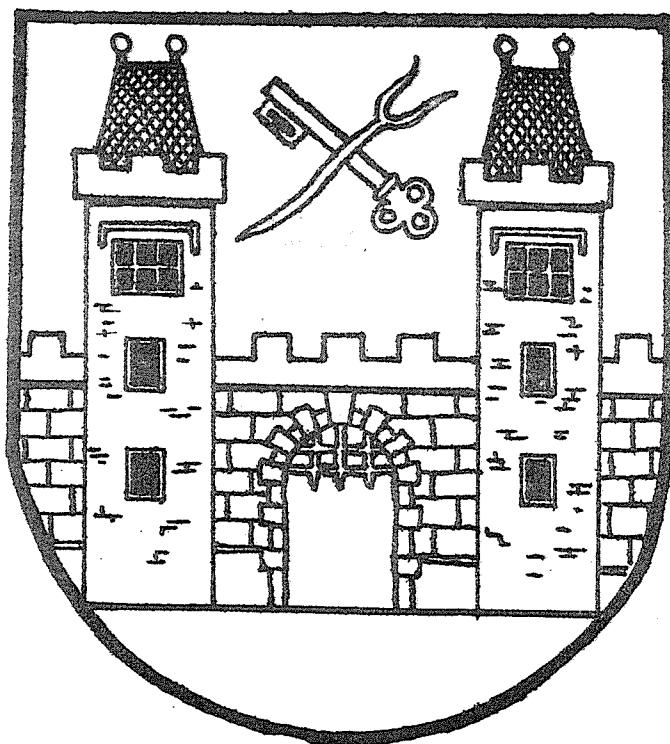
zz 20

Albrecht z Leskovce.

1493

ZZ 21

Městys Dolní Cerekev.

zz22

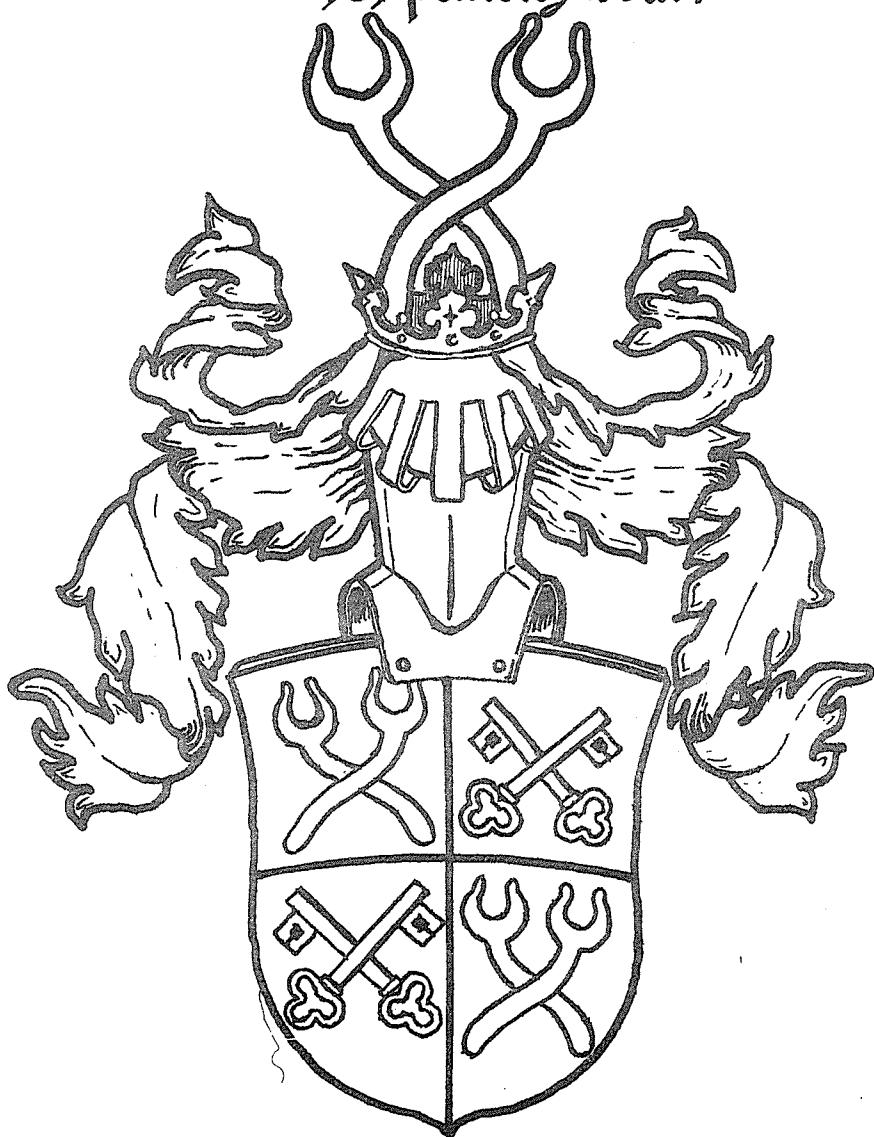
Šebastián z Leskovce.

+1582

ZZ 23

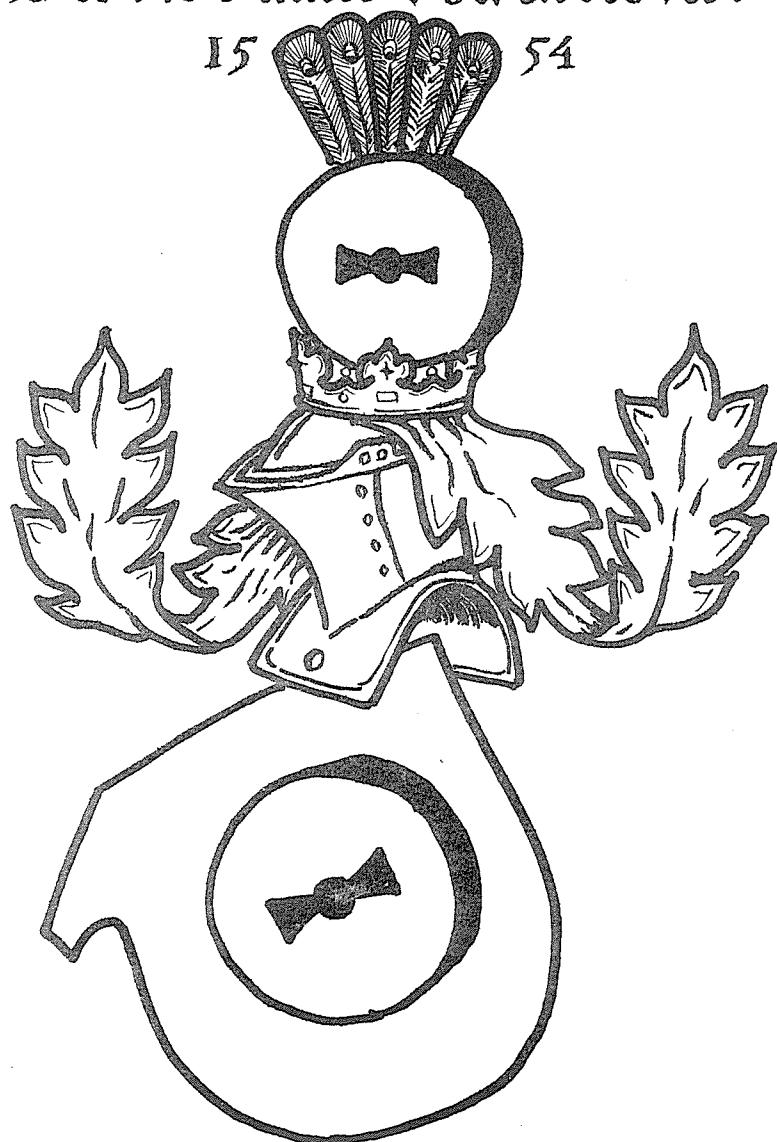
Jan Leskovec z Leskovce,
od 1583 pánský stav.

zz24

Marie Anna z Kraselova.

15 54

zz 25

Žnak Želivského kláštera.

Žnak z r. 1670 nad východní branou kláštera.

ZZ 26

Jan Kryštof Leskovec a
Markéta Eva z Četně.

Znak nad vchodem kostela v Božejově.
1643

GH - Listy Řada 5 (1977)

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vydává ve volných lhůtách pro své členy Genealogická a heraldická společnost v Praze, 150 00 Praha 5, Holečkova 7. Za věcnou správnost příspěvků, tištěných jako rukopis, odpovídají autoři: autorská práva jsou jim zachována. Bezpłatný odběr je vázán na zaplacení ročního členského příspěvku. Řídí pracovní skupina pro vydávání Listů GHSP při správním výboru GHSP ve složení Václav Elznic, Jaroslav Honc (vedoucí skupiny), Viktor Palivec, Ladislav Procházka a Miroslav Truc. Technická úprava Viktor Gentner.

Tiskly Středočeské tiskárny, provoz 19, Praha 2.

Prosinec 1977